بەشێک لە نووسراوە زێڕینەکانی د. محمد العريفي

شەیدایەک

لە ژووری نەشتەرگەریدا

وەرگێڕانی

هێمن محەمەد عەلی

بەشێك لە نووسراوە زێڕینەكانی د. محمد العريفي

شەیدایەك
لە ژووری نەشتەرگەربدا

وەرگێڕانی
هێمن محەمەد عەلی

١٤٣٠ چاپی یەكەم ٢٠٠٩

شەیدایەك

لە ژووری نەشتەرگەریدا

بسم اللّٰہ الرَّحمن الرَّحیم

لە سوید..

رۆژێك زەنگی تەلەفونەكەم لێیدا.. پەیوەندیەكە لە سـویدەوە بوو.. سلام علیكم.. شـێخ محمدیت؟! وعلیكم السـلام.. بەڵێ.. یاشـێخ من پزیشكم و لە خوێندنی بالاّ دەخوێنم لە (مالمۆ - سـوید)و ماوەی پێنج سـاڵە لە یەكێك لە نەخۆشـخانەكانی سـویددا كار دەكەم.. لێرە لەم نەخۆشخانەیەدا، كاتێك نەخۆشـێك دەهێنـن، كە نەخۆشـیەكی ترسـناكی هەبێت و هیـوای ژیان و چاكبوونەوەی كەم بێت، ئەوا ماددەیەكی ئازارشـكێن و ئارام بەخشی دەدەنێ، لەگـەڵ ماددەیەكی بكوژ.. نەخۆشـەكە مـاوەی دوو رۆژ ئەوپەڕی سـێ رۆژ دەمێنێتەوەو دەمرێت.. پاشان دەدرێتەوە بە كەس وكاری و ئەوانیش وادەزانن مردنەكەی بە شێوەیەكی ئاسایی و سروشتی بووە، بەلاّم لە ڕاستیدا كوژراوە.. وتم: پەنا بە خودا.. قسـەكانی پێ بریم و وتی: ببورە یاشـێخ پرسـیارەكەم تەواو نەبووە.. یاشێخ ئەمڕۆ لە بەشی فریاكەوتنی كت وپڕ بووم، نەخۆشێكی موسـڵمانیان هێنا، كە سـویدی بە ڕەچەڵەك پاكستانی بوو.. ئەو نەخۆشە بە دەست یەكێك لە نەخۆشیە ترسناكەكانەوە ئەینالاّند و شوێنەواری نەخۆشیەكە بە لاشـەیەوە دیاربـوو.. پێش كەمێك بردیانە ئەو بەشـەی كە تایبەتە بەو نەخۆشـیانەو ئەو دەرمانە بكوژەیان پێدا.. چی لە سەر من پێویستە یاشێخ؟ ئایا كەس وكاری نەخۆشـەكە ئاگادار بكەم؟ یان نا؟ باسی چەندان كەسی كرد، كە بەو شـێوەیە كوژرا بوون، هەروەها باسـی ئازارو نارەحەتیەكانی دەكرد، كەسـەكەش خۆی كەسێكی سـۆزدارو دڵ ناسـك بوو.. چەندان ڕووداوی لەو شێوەیەی گێڕایەوە..

* بەلاّم من بیرو ئەندێشـەم بۆ دوور ڕۆیشـت، بیرم كـردەوە ژیان لەلای ئەمانە چـی دەنوێنێت؟! پەرداخی عارەق و گۆرانـیو رابواردن و.. كاتێكیش یەكێكیان لەبەر نەخۆشی و ئازار توانای ئەو كارو تاوانانەی نامێنێت، وادەبینن كە پێویست ناكات ئیتر ئەو كەسە بە زیندوویی بمێنێت!! ئەی بۆچی دەژین؟! بەڵێ.. بۆچی دەژین؟! جیاوازی بكە لە نێوان ئەو كەسـەی دەخوات بۆئەوەی بژێت، لەگەڵ ئەو كەسـەی كە دەژیت بۆئـەوەی بخوات.. نازانن كە مانەوەی ئەو كەسـە بە زیندوویی، هەرچەندە نەخـۆش و پەككەوتەش بێت، خودای گەورە پلەی پێ بەرزبكاتەوە.. هەر (سبحان الله)یەك كە دەیڵێت، خێرو چاكەیە

بۆی.. بە وتنی هەر (الحمدلله)یەك خێری دەســت دەكەوێت.. هەر ئازارێك كە توشــی دەبێت، تەنانەت دركێكیش ئازاری بدات، ئــەوا خودای گەورە گوناهو تاوانەكانی پێدەسڕێتەوە..

★ چەنــدان كەس نەخۆشــیو ئازار بۆیان بووە بــەو دەرگایەی كە لێوەی دەچنە بەهەشــتەوە.. تاقیكردنەوەو نارەحەتیو نەخۆشیش بەردەوام توشی ئیمانــداران دەبێت، هەتا ئەو كاتەی كە خودای گەورە وازی لێدێنێو بەســەر زەویدا دەڕواتو هیچ تاوانو گوناهێكی پێوە نامێنێت..

★ ئیمامــی ئەحمــەد (ڕەحمەتــی خودای لێبێــت) دەفەرموێــت: ئەگەر تاقیكردنــەوەو ئــازارو نارەحەتی نەبووایــە، ئەوا بە ڕەنجەڕۆییو دەســت بەتاڵیەوە دەچووینەوە بۆ لای پەروەردگار..

★ پێغەمبەری خــودا (ﷺ) فەرمویەتی: (مایصیب المؤمن من وصب ولاهم ولاحزنٍ ولاأذی، حتی الشــوكة يُشــاكها، إلا كفَّرَالله بِها مِن خطايــاهُ)رواه البخاري. واتــە: (ئیماندار توشــی هیچ ماندووبوونو غەمو خەفــەتو ئازارێك نابێت، هەتــا دركێكیش بە قاچیدا بچێت، ئەوا خودا لەبری ئەم شــتانە هەندێك لە گوناهەكانی دەســڕێتەوە).. هەروەها دەفەرموێت: (ولايزال البلاء بالمؤمنِ في أهلِهِ ومالِهِ وَوَلــدِهِ، حتى يُلقى اللهَ وماعليه خطيئة)رواه الترمذي. واتە: (ئیماندار بــە بەردەوامی لەڕووی كەسوكاروماڵو منداڵــەوە تاقیدەكرێتەوە، هەتا بە دیداری خودای پەروەردگار دەگاتو هیــچ گوناهێكی پێوەنامێنێ).. هەروەها پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت:(يَوَدُّ الناس يومَ القيامةِ أَنَّ جُلودَهُم كانت تُقرض بالمقاريضِ في الدنيا لما يرونَ مِن ثوابِ أهلِ البلاء)رواه الترمذي. واتە: (خەڵكی لە ڕۆژی دوایدا كاتێك پاداشــتی ئەو كەســانە دەبینن كە بە بەڵاو نارەحەتی تاقیكراونەتەوە، حەزیان دەكرد پێســتی لاشــەیان بە مقاش لێبكرایەتەوە).. ئەنــەس (ﷺ) لە پێغەمبــەرەوە (ﷺ) دەگێڕێتەوەكــە فەرمویەتی:(إنَّ عَظُمَ الجــزاءِ من عظم البلاء، وإنَّ اللهَ إذا أَحَــبَ قوماً إبتلاهُم، فَمَن رضيَ فَلَهُ الرِّضا، ومن سخَطَ فلهُ السخط). واتە:(گەورەیی پاداشت لە گەورەیی تاقیكردنەوەدایە، خودا كاتێــك نەتەوەیەكی خۆشویســت تاقیان دەكاتەوە، ئــەوەی ڕازی بێت ڕەزامەندی خودای دەست دەكەوێتو ئەوەش كە تورە بێتو نارازی بێت، ئەوا تورەیی خودای لەســەرە).. هەروەها لە فەرمودەیەكی تردا پێغەمبەری خودا

(ﷺ) دەفەرموێــت: (عجباً لأمر المؤمــن، إن أمره كله خير، وليس ذلك لأحد إلا للمؤمن، إن أصابته ســراء فشــكرالله فله أجر، وإن أصابته ضراء فصبر فله أجر، فكل قضاءالله للمسلم خير)رواه مسلم. واتە:(كاری ئیماندار جێگەی سەرسورمانە، هەموو كاروبارێكی خێروچاكەیە، ئەمەش تەنها بۆ ئیمانداره، كاتێك كە توشی خۆشی دەبێت، سوپاسگوزاری خودا دەكاتو پاداشتی بۆ هەیە، وە كاتێكیش كە توشی ناخۆشــی دەبێت ئارام دەگرێتو پاداشتی بۆ هەیە، هەموو فەرمانێكی خودا بۆ موسڵمان خێروچاكەیە).

٭ پێش ئەوەی بچمە ناوەرۆكو قوڵایی ئەم كتێبەوە، بە هەموو نەخۆشێك دەڵێم: نەخۆشیەكەت هەرچیەك بێت، رازیبە بەو بەشەی خودای گەورە پێ‌ی بەخشیویت.. وە بزانە ئەگەر ئارام بگریت لە سەر نەخۆشیو نارەحەتیەكەت، ئەوا ئەو نەخۆشیو نارەحەتیە دەبێتەهۆی سرینەوەی گوناهەكانت.. هەروەها دەبێتە هــۆی بەرزبوونەوەی پلەوپایــەت.. لە بەرامبەر ئەو كەســانەدا، كە ســەردانت دەكەن رەزامەندی دەرببرە، بۆئەوەی بزانن كە خودای پەروەردگار بەندەی وای هەیە كە خودای خۆیان خۆش دەوێت، هەروەها رازین بە بەشــی خــوداو ئارام دەگرن لەســەر نارەحەتیەكانیان.. خوداش لە لای دانیشــتوانی ئاســمان شانازی بەم كەســانەوە دەكاتو دەیانكات بە پێشــەنگو پێشەوا بۆ خەڵكی سەر زەوی.. ئایا تۆ لەو كەسانەی؟!

ئێمە بینیمان ئارامگر بوو..

پێغەمبەر ئەیوب (عليه السلام) خاوەنی ماڵو ســامانو منداڵو چەند خێزانێك بــوو.. پیاوێك بوو خودای گــەورە پلەوپایەو رێزی بــەرز راگرتو كردی بە پێغەمبــەر.. لــە كتوپڕێكداو لە كاتی شــەوێك یان رۆژێكــدا ماڵو منداڵو سەروەتو سامانەكەی لە دەست چوو.. تەنها یەكێك لە خێزانەكانی بۆمایەوە.. پاشــان بەڵاو تاقیكردنەوە لە سەری زیادی كردو توشی نەخۆشیەكی كوشندە بوو.. سەری سورما لە نەتەوەكەی كاتێك ترسان نەخۆشیەكەی بڵاوببێتەوەو لە ناوخۆیاندا دەریان كرد.. لە بیاباناو لە رەشــماڵێكدا ژیا.. نەخۆشــیەكەی زیادی كرد.. بەڵاو نارەحەتیەكەی زۆر گەورە بوو.. خەڵكی وازیان لێهێناو لێی نزیك نەدەبوونەوە..

پرسیار کرا لە (موجاهید)ی شیکەرەوەی قورئانی پیرۆز، کە ئەو نەخۆشیەی کە توشی پێغەمبەر ئەیوب هات چی بوو؟! ئایا ئاولە بوو؟! وتی: نەخێر.. بەڵکو لە ئاولە ترسناکتر بوو.. شتێك لە شێوەی مەمکی ئافرەت لە سەر لاشەی دروست بوو.. پاشان کرایەوەو تەقی و کێم و زوخاوی لێهات.. چەندان ساڵ بەم نەخۆشیەوە مایەوە.. بەڵام وەکو شاخ خۆراگر بوو..

لە رۆژێکی ئارام و لەسەرخۆدا، خێزانەکەی لە لای سەری هاوسەرەکەیەوە دەستی کرد بە گریان.. ئەیوب (عليه السلام) پرسیاری لێکردو وتی: بۆچی دەگریت؟ چی دەتگریێنێت؟! خێزانەکەی وتی: بیری ئەو هەموو نازو نیعمەت و بەرزی و بەرێزیەم کردەوە کە تیایدا بووین.. پاشان کە سەیری ئەم حاڵەی ئێستامانم کرد، گریام.. ئەیوب (عليه السلام) پێی فەرموو: چەند ساڵ لە نازو نیعمەتدا بووین؟! خێزانەکەی وتی: حەفتا ساڵ.. فەرموی ئەی چەند ساڵە لەم تاقیکردنەوەداین؟! خێزانەکەی وتی: حەوت ساڵ.. فەرموی: دەی ئارام بگرە هەتا حەفتا ساڵیش لەم تاقیکردنەوەدا دەبین، هەروەك حەفتا ساڵ لە خۆشی و کامەرانیدا بووین، پاشان دڵتەنگی و نارەزایی خۆت دەربڕەو لە خودا بپارێوە.. کات تێپەری.. ئەیوب (عليه السلام) لە سەر جێگەو بە نەخۆشیەوە هەر ئەمدیوو ئەودیوی دەکرد.. بەڵام پاڵەوان بوو.. خۆراگرو بە ئارام بوو.. لە کاتی نەخۆشیەکەیدا ئەگەر بە لایدا تێپەریتایە.. دەتبینی کە گۆشتی لاشەی هەڵدەوەری.. بەڵام وەك دارخورمایەك کە لە سەر شاخێك بێت، ئاوا خۆراگرو بەهێز بوو..رەشەباو تۆفان نەیاندەتوانی هەڵیکێشن.. تەنانەت نەیاندەتوانی بشی جوڵێنن.. زمانێکی هەبوو بەردەوام یادی خودای پێدەکرد.. خاوەن دڵێکی سوپاسگوزار بوو.. جەستەی ئارامگر بوو.. چاوی بە ئەسرین بوو.. لە ترسی خودا دەگریا.. بەردەوام دەپارایەوەو نەیدەهێشت شەیتان پێی دڵخۆش بێت.. رۆژێك دوو پیاو بە نزیکیدا تێپەرین.. کاتێك ئازارو نەخۆشیەکەیان بینی، یەکێکیان بەوی تریانی وت: گومانم وانیە کە خودا ئەیوبی توشی ئەم تاقیکردنەوەیە کرد بێت، تەنها بەهۆی سەرپێچیەکەوە نەبێت، کە ئێمە نایزانین.. لەم کاتەدا ئەیوب (عليه السلام) دەستی بەرز کردەوەو فەرموی:﴿ وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَسَّنِىَ ٱلضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴾ الأنبياء/ ٨٣ واتە:(یادی ئەیوب بکە کاتێك هاناو هاواری بۆ پەروەردگاری بردو وتی: پەروەردگار بە

راستی من ئازارو ناخۆشیم توش بووە، تۆش لە هەموو کەس میهرەبانتری).. کاتێك پەروەردگار بینی.. سەیری چاوی پڕ فرمێسکی کرد.. ئەو چاوانەی کە سەیری حەرامی پێنەکردبوون.. ئەو دەستانەی کە حەرامی پێ ئەنجام نەدابوون.. ئەو زمانەی کە سوپاسگوزار بوو.. ئەو سەرەی کە بەردەوام لە کرنوشدا بوو.. کاتێك پارانەوەی ئەیوب (ﷺ) دەرگاکانی بەهەشتی لەرزاند.. خوادای گەورە فەرموی:﴿ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ فَكَشَفْنَا مَا بِهِۦ مِن ضُرٍّ ۖ وَءَاتَيْنَٰهُ أَهْلَهُۥ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَٰبِدِينَ ﴾ الأنبیاء/ ٨٤ واتە:(جا ئێمەش نزاکەمان گیرا کردو بە هاواریەوە چووین، هەموو ناخۆشیو نەخۆشیەکمان لە کۆڵ کردەوە، هەموو ماڵو مندالیمان پێبەخشیەوەو ئەوەندەی تریش لەگەڵیاندا، ئەوە رەحمەتێکی تایبەتی بوو لە لایەن ئێمەوە، یادەوەریشە بۆ بەندە خوداپەرستەکان).. هەروەها لە ئایەتێکی تردا خودا باسی دەکاتو دەفەرموێت:﴿ إِنَّا وَجَدْنَٰهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴾ ص/ ٤٤ واتە: (ئێمە بینیمان بە راستی خۆڕاگرو ئارامگر بوو، بەندەیەکی چاكو رێكوپێك بوو، بێگومان ئەو تەوبەکارەو هەمیشە دڵی لە لای پەروەردگارە)..

چەند جوانە ئەگەر خودای گەورە سەیرت بکاتو توشی نەخۆشی بیتو ئارامگرو سوپاسگوزاربی.. هەتا ئەو کاتەی پلەت بەرزدەکاتەوەو دەبیت بە باشترین بەندەی پەروەردگارت..

عورەوەی کوری زوبێر..

لە گەورە تابیعینەکان بوو.. کوری هاوەڵی بەرێز زوبێری کوری عەوام بوو.. قاچێکی توشی نەخۆشی خۆرە بوو.. ئێسقانەکانی قاچی خۆرە لێیدانو گۆشتەکەی لێدەبۆوەو هەڵدەوەری.. کاتێك کە پزیشکەکان بینیان، بریاری برینەوەی قاچیاندا، بۆئەوەی ئەو نەخۆشیە بە لاشەیدا بڵاونەبێتەوە.. کاتێك دەستیان کرد بە برینەوەی قاچی لە هۆش خۆی چوو.. قاچیان بریەوەو لە تەنیشتیەوە دایاننا.. توشی خوێن بەربوونێکی زۆر بوو.. زەیتیان فرچاندەوەو پاشان دەمارەکانی قاچیان خستە ناوی، بۆئەوەی خوێنەکەی بگیرسێتەوەو پاشان بەستیان.. لە لای سەریەوە وەستانو چاوەرێیان دەکرد.. کاتێك بە هۆش هاتەوە.. سەیری قاچە براوەکەی کرد، کە لە ناو تەشتێکداو

لــە خوێنی خۆیدا مەلەی دەكردو وتی: خــودا دەزانێت كە هەرگیز هەنگاوم پێــت نەناوە بۆ ئەنجامدانی هیچ خراپەو تاوانێك.. خەڵكی دەســتە دەســتە دەهاتنە ســەردانیو سەرەخۆشــیان لێدەكرد ســەبارەت بە قاچە براوەكەی.. كاتێك قسەیان زۆر بۆ كرد.. چاوەكانی بۆ ئاسمان بەرزكردەوەو وتی: خودایە چوار پەلت پێداوم .. دوو قاچو دوو دەست.. پەلێكت لێسەندومەتەوەو سیانت بۆ هێشــتومەتەوە.. سوپاست دەكەم كە ســێ پەلت لێنەسەندومو پەلێكم بۆ بهێڵیتەوە.. حەوت كوریشــی هەبوو.. بە دەوریەوە بوونو خزمەتیان دەكرد.. یەكێك لــە كورەكانی لەبەر پێویســتیەك دەچێتە تەویلەی ئەســپەكانەوەو بــەدوای یەكێك لە ئەســپەكاندا تێدەپەڕێتو ئەســپەكە هەڵدەچێتو تورە دەبێتو بە ســمەكانی لە كورەكە دەداتو بەر ســكی دەكەوێتو دەیكوژێت.. خەڵكی دەیكەن بە هاوار هاوارو هەڵیدەگرن.. كاتێك دەیشــۆنو كفنی دەكەن، باوكــی دێتو خــۆی دەدات بە ســەر گۆچانەكەیدا بۆئەوەی نوێژی لەســەر بكات.. كاتێك جگەرگۆشــەكەی بینی وتی: ئەی پەروەردگار من حەوت كورم هەیە.. یەكێكیانت بردەوەو شەشــیانت بۆ هێشــتومەتەوە.. سوپاست دەكەم كە شەشیانت نەبردەوەو یەكێكیانم بۆ بهێڵیتەوە.. چ ڕەزامەندیەك ئەوەندە جوانە؟! چ ئارامگریەك ئەوەندە بەرزە؟!

كەسی وا هەیە سكی ژان دەكات، هاوار دەكاتو بێزاری دەردەبڕێت.. بەڵام ئەوەی بیرچووە كە سەرو قاچی ساغە.. كەسی وا هەیە چاوی نەخۆشە.. بەڵام بیری چووە كە دەمو زمانو گوێی ساغە..

سوپاسی خودا بكە كە توشی نەخۆشیەكی كردویتو بە چەندان نەخۆشی تاقینەكردویتەتەوە.. سوپاســی پەروەردگارت بكە كە ئەو هەموو فەزڵو نازو نیعمەتەی بە سەردا ڕژاندویت.. سوپاسی بكە.. سوپاسی بكە.. هەرئەوەندە بەس نیەو هیوای زیاترمان بە تۆی بەڕێز هەیە.. دەمانەوێت سەر مەشقو پێشەنگو ڕێنیشاندراوو ڕێگە نیشاندەر بیت بۆ خەڵكانی تر.. كاتێك نەخۆشێكی دڵشكاو دەبینیت، دەبێت دڵی شــكاوی چاك بكەیتەوەو دڵتەنگیەكەی نەهێڵی.. كاتێك كەسێك دەبینیت كە زۆر سكاڵای حاڵی خۆی دەكات، دەبێت ئامۆژگاری بكەیتو دڵی خۆش بكەیت.. تۆ ئەگەر نەخۆشــیت.. ببە بــە خێرو ئامۆژگاری كار بۆ خەڵكی.. پشتیوان بە خودا تۆی بەڕێز شیاوی ئەو كارەی..

هۆکارەکانی نەخۆشی دووانن..

هاوڕێیەکم بەناوبانگە لە خوێندنی دوعاو پاڕانەوەی شـەرعیدا، بە سەر ئەو کەسـانەدا کە توشی نەخۆشی دەروونی بوون.. هەندێك جاریش دوعا بە سـەر ئەو کەسانەشدا دەخوێنێت کە توشی چاوو جادو بوون.. ئەو هاوڕێیەم پێی وتم: ڕۆژێك یەکێك لە گەورە بازرگانەکان هات بۆ لامو سکاڵای ئازارێکی بەهێـزەی دەکرد لە دەسـتی چەپیدا.. شـوێنەواری ئەو ئـازارە بەهێزە بە ڕوونـی پێوە دیار بوو.. ڕوخسـاری چرچولۆچ ببـوو.. چاوەکانی لار ببوون.. لە بەردەسـتمدا دانیشتو پاشان وتی: یاشێخ دوعام بە سەردا بخوێنە.. وتم: هاوارو سـکاڵای چی دەکەیت؟! وتی: ئازارێکی بەهێز.. هۆکارەکەشی نازانم.. سەردانی چەندان پزیشکم کردووەو شیکاری زۆریشم ئەنجامداوەو هەموویان پاكو بێ کەموکوڕین.. نازانم توشـی چی بووم.. بەڵکو چاو بێت.. دوعام بە سـەردا خوێندو بـۆی پاڕامەوە.. ڕۆژی دووەمیش هاتەوەو دوعام بە سـەردا خوێنـد.. بۆ ڕۆژی سـێیەمو چوارەمیش بە هەمان شـێوە درێژەی کێشـاو ئازارەکەشی هەر زیادی دەکرد..

ڕۆژێك بە سـەریدا هاوارم کـرد: ئەی فلانەکەس لەوانەیـە ئەو ئازارەی توشـت بـووە، هۆکارەکەی دوعای سـتەم لێکراوێك بێت کە ئـازارت دابێت.. ستەمت لێکردبێت، لە ماڵیدا یان لە دەرونیدا یان لە هەر شتێکی تردا.. ڕەنگی گۆڕاو هاواری کرد: سـتەم!! بۆچی ستەم؟! من پیاوێکی چاکم.. من.. من.. لە توڕەییەکەی ئارامم کردەوەو داوای لێبوردنم لێکردو پاشان ڕۆی..

لەدوای دە ڕۆژ هاتەوە بۆ لام.. لە تەندروستیەکی زۆر باشدا بوو.. زۆر سور بوو لە سـەر ئەوەی کە سەرم ماچ بکات.. دەیویست دەستم ماچ بکاتو پاشان وتی: سـوێند بە خودا لـەدوای بەزەیی خودا تۆ هۆکاری شـیفای من بووی.. وتم: چۆن؟! خۆ دوعاکانـم ئازارەکانی کەم نەکردی!! وتی: لەدوای ئەوەی لە لای تۆ ڕۆیشتم.. ئازارەکەم زیادی کردو وشەکانی تۆ لە گوێمدا دەزرنگایەوە.. بەڵێ لەوانەیە ستەمم لە کەسێك کرد بێت.. یان ئازاری کەسێکم دابێت.. بیرم لەو کاتە کردەوە کە ویسـتم کۆشـکەکەم دروست بکەم.. زەویەك بە تەنیشت زەویەکەمەوە بوو.. ویسـتم بیکرم بۆئەوەی بیکەم بە باخچە بۆ کۆشکەکەم.. ئەو زەویـەش هی چەند بێباوکێكو دایکیان بوو.. داوام کرد کە دایکیان پێم

بفرۆشـێت.. بەڵام ڕازی نەبوو.. وتی: ئەگەر بیفرۆشم پارەکەی چی لێبکەم؟ واز لە زەویەکە بێنە با وەك خۆی بێت، هەتا منداڵەکانم گەورە دەبن و خۆیان شـتێکی لێدەکەن.. ویسـتم ڕازی بکەم.. پارەی زۆرم خستە بەردەست.. ڕازی نەبـوو. بەڵام زەویەکـە بۆ من زۆر گرنگ و بە بایەخ بـوو.. وتم: ئەی چیت کرد؟ وتی: زەویەکەم لێسەند بە ڕێگەی تایبەتی خۆم.. مۆڵەتی دروستکردنی بیناشـم بۆ دەرهێنا، ئەمەشـیان هەر بە ڕێگەی تایبەتی خۆم و بینام تیایدا دروسـت کرد.. وتم: ئەی منداڵەکان؟ ئەی دایکیان؟ وتی: هەواڵم پێگەیشـت دایکیان دەهات و سەیری کرێکارەکانی دەکرد کە کاریان دەکرد لە زەویەکەیدا و قسـەی پێدەوتن و دەگریا.. کرێکارەکانیش وایان دەزانی شـێتە.. لە بیرمە کە دەسـتەکانی بەرز کـردەوەو دەپاڕایـەوەو دەگریا، ئا لەو کاتـەدا ئازارەکەدا لە دەسـتمدا دەسـتی پێکرد.. بە شـەو خەوم لێنەدەکەوت.. بە ڕۆژ ئاسودە نەدەبووم.. وتم: باشـە.. چیت بۆ کرد؟! وتی: چووم بۆ لای و داوای لێبوردنم لێکردو گریام.. لە شـوێنێکی تردا زەویەکی باشتر لە زەویەکەی خۆیم پێدا.. ئەویـش ڕازی بوو.. دوعای بۆ کردم و داوای لێخۆشـبونی لە خودا بۆ کردم.. لـە لای ئافرەتەکـە هاتمە دەرەوەو پەنام بۆ خودا بـردو لێی پاڕامەوە، هەتا ئازارەکەم بەرە بەرە کەم دەبۆوەو نەما.. سوپاس بۆ خودا ئازارەکەم نەما..

چیرۆکەکـە کۆتایی هات.. ئەمە مانای ئەوە نیە، کە هەموو نەخۆشـیەك سـزای خودایە بۆ بەندەکانی.. نەخێر.. پێغەمبەران و پیاوچاکانیش نەخۆش کەوتـوون.. بەڵام ئـەوەی من مەبەسـتمەو دەمەوێـت بیڵێـم ئەوەیە، کە خودای گەورە بەهۆی نەخۆشـیەوە خۆ بەگەورەزانین و شـانازی کردنمان لە دڵدا دەردەکات.. ئەگەر مرۆڤ هەموو شـتێکی هەبوو.. ماڵ.. لەشـی سـاغ.. منداڵ.. ئـەوا یاخی و سـەرکەش دەبێت.. لەخۆبایی دەبێـت.. بەڵام خودای گەورە نەخۆشـی بە سـەردا زاڵ دەکات.. برسـی دەکات.. بۆئەوەی بەندەکان بزانـن کە توانای زەرەرو سـودیان بۆ خۆشـیان نیە.. توانـای مردن و ژیان و کارو کۆششیشیان نیە بەبێ ویستی خودای پەروەردگار.. هەندێك جار مرۆڤ دەیەوێت لە شـتێك تێبگات، بەڵام ناتوانێت و نەزانە.. دەیەوێت بیر لە شتێك بکاتـەوە، بـەڵام بیری دەچێتەوە.. یان حەزی لە شـتێکە، بـەڵام بە هیلاکی دەبات.. ڕقی لە شتێکە، کەچی دەبێت بە ژیان بۆی.. مرۆڤ پێویستە لە هیچ

کات‌وساتێکی شەو یان رۆژدا دڵنیا نەبێت، کە خودا ئەو شتانەی لێناسەنێتەوە کە پێی بەخشـیوە.. وەك چاوو گوێچکەو ئەندامەکانی تری جەستەی.. ئەی ئەگەر خودا ژیری‌و عەقڵی لێبسەنێتەوە ئەوا حاڵی چۆن دەبێت؟! ئایا کێ لە مرۆڤ لاوازو بێدەسـەلات ترە، ئەگەر بێت‌و خۆی بناسـێت؟! لێرەوە خودای بە بەزەیی ناخۆشـی‌و نەخۆشـی بە سـەر بەندەکانیدا زاڵ دەکات، بۆئەوەی رووبکەنــە خوداو لێی نزیك ببنەوە.. نهێنــی گیرابوونی نزاو پارانەوەی ئەم کەسـانەش ((نەخۆش، ستەم لێکراو، رێبوار، رۆژووگران)) ئەوەیە کە ئەمانە لە ناڕەحەتی‌و ماندوبووندان‌و لە خودای پەروەردگارەوە نزیکن‌و لە کەسـانی تــر زیاتر یادی خودا دەکــەن.. رێبوار غەریب‌و نامۆیــە.. رۆژووگر هیلاك‌و ماندوە.. سـتەم لێکراو زەلیل‌و داماوە.. نەخۆش ئـازاری هەیەو ناڕەحەتە.. پاك‌و بێگەردی بۆ ئەو خودایەی کە بەزەیی بەو کەسـانەدا دێتەوە کە تاقیان دەکاتەوە..

لە نەخۆشخانەی دەروونی..

لە گەشتێکمدا بۆ یەکێك لە وڵاتەکان.. بۆئەوەی چەند وتارو ئامۆژگاریەك پێشـکەش بکەم.. ئەو وڵاتەش بەناوبانگ بوو بەوەی کە نەخۆشـخانەی زۆر گەورەی تێدایە بۆ نەخۆشیە دەروونیەکان.. ئەو نەخۆشیانەی کە خەڵکی بە (شێتی) ناوی دەبەن..

بەیانیەکـەی دوو وتارم پێشـکەش کرد.. هێشـتا کاتژمێرێکی مابوو بۆ نوێــژی نیــوەرۆ. عبدالعزیــزم لەگــەڵ بوو، کــە یەکێك بوو لــە بانگخوازە بەناوبانــگ‌و دیارەکان.. ئێمــە لە ئوتومبیلدا بوویــن.. لام کردەوە بە لایداو وتــم: مادام کاتمان بەدەســتەوەیە حــەز دەکەم بچم بۆ شــوێنێك.. وتی: بۆ کوێ؟ وتم: نەخۆشخانەی نەخۆشــیە دەروونیەکان.. پێکەنی‌و وتی: بۆچی؟! دەتەوێت لە عەقل‌و ژیریت دڵنیا بیت!! وتم: نا.. بەلام سودی دەبێت بۆمان.. پەندو ئامۆژگاری لێ وەردەگرین.. زیاتر نیعمەتەکانی خودای پەروەردگارمان بــۆ دەردەکەوێــت.. عبدالعزیز بێدەنگ بوو.. بیری لە حاڵی ئەو نەخۆشــانە دەکردەوە.. هەســتم کرد زۆر غەمبار بوو.. چونکە کەسێکی زۆر نەرم‌ونیان‌و بەسـۆز بوو.. زیاد لە پێویسـت کەسـێکی سـۆزدار بوو.. چووین بۆ ئەوێ‌و

رووومان کردە بینایەك کە وەك ئەشـکەوت وا بوو.. بە درەخت چواردەور درا بوو.. وەکو شـێوەی تارمایی‌و شەبەحێك دەردەکەوت.. یەکێك لە پزیشکەکان پێشـوازی لێکردیـن.. بەخێرهاتنـی کردین‌و پاشـان بە نەخۆشـخانەکەدا گێراینی.. پزیشکەکە دەستی کرد بە قسەکردن دەربارەی نارەحەتی‌و ناخۆشی نەخۆشـیەکان.. پاشان وتی: ئەوەی من بۆتانی باس دەکەم، وەك ئەوە نیە کە بـە چاوی خۆتان ببینن.. بردمانی بۆ یەکێ لە رارەوەکان.. لێرەو لەوێ گوێ بیستی چەندان هاوارو دەنگ بووین.. ژووری نەخۆشەکان بەمبەرو ئەوبەری رارەوەکەدا دابەشکرا بوو.. لە لای راستدا بە لای ژوورێکدا رۆیشتین.. سەیری ژوورەکەم کردو زیاتر لە دە جێگەی چۆڵی تێدا بوو.. تەنها جێگەیەك نەبێت، پیاوێکی لە سەر راکشا بوو، دەست‌و قاچی دەجولاند.. رووم کردە پزیشکەکەو لێم پرسی: ئەمە چیە؟ وتی: شێتە.. توشی پەرکەمیش دێت.. لە ماوەی پێنج یان شـەش کاتژمێرێکـدا پەرکەم لێی دەدات.. وتم: لاحـول ولاقوة إلاّ بالله.. لەکەیەوە بەم شێوەیەیە؟! وتی: دە ساڵ زیاترە.. هەست‌و سۆزم لە دەروونمدا شاردەوە.. بە بێدەنگی هەنگاوم ناو رۆیشتم.. لەدوای چەند هەنگاوێك بە لای ژوورێکی تردا رۆیشـتین‌و دەرگاکەی داخرا بوو.. لە دەرگاکەیدا کرانەوەیەك یـان پەنجەرەیەکی بچـوك هەبوو.. پیاوێك لـە ژوورەوە دیار بوو.. هەندێك ئاماژەی بۆ کردین کە لێی تێنەدەگەیشتین.. چاوم بە ژوورەکەدا گێرا.. زەوی‌و دیوارەکانی رەنگێکی کاڵی هەبوو.. پرسـیارم کرد ئەمەیان چیە؟ وتی شێتە.. وتـم: ئەزانم شـێتە.. ئەگەر شـێت نەبوایە لێرە نەمـان دەبینی.. چیرۆك‌و بەسـەرهاتی ئەمە چیە؟ وتی: ئەم پیاوە کاتێك دیوار دەبینێ، تورە دەبێت‌و بە دەسـت‌و قاچی لە دیوارەکان دەداو جاری واش هەیە سەری بە دیوارەکاندا دەکێشـێت.. رۆژێك پەنجەکانی دەشـکێت.. رۆژێك قاچی.. رۆژێك سـەری.. رۆژێـك... نەمانتوانی چاری بکەین.. لەم ژوورەدا بەندمان کردووەو هەروەك دەیبینی.. زەوی‌و دیوارەکانیشـمان بە ئیسفەنج داپۆشیوە.. چۆن دەیەوێت با بە دیوارەکاندا بکێشێت..

پاشـان پزیشـکەکە بێدەنگ بوو وە لە پێشـمانەوە رۆیشـت.. بەڵام من‌و عبدالعزیز وەستابووین‌و لەبەرخۆمانەوە قسەمان دەکردو دەمان وت: (الحمدلله الذي عافانا مما إبتلاك به).. پاشـان رۆیشتین هەتا گەیشتینە ژوورێك زیاتر

لە سـێ پیاوی تێدا بوو.. هەریەکە بە شـێوازێك.. هەبوو بانگی دەدا.. هەبوو گۆرانی دەوت.. ئەوی تریان سەمای دەکرد.. ئەوی تر هەر ئاوری دەدایەوە.. لە نێوانیاندا سێ کەس هەبوون، کە لە سەر کورسی دایان نیشاندبوونو دەستو قاچیان بەسـترابوونەوەو سەیری ئەملاو ئەولایان دەکردو هەوڵی کردنەوەی خۆیان دەداو نەیان دەتوانی.. سـەرم سـورماو لە پزیشکەکەم پرسی: ئەمانە چین؟! بۆچی تەنها ئەم سـیانە بەسـتراونەتەوە؟! وتی: ئەمانە هەر شـتێك لە پێشـیانەوە بێت لێی دەدەن.. پەنجەرەو دەرگا دەشـکێنن.. لەبەرئەوە لە بەیانیەوە تا ئێوارە بەم شـێوەیە دەیان بەسـتینەوە.. وتـم: ماوەی چەنێکە وان؟ وتی: ئەوەیان دە ساڵە.. ئەوی تر حەوت ساڵە.. ئەوی تریان تازەیە پێنج سـاڵە.. هەر بیرم دەکردەوە.. سـوپاس بۆ ئەو خودایەی کە ئێمەی پاراستووە لەوەی کە ئەوان توشـی بوون.. پرسـیارم کردو وتم: دەرگای چوونە دەرەوە لە نەخۆشـخانە لە کوێوەیە؟ وتی: ژوورێك مـاوە.. پەندو ئامۆژگاری تازەی تێدایە.. وەرە.. دەسـتی گرتمو بردمی.. ئەوەی بینیم هاوشێوەی ژوورەکانی تر بوون.. کۆمەڵە نەخۆشێك، هەریەکەی بە شێوازێك.. بەڵام ئەوەی جێگەی سەرسـورمان بوو.. پیاوێك بوو تەمەنی زیاتر لە پەنجا سـاڵ دەبوو.. سەری سپی ببوو.. بە چیچکانەوە لە سەر زەوی دانیشت بوو.. خۆی کورژ کردبۆوە.. بە چاوێکی لارو بە تیلەی چاو سـەیری دەکردین.. بە ترسو لەرزەوە ئاوری دەدایەوە.. ئەمانە هەمووی ئاسایی بوون.. بەڵام ئەوەی ترساندمیو بەلامەوە نامـۆ بوو.. بە تـەواوی وروژاندمی.. ئەوە بوو کە پیاوەکـە روتوقوت بوو.. هیـچ جلوبەرگێکی لەبەردا نەبوو.. تەنانەت عەورەتیشـی بە دەرەوە بوو.. رەنگم گۆرا.. یەکسـەر لام کردەوە بە لای پزیشکەکەدا.. کاتێك بینیمی چاوم سـور هەڵگەراوە.. پێی وتم: ئارام بە.. بۆت بـاس دەکەم بۆچی ئاوایە.. ئەم پیاوە هەرکاتێك جلوبەرگمان لەبەردەکرد، بە ددانەکانی دەیدرندو دەیویست قوتیان بـدات.. رۆژانە زیاتر لە دە دەسـت جلوبەرگمان لەبەر دەکرد بەڵام دەیدراندو بەم شـێوەیە دەمایەوە کە دەیبینی.. ئێمەش بەم شـێوازە وازمان لێهێناوە بە هاوینو زستان.. ئەو کەسانەش کە بەدەوریەوەن شێتنو عەقڵیان پێناشکێت کە بۆچی ئاوایە..

هاتمە دەرەوە.. نەمتوانی زیاتر ئارام بگرم.. بە پزیشکەکەم وت: دەرگاکەم

پیشان بدە بۆئەوەی بچمە دەرەوە.. وتی: هەندێك بەشی تر ماوە.. وتم: ئەوەی بینیمان بەسە.. پزیشکەکە رۆیشتو منیش لە تەنیشتیەوە.. بە بێدەنگی دەرۆیشتین.. لەپڕ لای کردەوە بە لامدا، وەك ئەوەی بیری شتێکی بکەوێتەوە کە بیری چوو بێتو وتی: یاشێخ لێرە پیاوێك هەیە لە بازرگانە گەورەکان.. سەدان ملیۆن پارەی هەیە.. توشی نەخۆشیەکی عەقلی بووە.. ماوەی دوو سالە مندالەکانی هێناویانە بۆ ئێرە.. پیاوێکی تری لێیە ئەندازیارە لە کۆمپانیای.... کەسێکی تری لێیە کە.... پزیشکەکە دەرۆیشتو هەر قسەی بۆ دەکردین دەربارەی هەندێك کەس کە زەلیل بوون لەدوای ئەوەی خاوەن پلەوپایە بوون.. هەندێکی تر لەدوای دەولەمەندی هەژار بوون.. دەرۆیشتمو هەر بیرم دەکردەوە.. پاكو بێگەردی بۆ خودا کە رزقو رۆزی لە نێوان بەندەکانیدا دابەش کردووە.. بەوەی کە بیەوێت دەبەخشێت.. یان لێی دەگرێتەوەو پێی نابەخشێت.. هەندێك جار خودای گەورە مالو سەروەتو سامانو پلەوپایەو ناوبانگ بە کەسێك دەبەخشێت، بەلام ژیریو عەقلی لێوەردەگرێتەوە.. دەبینێت لە زۆربەی کەس دەولەمەندترە.. لە زۆربەی کەس جەستەی زۆر بەهێزترە، بەلام لە نەخۆشخانەی دەروونی یان لە شێتخانە بەند کراوە.. کەسی واش هەیە پلەوپایەی بەرزی هەیە.. مالو سامانی زۆر.. عەقلو ژیریەکی گەورە.. بەلام لەشی ساغ نیەو نەخۆشە.. جاری وا هەیە کەسانێك دەبینی بیست یان سی سالە لە سەر جێگە کەوتووەو مالو سامانو پلەوپایە هیچ سودێکی پێناگەیەنن.. ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ القصص/ ٦٨ واتە:(هەر پەروەردگاری تۆیە هەرچیەکی بوێت دروستی دەکاتو هەلیدەبژێرێت، خەلکی ئەو دەسەلاتەیان نیەو سەرپشك نەکراون، پاکیو بێگەردیو بلندی بۆ خودایە لە بەرامبەر ئەو شتانەدا کە نەفامان دەیکەن بە شەریكو هاوەل). بۆیە ئەو کەسانەی کە توشی تاقیکردنەوەو بەلایەك هاتوون، زۆر بە خێرایی پێویستە بزانن کە لە لایەن پەروەردگارەوە دیاریەکیان پێبەخشراوە.. ئەگەر مالو سامانی زۆری پێنەبەخشیوی، بە دلنیاییەوە لەش ساغی پێبەخشیوی.. ئەگەر لەش ساغی پێنەبەخشیوی، بە دلنیاییەوە ژیری پێبەخشیوی.. لە هەموو نیعمەتەکانیش گەورەتر ئەوەیە کە ئیسلامەتی پێبەخشیوی.. دەی پیرۆزت بێتو خۆشی بۆ

خۆت، کە لە ژێر سایەی ئیسلامدا دەژیت و لە ژێر سایەی ئیسلامدا دەمریت.. دەی پڕ بە دەنگ و بە بەرزی هاوار بکەو بڵێ: سوپاس بۆ خودا.. سوپاس بۆ خودا..

شیرینی پاداشت..

لە بیاباندا دەڕۆیشتم و ڕێگەم لێ ون بوو.. لە لای ڕەشماڵێکی کۆن وەستام.. سەیری ناو ڕەشماڵەکەم کرد، پیاوێك لە سەر زەویەکە زۆر بە ئارامی دانیشت بوو.. هەردوو دەستی براوە.. چاوەکانیشی لە دەست دابوو.. هیچ کەسێکی نزیکیشی لەلا نەبوو.. لەبەرخۆیەوە بە چەند وشەیەك ورتەورتی دەکرد.. لێی نزیك بوومەوە زانیم کە دەڵێت: الحمدلله الذي فضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً.. واتە:(سوپاس بۆ ئەو خودایەی کە پلەوپایەی منی بەرزکردەوە بە سەر زۆرێك لە دروست کراوەکانیدا).. سەرم سوڕما کە ئەم وشانەی دەوت!! سەیری حاڵیم کرد زۆربەی هەستەکانی لە دەست دابوو.. هەردوو دەستی براونەتەوە.. هەردوو چاوی نابینایە.. خاوەن هیچ شتێك نیە.. سەیری دەوروبەریم کردو گەڕام تا کوڕێك ببینم کە خزمەتی بکات.. یان خێزانێك کە لەگەڵیدا بژێت.. کەسم نەبینی.. بەرەو لای ڕۆیشتم و هەنگاوم نا.. هەستی پێکردم و پرسیاری کرد کێیە؟ کێیە؟ وتم: السلام عليكم.. من پیاوێکم ڕێگەم ون کردووەو لە ڕەشماڵەکەی تۆدا ڕاوەستاوم.. ئەی تۆ کێی؟ بۆچی بە تەنها لێرە نیشتەجێی؟ کەس وکارت لە کوێن؟ ئەی منداڵەکانت؟ کەس وکارە نزیکەکانت؟ وتی: من پیاوێکی نەخۆشم.. خەڵکی وازیان لێهێناوم و زۆربەی کەس وکارەکانیشم مردوون.. وتم: گوێم لێت بوو هەر ئەم وشانەت دوبارە دەکردەوە (الحمدلله الذي فضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً) بۆ خاتری خودا کام فەزڵ و نیعمەت؟!! تۆ نابینای.. هەژاری.. دەست براوی.. بە تەنهای.. وتی: بۆت باس دەکەم و تێت دەگەیەنم، بەڵام داواکاریەکم لێت هەیە، ئایا بۆم جێبەجێ دەکەیت؟ وتم: وەڵامم بدەرەوەو بۆم باس بکە، داواکاریەکەت جێبەجێ دەکەم.. وتی: دەمبینی خودای گەورە بە چەندان تاقیکردنەوە تاقیکردومەتەوەو توشی چەندان بەڵاو نارەحەتی کردووم، بەڵام (الحمدلله الذي فضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً).. ئایا خودا ژیری و

عەقڵی پێنەبەخشیوم؟ تێدەگەمو بیردەکەمەوە بەهۆی عەقڵو ژیریمەوە.. وتم: بەڵێ.. وتی: چەند کەس دەبینی کە شێتو کەم عەقڵن؟ وتم: زۆر زۆر.. وتی: (الحمدلله الذي فضلني على كثير ممن خلق تفضيلا).. وتی: ئایا خودا بیستنی پێنەبەخشیوم؟ گوێم لە دەنگی بانگ دەبێتو لە قسە تێدەگەمو دەزانم چ لە دەوروبەرم روودەدات.. وتم: بەڵێ.. وتی: چەند کەس هەیە کە کەرنو هیچ نابیستن؟ وتم: زۆر زۆر.. وتی: (الحمدلله الذي فضلني على كثير ممن خلق تفضيلا).. وتی: ئایا خودا زمانی پێنەبەخشیوم؟ یادی خودای پێدەکەم.. پێویستیەکانی خۆمی پێداوا دەکەم.. وتم: بەڵێ.. وتی: چەندان کەس هەیە کە لاڵنو ناتوانن قسە بکەن؟ وتم: زۆر زۆر.. وتی: (الحمدلله الذي فضلني على كثير ممن خلق تفضيلا).. وتی: ئایا خودای پەروەردگار ئیسلامی پێنەبەخشیومو منی نەگێراوە لە موسڵمانان؟ خودا دەپەرستمو پاداشتیشم لە لای خودایە.. لە سەر بەڵاو نارەحەتیش ئارام دەگرم.. وتم: بەڵێ.. وتی: چەند کەس هەیە بت دەپەرستن؟ یان خاچ پەرستن؟ نەخۆشیشن.. بە دڵنیایشەوە رەنجەرۆو زەرەرمەندی دونیاو دوارۆژیشن؟! وتم: زۆر کەس.. وتی: (الحمدلله الذي فضلني على كثير ممن خلق تفضيلا).. پیاوەکە هەر نیعمەتەکانی پەروەردگاری دەژمارد کە پێی بەخشیبوو.. سەرم سورما لە باوەری بەهێزی ئەم پیاوە.. زۆر رەزامەند بوو بە بەشی خودا.. چەندان نەخۆش هەن کە بە قەد چواریەکی ئەم پیاوە نەخۆش نین.. وەك ئەو کەسانەی کە توشی شەلەل بوون.. یان کەر بوون.. یان نابینا بوون.. یان ئەندامێکی جەستەیان لە دەستداوە.. ئەگەر بێتو بەو پیاوە پیرەیان بەراورد بکەین، ئەوا وەکو لەش ساغ وان.. لەگەڵ ئەوەشدا بێتاقەتو غەمبارنو زۆر سکاڵای حاڵی خۆیان دەکەن.. نائارامن.. دەگرین.. لە پاداشتی تاقیکردنەوەکانیان دڵنیا نین.. بە راستی ئەگەر نارەحەتیەکانی ئەم پیاوە پیرە بە سەر نەتەوەیەکدا دابەش بکرایە بەشی دەکردن..

هەر بیرم دەکردەوە، هەتا پیاوە پیرەکە وتی: ها.. داواکاریەکەمت لە بیرە؟ ئایا بۆم جێبەجێ دەکەیت؟ وتم: بەڵێ.. پێویستیو داواکاریەکەت چیە؟ کەمێك سەری داخستو پاشان سەری بەرزکردەوەو وتی: کەسم لەگەڵ نیە تەنها کورێکی چواردە ساڵانم نەبێت.. هەرئەوە کە نانو ئاوم پێدەدات..

دەســت نوێژم بۆ دەشوات.. بە کارەکانم هەڵدەسێت.. لە بەیانیەوە ڕۆیشتووە بۆئەوەی خواردنم بۆ پەیدا بکات، تاوەکو ئێســتا نەگەڕاوەتەوە.. نازانم ماوە یــان مردووە.. هەروەك دەمبینی من پیاوێکی پیری نابینام‌و ناتوانم بەدوایدا بگەڕێم.. هەواڵیم بۆ بپرسەو ئاگادارم بکە..

پاشــان هاتمە دەرەوەو نەمدەزانی بــۆ چ لایەك بڕۆم‌و کوێی بۆ بگەڕێم؟! دەمویست کەســێك ببینم‌و پرســیاری لێبکەم.. ئاورمدایەوە نزیك ڕەشماڵی پیاوەکــە گردۆڵکەیەکم بینی.. کۆمەڵە قەلەڕەشــێکی بە ســەرەوە بوو، وەك ئەوەی بە ســەر شــتێکەوە کۆبووبێتنەوە.. لە دڵی خۆمدا وتم: ئەو باڵندانە لە ســەر لاشــەیەك یان خواردنێك نەبێت کۆنابنەوە.. بە سەر گردۆڵکەکەدا سەرکەوتم‌و بەرەو لای باڵندەکان ڕۆیشتم.. باڵندەکان هەڵفرین‌و کاتێك سەیرم کرد کوڕێکی منداڵکاری لێبوو.. مرد بوو.. جەستەی پارچە پارچە ببوو.. وەك ئەوەی گورگ وای لێکردبێت‌و پاشان بۆ باڵندەکانی جێ هێشتبێت.. ئەوەندەی بۆ پیاوە پیرەکە غەمبارو دڵتەنگ بووم، ئەوەندە بۆ مردنی کوڕەکەی دڵتەنگ نەبووم..

لــە گردۆڵکەکە دابەزیم‌و هەنگاوم نا.. لە نێوان دڵتەنگی‌و سەرســوڕماندا بــووم.. ئایا بڕۆم‌و پیــاوە پیرەکە بەجــێ بهێڵم‌و بە تەنیــا بمێنێتەوە، یان بگەڕێمەوەو هەواڵی کوڕەکەی پێرابگەیەنم؟! بەرەو ڕەشماڵی پیاوەکە چووم.. گوێم لێبوو یادی خودای دەکرد.. (ســبحان الله)و (الحمدلله)ی دەکرد.. ئا لەم کاتــەدا ئەیوب پێغەمبەرم بیرهاتەوە.. چوومە ژوورەوە بۆ لای.. چۆن بەجێم هێشــتبوو، هەر وابوو.. ســڵاوم لێکرد.. ئەو هەژارە زۆر بە تاســەوە بوو، بۆ هەواڵی جگەرگۆشــەکەی‌و وتی: کوا کوڕەکەم؟ وتم: سەرەتا وەڵامم بدەرەوە.. تۆ لە لای خودا خۆشەویســت تری یان ئەیوب (عليه السلام).. وتی: ئەیوب.. دەی بە دڵنیاییەوە تاقیکردنەوەکەی ئەیوب (عليه السلام) لە تاقیکردنەوەکەی تۆ گەورەترەو وای دابنێ کە کوڕەکەت لە لای خودایە.. لە پاڵ چیایەکدا بە مردوویی بینیم.. گورگ لاشــەکەی خوارد بوو.. بە ئاهو حەسرەتەوە هاواری کردو هەردەیوت: لاإله إلا الله.. منیش هەر ئارامم دەکردەوە.. پاشــان هاوارەکانی زیادیان کردو لەبەر دەستمدا گیانی سپاردو مرد.. بە ڕاخەرەکەی ژێری دامپۆشی‌و چووم بۆ ئەوەی کەســێك بدۆزمەوە، تا یارمەتیم بدات‌و کارێك بکەین‌و بینێژین.. سێ

پیاوم بینی بە سەر ئاژەڵەکانیانەوە وەك ڕێبوار وابوون.. بانگم کردنو هاتن بۆ لامو پێم وتن: ئایا دەتانەوێت پاداشتتان دەست بکەوێت؟ لێرە پیاوێکی موسڵمان مردووەو کەسیشی لێ نیە.. دەتوانن هاوکاری یەکتر بکەین بۆ شۆرینو بە خاك سپاردنی؟ وتیان: بەڵێ.. چوونە ڕەشماڵەکەوە بۆئەوەی لاشەکەی هەڵگرن.. کاتێك ڕوخساریان بینی هاواریان کرد: ئەبو قەلابە!! ئەبو قەلابە!! کەسێك بوو لە زانا بەناوبانگەکانیان.. کاتو زەمانو دونیا بۆ کەس هەتا سەر نامێنێو بەڵاو نارەحەتیەکان ددانی تیژیان لێی گیرکردو هەتا بە تەنهاو دوور لە خەڵکی لە ڕەشماڵێکدا ژیاو دوور لە خەڵکیش گیانی سپارد.. بە ئەرکی سەر شانمان هەستاینو ناشتمانو لەگەڵ ئەو سێ کەسەدا ڕۆیشتم بۆ شار.. کاتێك شەو خەوتم ئەبو قەلابەم بینی شێوەیەکی زۆر جوانی هەبوو.. جلوبەرگێکی سپی لەبەردابوو.. جەستەی تەواوو بێ کەموکوڕی بوو.. بە زەویەکی سەوزایی جواندا دەڕۆیشت.. وتم: ئەی ئەبو قەلابە چی وای لێکردیت کە بەم شێوەیە بتبینم؟! وتی: خودای پەروەردگار بەهەشتی پێبەخشیمو لە بەهەشتیشدا پێیان وتم:

﴿ سَلَٰمٌ عَلَيۡكُم بِمَا صَبَرۡتُمۡۚ فَنِعۡمَ عُقۡبَى ٱلدَّارِ ﴾ الرعد/٢٤ واتە: (سڵاوتان لێبێت بەهۆی ئارام گرتنتانەوە، کەوابوو ئای چەندە جێگەو ڕێگەیەکی خۆشتان بۆ خۆتان مسۆگەر کرد)..

هەڵوێستەیەك لەگەڵ سەردانی نەخۆشدا..

بۆچی سەردانی نەخۆش دەکەین؟ لەبەر ماڵو سەروەتو سامانەکەی؟ نەخێر.. ئەوەی سەردانی هەژاران دەکات، لەبەر هێزو تواناکەیەتی؟ نەخێر.. ئەی ئەوەی سەردانی لاوازو لێقەوماوان دەکات، لەبەر پلەوپایەو جوانیەکەیەتی؟ نەخێر.. کەسانی دڵسۆزو خودا ویست لەبەر ئەم هۆکارانە سەردانی ئەم کەسانە ناکەن، بەڵکو لە پێناو بەدەست هێنانی پاداشتدا سەردانیان دەکەن.. بۆئەوەی بەشداری ئازارو نارەحەتی خوشكو برا موسڵمانەکانیان بکەن.. پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (من عاد مريضا لم يزل في خرفة الجنة، قيل يارسول الله وماخرفة الجنة؟ قال جناها)رواه مسلم واتە: (هەرکەسێك سەردانی نەخۆشێك بکات بەردەوام لە چنینەوەی میوەی

بەهەشــتدایە).. هەروەهــا ئیمامی عەلی (ﷺ) لە پێغەمبــەری خوداوە (ﷺ) دەگێڕێتــەوە کە فەرمویەتی: (مامن مســلم یعود مســلما غدوة إلا صلی علیه ســبعون الف ملك حتی یمسي، وإن عاد عشــیة إلا صلی علیه سبعون الف ملك حتی یصبــح، وکان له خریف في الجنة -الثمر المخروف أو المجتني-)رواه الترمذي.
واتە: (هەر موسڵمانێك لە بەیانیدا سەردانی نەخۆشێکی موسڵمان بکات، ئەوا حەفتا هەزار فریشتە هەتا ئێوارە دوعای بۆ دەکەن و سەڵاواتی لە سەر دەدەن، وە ئەگەر ئێوارە سەردانی کرد، ئەوا حەفتا هەزار فریشتە هەتا بەیانی دوعای بۆ دەکەن و ســەڵاواتی لە سەر دەدەن، هەروەها کۆمەڵە میوەیەکی زۆریشی بۆ هەیە لە بەهەشتدا)..

هەروەها عائیشــە دایکی ئیمانداران (خودا لێــی رازی بێت) دەفەرموێت: هــەر کاتێك پێغەمبەری خودا بچووایە بۆ لای نەخۆشــێك یان نەخۆشــەکە بهاتایە بۆ لای، ئەوا ئەم دوعایەی بۆ دەخوێند: (أذهب البأس، ربَّ الناس، إشفِ أنت الشافي، لاشفاء إلا شفاؤك شفاءً لایُغادرُ سقماً)متفق علیه.

نەخۆشی بەڵەکی..

ئەحمەد منداڵێکی بچوك بوو لە باوەشی باوکیدا.. هەرکات بتبینیایە یان پێدەکەنی یان یاری دەکرد.. ئازارێك لە ســەریدا دروست بوو.. بەڵام ئارامگر بوو.. پاشان ئازارەکەی زۆر زیادی کرد.. زۆر هەوڵیاندا چارەسەری بکەن، بەڵام چارەســەری نەبوو.. بەرەبەرە سەری هەڵدەئاوســاو گەورە دەبوو.. هەتا وای لێهات لە نێوان پێســتی سەری و کاسەی سەریدا کێم و زوخاو دەهاتە دەرەوە.. هیچ چارەسەرێکیشــی نەبوو.. هەتا سەری قورس بوو.. ئاگای لە خۆی نەماو لە ســەر جێگە کەوت لە خانوویەکی کۆندا کە دیوارەکانی قور بوون، ســەری خانووەکەش بە پەلك و داری خورما داپۆشرا بوو.. چاوەڕێی مەرگیان دەکرد.. چەنــد رۆژێك تێپەری و ئەحمەدیش بەم حاڵەوە مایەوە.. جوڵەی نەما بوو.. لە شــەوێکی تاریکدا کە چرایەك لە ژوورەکەدا دەسوتاو برایەکی ئەحمەدیش لە نزیك ســەری دانیشــتبوو، چاودێری دەکرد.. لەپڕ دووپشــکە ڕەشــەیەك لــە نێوان دارەکانی ســەرەوەدا دەرچوو.. بە دیوارەکەدا دەڕۆیشــت، هەروەك ئەوەی بەرەو لای ئەحمەد بێت.. براکەشی سەیری دەکرد، بەڵام هیچ کارێکی

نەکرد، بۆئەوەی دووپشـــکەکەی لێ دووربخاتەوە.. هیوای دەخواســت پێوەی بداتو ئەمانیش‌و ئەحمەدیش بحەســێنەوەو رزگاریان بێت.. دووپشکەکە لە ئەحمەد نزیك بۆوە، هەتا گەیشــتە سەر ســەری ئەحمەدو پێوەیدا.. براکەی ئەحمـــەد دوورکەوتەوەو لە دوورەوە ســەیری دەکرد.. دووپشــکەکە کەمێك جولاو جارێکی تریش پێوەیدا.. بە شــوێنێکی تری ســەریەوە دایەوە.. کێم‌و زوخاوێکی زۆر لە هەموو بەشــەکانی ســەریەوە هاتەخوارەوە.. براکەشی بە سەرسورمانەوە سەیری دەکردو واقی ورما بوو..

پاشــان دووپشــکەکە بە شــوێنی خۆیدا گەرایەوە.. براکەی بانگی باوك‌و براکانی کرد.. بەردەوام کێم‌و زوخاویان لە ســەری دەسری، هەتا ئاوسانەکەی سەری نەما.. ئەحمەد چاوەکانی هەڵهێناو پاشان لەگەڵیان هەڵسا.. ئەم چیرۆکە (التنوخی) لە کتێبی (الفرج)دا باسی کردووە..

چەندان ناخۆشی هەیە لە ناو خۆیدا خۆشی هەڵگرتووە.. زۆرجار پاداشتی کەســێکی ئارامگر رزگاربوونـــە.. باشــترین خوداپەرســتیش چاوەڕێکردنی رزگاربوون‌و دەرووکردنەوەی خودای پەروەردگارە.. لەبەرئەوەی وا لە بەندەی موسڵمان دەکات، کە دڵی پابەندو پەیوەست بێت بە خودای گەورەوە.. ئەمەش شــتێکی سەلمێنراوەو هەســت پێکراوە لە لایەن ئەو کەســانەوە کە نەخۆشن یــان غەم‌و نارەحەتیــان هەیە، بە تایبــەت کاتێك کە نەخۆشــەکە بێ هیوا دەبێت لە دروســتکراوەکانی خوداو لە هەموو هۆکارەکان.. هەروەها خەڵکیش بــێ هیوا دەبن لە چاکبوونەوەی نەخۆشــەکە.. ئەو کاتەی نەخۆشــەکە دڵی بە تەنها پەیوەســت دەبێت بە خــودای گەورەوەو دەڵێت: ئــەی پەروەردگار هیوام بە کەس نەماوە تەنها تۆ نەبێت، پشــتیوان بە خودا شــیفای بۆ دێت.. پارانەوەو پەیوەست بوونیش تەنها بە خوداوە، لە گەورەترین هۆکاری شیفاو رزگاربوونی نەخۆشن..

پلەیان پێ بەرزدەکاتەوە..

رۆژێــك پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەچێتە ژوورەوە بۆ لای دایکی ئیمانداران عائشــە (خــودا لێی رازی بێت)و دەبینێت ســەری بەســتووەو لــە تاو ئازار دەناڵێنێــت.. پێغەمبــەری خودا (ﷺ) پێــی دەفەرموێت: ئــەوە چیتە ئەی

عائشــە؟ عائشــەش (خودا لێی ڕازی بێت) فەرموی: تام لێهاتووە، بەرەکەتی خــودای لێنەبێتو خودا لە نــاوی بدات.. پێغەمبەری خــودا (ﷺ) فەرموی: (لاتسـبي الحمّى، فإنها تــأكل خطايا إبن آدم كما تأكل النار الحطب) رواه مسلم. واتــە: (جنێوو قســە بە تا مەڵێن، بــە دڵنیاییەوە تا هەڵــەو تاوانو گوناهی مرۆڤەکان لەناودەبات هەروەك ئاگر دار لەناودەبات)..

جــاری وا هەیــە خــودای پەروەردگار پلەوپایــەی بەندەکانــی ئەوەندە بــەرز دەکاتەوە، کە هەرگیز بە کردارەکانی خۆیــان ئەوەندە بەرز نابێتەوە، بەڵام خــودای گەورە بەهۆی تاقیکردنەوەی بەندەکانیــەوە ئەو پلەوپایەیان پێدەبەخشێت..

پێغەمبەری خــودا (ﷺ) دەفەرموێت: (إن الرجل ليكون له عندالله المنزلة، فمــا يبلغها بعمل، فمايزالُ يبتليه بمايكرَهُ حتى يبلُغهُ إياها) رواه إبن حبان. واتە: (مرۆڤ لە لای خودا شوێنو پلەوپایەیەکی هەیە، کە هەرگیز بە کردەوەکانی خــۆی پێی ناگات، خــودای گەورە بــەردەوام بە نارەحەتیو ناخۆشــی تاقی دەکاتەوە هەتا دەیگەیەنێت بەو شوێنو پلەوپایەیە)..

ئەبــو هورەیرە (ﷺ) دەفەرموێت: هیچ نەخۆشــیەکم بە قەد نەخۆشــی تــا لەلا خۆش نیە کە توشــم بێت.. لەبەرئەوەی تــا دەچێتە هەموو ئەندامو جومگەکانی جەستەی مرۆڤەوە کە ٣٦٠ جومگە لە لەشی مرۆڤدا هەیە..

پاڵەوان..

ئەبو عبدالله زۆر جیاواز نەبوو لە هاوەڵەکانی ترم، بەڵام خودا شایەدە لە هەموویان زیاتر ســور بوو لە سەر ئەنجامدانی کاری خێر.. چەندین چالاکی بانگخــوازی هەبــوو.. لە دیارترینیان ئــەوە بوو کە لە کاتــی کارەکەیدا پێی هەڵدەستا، کە لە پەیمانگای کەڕو لاڵەکان وەرگێڕ بوو..

ڕۆژێك پەیوەندی پێوە کردمو وتی: پێت چۆنە دوو کەس لە کەڕو لاڵەکانی پەیمانگە ئامادە بکەم، بۆئەوەی لە مزگەوتەکەتدا ئامۆژگاری نوێژخوێنەکان بکەن.. سەرم سوڕما!! وتم: کەڕو لاڵ ئامۆژگاریو قسە بۆ کەسانێك بکەن کە دەبیستنو قسە دەکەن؟! وتی: بەڵێ.. ڕۆژی یەکشەممە دەیان هێنم.. چاوەڕێی ڕۆژی یەکشــەممەم دەکرد.. ئارامم لێبڕا بوو.. ڕۆژی یەکشەم هاتو لە دەرگای

مزگەوت وەســتامو چاوەڕێم دەکردن.. ئەبو عبدالله بە خۆیو سەیارەکەیەوە هــات.. لە نزیك دەرگای مزگەوت وەســتا.. دابــەزیو دوو پیاوی لەگەڵ بوو.. ســەیری یەکەمیانــم کرد کەریــشو لاڵیش بوو.. نەدەبیســتو نەقســەی دەکرد.. بەڵام چاوی ســاغ بوو.. دووەمیان کەر بوو.. لاڵ بوو.. کوێریش بوو.. نەدەبیستو نەقسەی دەکردو نەدەیبینی!! دەستم درێژ کردو تەوقەم لەگەڵ ئەبو عبدالله کرد.. زانیم ئەوەی تەنیشــتی ناوی ئەحمەدە.. بە زەردەخەنەو روویەکی خۆشەوە سەیری دەکردمو تەوقەم لەگەڵ ئەویشدا کرد.. ئەبو عبدالله ئاماژەی بۆ نابیناکە کردو وتی: ســڵاو لە فایزیش بکە.. وتم: السلام علیکم.. ئەبو عبدالله وتی: دەســتی بگــرە، چونکە ئەو نە گوێی لێتــەو نەدەتبینێ.. دەستم خســتە ناودەستیو دەستمی گوشــی.. خەڵکی چوونە ژوورەوە بۆ ناو مزگەوتو لەدوای نوێژی عیشــا ئەبو عبدالله لە ســەر کورســیەك دانیشتو ئەحمــەد لە لای ڕاســتیو فایزیش لە لای چەپیەوە دانیشــتن.. خەڵکەکە بە سەرسورمانەوە سەیریان دەکردو نەیان بینیبوو کە کەڕو لاڵ لە سەر کورسی ئامۆژگاریکار دابنیشێت.. ئەبو عبدالله لای کردەوە بە لای ئەحمەدداو ئاماژەی بۆ کرد.. ئەحمەد دەســتی پێکردو دەســتەکانی بەکاردەهێناو دەیجولاندن.. خەڵکیــش هەر ســەیریان دەکردو هیچ تێنەدەگەیشــتن.. ئەبــو عبدالله لە مایکرۆفۆنەکە نزیك بــۆوەو وتی: ئەحمەد چیرۆکی گەڕانەوەو هیدایەتدانی خــۆی دەگێڕێتەوەو پێتان دەڵێت: بە کەڕی لە دایك بووم.. لە شــاری جەددە گەورە بووم.. کەسوکارم پشت گوێیان خستبوومو بە هیچ شێوەیەك ناوریان لێنەدەدامەوە.. خەڵکیم دەبینی دەچوون بۆ مزگەوت، بەڵام نەمدەزانی بۆچی دەچوون!! هەندێك جار باوکمم دەبینی بەرماڵەکەی ڕادەخســتو کڕنوشــی دەبــرد، بەڵام من نەمدەزانی چی دەکات.. کاتێکیش پرســیارم لە کەسوکارم دەکرد لێم تورە دەبوونو وەڵامیان نەدەدامەوە.. پاشان ئەبو عبدالله بێدەنگ بــوو، ئاوری بۆ لای ئەحمەد دایەوەو ئاماژەی بۆ کرد.. ئەحمەد بەردەوام بوو لە گێڕانەوەی ژیانی خۆی.. بە دەســتەکانی ئاماژەی دەکرد.. پاشان ڕوخساری گۆڕا، وەك ئەوەی کاریگەری شتێکی لە سەر بێت.. ئەبو عبدالله سەری داخستو پاشان ئەحمەد دەستی کرد بە گریان.. بە کوڵ گریا.. گریانەکەی کاریگەریەکی زۆری لە سەر خەڵکەکە هەبوو.. بەڵام نەیاندەزانی بۆ دەگریەت.. ئەبو عبدالله

وتی: ئەحمەد باسی ئەو کاتەتان بۆ دەکات، کە چۆن خودای ناسی.. چۆن نوێژی کرد.. بەهۆی کەسێکەوە کە لە سەر شەقام بینیویەتی‌و سۆزی بۆ لای جوڵاوەو فێری کردووە.. کاتێك کە سەرەتا دەستی کردووە بە نوێژ کردن هەستی بە نزیك بوونەوەی لەگەڵ خودادا کردووە.. هەستی کردووە لە سەر ئەم تاقیکردنەوەیەی خودای پەروەردگار پاداشتی دەداتەوە.. باسی ئەوەی کرد کە چۆن هەستی بە تام‌و شیرینی باوەر کردووە.. ئەبو عبداللە پاشماوەی چیرۆکی ئەحمەدی بۆ دەگێرایەوە.. زۆربەی خەڵکیش کەوتبوونە ژێر کاریگەری ئەحمەدەوە.. بەڵام من سەرقاڵ بووم.. جارێك سەیری ئەحمەدم دەکردو جارێك سەیری فایز.. لە دڵی خۆمدا دەموت: ئەوە ئەحمەد دەبینێ‌و زمانی ئاماژەش دەزانێت‌و (ئەبو عبداللە)ش لێی تێدەگات.. ئەی چۆن لە فایز تێبگات؟! چونکە نەدەبینێ‌و نەدەبیستێ‌و نەقسە دەکات!!

ئەحمەد تەواو بوو.. فرمێسکەکانی دەسری.. ئەبو عبداللە لای کردەوە بە لای فایزدا.. لە دڵی خۆمدا وتم: ها.. دەبێت چی بکات؟! ئەبو عبداللە بە پەنجەکانی دەستی کێشای بە ئەژنۆی فایزدا.. فایزیش وەکو تیر لە کەوان دەرچێت، باسێکی زۆر کاریگەری پێشکەش کردین.. دەزانن چۆن؟ بە قسە؟ نەخێر.. چونکە لاڵ بوو، قسەی نەدەکرد.. ئەی بە ئاماژە؟ نەخێر؟ چونکە نابینا بوو.. زمانی ئاماژەی نەدەزانی، بەڵکو بەهۆی هەستی دەست لێدانەوە، ئەبو عبداللە دەستی لەبەردەم دەستەکانی فایزدا دادەناو بەهۆی چەند دەست لێدانێکی تایبەتەوە تێیدەگەیاندو پاشان ئەبو عبداللە بۆ ئێمەی باس دەکردو تێیدەگەیاندین.. نزیکەی چارەکێکی پێچوو.. فایز کەسێکی ئارام‌و لەسەرخۆ بوو.. نەیدەزانی کە ئەبو عبداللە لە قسەکانی تەواو بووە یان نا.. لەبەرئەوەی نەدەیبیست‌و نەدەیبینی.. لەبەرئەوە کاتێك ئەبو عبداللە لە وەرگێرانەکەی تەواو دەبوو، بە پەنجەکانی دەستی دەیکێشا بە ئەژنۆی فایزداو پاشان دەستەکانی لە نێوان دەستی فایزدا دادەناو فایزیش بە چەند دەست لێدانێك تێیدەگەیاند.. خەڵکەکە چاویان لە نێوان فایزو وەرگێرەکەیدا دەگێرا.. سەریان سورما بوو.. فایز خەڵکەکەی هان دەدا بۆئەوەی تەوبە بکەن‌و بگەرێنەوە.. جارێك گوێچکەی دەگرت.. جارێك زمانی.. جارێك دەستەکانی لە سەر چاوەکانی دادەنا.. فرمانی بە خەڵکەکە دەکرد کە گوێ‌و

چــاوو زمانیان لە حەرام بپارێزن.. ســەیری خەڵکەکەم دەکرد.. هەندێکیانم دەبینی لەبەرخۆیانەوە دەیان وت: (ســبحان الله).. هەندێکی تریان بە چرپە لەگەڵ یەکدا قســەیان دەکرد.. هەندێکیشــیان زۆر بە تامەزرۆوە هەســتیان راگرتبــوو.. هەندێکیــان دەگریان.. بەڵام هەســتو دەروونی مــن زۆر دوور ڕۆیشــت.. بەراوردی توانای فایزم کرد لەگەڵ توانای ئــەو هەموو خەڵکەدا.. پاشان بەراوردی خزمەتکردنی فایزم کرد بۆ ئاینەکەی لەگەڵ ئەو خەڵکەدا.. ئەو خەمەی کە کەسێکی نابینای کەرو لاڵی وەك فایز داویەتی بە سەر شانیدا، لەوانەیە زۆر زیاتر بێــت لە خەمی هەموو ئەو خەڵکانەی کە بۆ ئاینەکەیان هەیانــە.. هەزار کەس لە خەڵکــی وەك فایز نابنو فایزیش وەك هەزار کەس وایە لە خەڵکی.. کەسێك کە تواناکانی دیاریکراون، بەڵام لە پێناو ئاینەکەیدا وەکو مۆم دەســوتێت.. هەست دەکات کە سەربازێکە لە سەربازەکانی ئیسلام.. خــۆی بە بەرپرس دەزانێت لــە بەرامبەر هەموو ئەو کەســانەدا کە یاخیو ســەرپێچیکەرن.. زۆر بە گەرمی دەســتەکانی دەجوڵاند.. وەك ئەوەی بڵێت: ئەی ئەو کەسەی نوێژەکانت ناکەیت، تاکەی؟! ئەی ئەو کەسەی بە چاوەکانت ســەیری حــەرام دەکەیت، تاکەی؟! ئــەی ئەو کەســەی کەوتویتەتە زەلکاوی ســەرپێچیەوە، تاکــەی ناگەرێیتەوە؟! ئەی ئەو کەســەی حــەرام دەخۆیت.. ئەی ئەو کەســەی کەوتویتەتە نــاو هاوەڵ پەیداکرنەوە بــۆ خودای گەورەو تاكو تەنها.. هەموو ئەو کەســانە.. تاکەی؟! ئایــا دوژمنایەتی دوژمنەکانمان بــۆ ئاینەکەمان بەس نیــە؟! ئێوەش دوژمنایەتی ئاینەکەتــان دەکەن؟! فایز دەیویســت ئەوەی لــە دڵیدا هەیە بیخاتــە روو.. خەڵکەکە زۆر پێی کاریگەر بوون.. گوێم لە گریانو دەنگی (سبحان الله) بوو.. فایزیش تەواو بوو، هەستاو ئەبو عبدالله بە دەســتەکانی گرتی.. خەڵکی لە دەوری کۆبوونەوەو ســڵاویان لێدەکرد.. ئەویش ســڵاوی لە خەڵکەکە دەکرد.. هەستم دەکرد خەڵکی لە لای فایز هەموو یەکســانن.. سڵاوی لە هەمووان دەکرد.. جیاوازی لە نێوان کەسدا نەدەکرد.. گــەورەو بچوك.. بەهێزو لاواز.. دەوڵەمەندو هەژار.. هەمووان لە لای یەکسان بوون.. ئەبو عبدالله دەستی فایزی گرتو بەرەو دەرەوەی مزگەوت ڕۆیشــتنو فایــزو وەرگێرەکــەی لە کامەرانیەکــی گەورەدا بــوون.. ئای لەم دونیایــە.. چەندان کەس هەن بە قەد چوار یەکی فایز لە نارەحەتیو ئازاردا

نـــین، بەلام ناتوانن بە ســـەر خەمو نارەحەتیەکانیاندا ســـەرکەونو زاڵ بن.. کوان ئەو کەســـانەی نەخۆشی درێژخایەنیان هەیە.. ئازارو سستی گورچیله.. شـــەلەل.. جەڵتە.. بۆچی خۆشی لە ژیانیان وەرناگرن؟! بۆچی خۆیان لەگەڵ ژیاندا ناگونجێنن؟! چی لەوە جوانترە کاتێك خودای گەورە بەندەیەکی توشی نارەحەتیو نەخۆشی دەکاتو پاشان سەیری دڵی بەندەکەی دەکات، دەبینێت رەزامەندو ئارامگرە؟! رۆژەکان تێپەرینو بەردەوام وێنەی فایز لە پێش چاوم بوو..

دوای ئەوە رۆژێك بە ئەبو عبدالله گەیشتمو پرسیاری فایزم لێکرد.. وتی: ئەو پیاوە نابینایە شـــتی زۆر ســـەیر لـــە ژیانیدا هەیە.. وتـــم: چۆن؟! وتی: لە ژیانمدا کەســـم نەبینیوە بە وێنەی فایز لە ســـەر نوێژەکانی ســـور بێت.. فایـــز لە ناوچەیەکی دەرەوەی شـــاری ریازە.. ژوورێکمـــان لە پەیمانگاکەدا بۆ نیشـــتەجێ بوونی ئامادەکردووە.. کارگوزارێکیشـــمان دانـــاوە بۆئەوەی ئاگای لێبێـــتو خواردنـــی بۆ ئامادە بکاتو بـــۆ نوێژەکانی خەبـــەری بکاتەوەو بە پێویســـتیەکانی هەڵبســـتێت.. کارگوزارەکە لە کاتی نوێژەکاندا دێت بۆ لایو دەرگاکـــە دەکاتەوە، فایزیش دەســـت نوێژ دەگرێتو چاوەرێـــی کارگوزارەکە دەکات کە دەستی بگرێتو بیبات بۆ نوێژی جەماعەت بۆ مزگەوت.. هەندێك جار کارگوزارەکە دوادەکەوت، فایز بە پەلە لە دەرگاکەی دەدا لە ترسی ئەوەی نوێژەکـــەی بە جەماعـــەت نەچێت.. لە نێـــوان فایزو مزگەوتەکەشـــدا دوو شـــەقامی رووبەرووی یەك هەبوون.. فایز دەرۆیشتو دەستەکانی دەجولاند، بۆئەوەی ئەگەر ئوتومبیلی لێبوو شۆفێرەکان بیبینن.. چەندان ئوتومبیلیش بەهۆی فایزەوە لێکیان دابوو.. فایز شتی سەیری هەیە.. جارێك لەدوای عەسر چـــووم بۆ پەیمانگە.. کۆمەڵێك لە کـــەرو لاڵەکان لەبەردەم دەرگای پەیمانگە چاوەرێیـــان دەکردو ئاماژەیان دەکرد کە فایز گرفتێکی هەیە.. چووم بۆ لایو کاتێـــك بینیم، ســـەیرەکەم زۆر تورەیەو دەســـتەکانی دەجولێنێتو ئەوانەی دەوروبەریشـــی لێی تێناگەن.. کاتێك دەســـتم خستە ناو دەستیەوە، ئاسیمیو بە توندی دەســـتی گرتم.. چەند دەســـت لێدانێکی دیاریکراوی لێدامو منیش بە هەمان شـــێوە دەستم لێدایەوەو ئارام بۆوە.. دەزانی چی تورەی کرد بوو؟! نوێـــژی بەیانی ئەو رۆژەی بە جەماعەت لەدەســـت چوو بـــوو.. دەیوت: ئەو

کارگوزارە دەرکەن‌و بیگۆڕن بە یەکێکی تر.. منیش تورەییەکەیم ڕەواندەوە.. سۆزو بەزەیی خودات لێبێت ئەی فایز.. خودا بەزەیی بە ئێمەشدا بێتەوە..

غەمی گەورە..

لــە مانگــی ڕەمەزاندا بۆ گەشــتێکی بانگخوازی چووم بۆ وڵاتی ســوید.. بۆئەوەی چەند ئامۆژگاریەك پێشــکەش بکــەم.. کۆمەڵێك برا بانگیان کردم بــۆ یەکێك لە ناوەندە ئیســلامیەکان بــۆ چاوپێکەوتنی کۆمەڵــە گەنجێکی موسڵمانی سویدی.. دوای نیوەڕۆ چوومە ناوەندەکەوە.. لە شێوەی بازنەیەکدا دانیشتبوون‌و چاوەڕێ بوون.. سەرنجم چووە سەر مێرد منداڵێك کە تەمەنی لە پانزە ســاڵ کەمتر دەبوو.. ناوی محمد بوو.. ڕەگەزنامەی سویدی هەبوو.. بەڵام لە بنەڕەتدا ســۆماڵی بوو.. لە ســەر کورســیەکی جوڵاو دانیشــتبوو.. دەســتەکانی بــە تەنیشــتەکانی کورســیەکەوە بەســترابونەوە، لەبەرئەوەی بەردەوام دەستەکانی دەجوڵاندو نەیدەتوانی بە سەریاندا زاڵ بێت.. سەرەڕای ئەمەش لاڵیش بوو نەیدەتوانی قسە بکات.. سەریشی بە بەردەوامی دەجوڵا.. کاتێك بینینم بەزەییم پیایدا هاتەوەو سۆزم بۆی جوڵا.. لێی نزیك بوومەوە.. زەردەخەنە کەوتە ســەر لێوی‌و ســەیری دەکردم‌و ئەگەر بیتوانیایە لەبەرم هەڵدەســتا.. ســڵاوم لێکرد.. لە ئینگلیزی‌و ســویدی بە باشــی تێدەگەیشت، بەڵام عەرەبی تێنەدەگەیشت.. ســەرەتا باسی نەخۆشی‌و پلەوپایەو پاداشتی نەخۆشــیم بۆ کرد.. ســەری دەجوڵاندو بە ئاماژە بەڵێی بۆ دەکردم.. تێبینم کرد لە بەرامبەریەوە لەوحەیەکی بچوك هەیەو لاپەڕەی پێدا هەڵواسراوە کە چوارگۆشــەی بچوك بچوکی تێدایە.. لە هەر چوارگۆشەیەکیشــدا ڕستەیەکی مانابەخش‌و بەســود نوســراوە، وەك: من برســیمە.. ناتوانم.. پەیوەندی بە هاوڕێکەمەوە بکە.. هتد.. سەرم لەم لاپەڕەیە سوڕما!! یەکێك لە ئامادەبووان هەواڵی پێدام، کە ئەم کورە ئەگەر بیویســتایە قســەیەك بکات، حەڵقەیەکی خریــان دەکردە ســەری کە شــتێکی وەك گۆچانی پێوەبــوو، کام داواکاریەی بیویســتایە بە سەری ئەو نوسینەیانی دەجوڵاند، بۆئەوەی تێی بگەن کە چی دەوێت، ئەمەش تاکە ڕێگە بوو بۆئەوەی تێ‌ی بگەن.. چونکە قسەی نەدەکرد.. نەشیدەتوانی دەستەکانی بجوڵێنێت..

دەربارەی نیعمەتەکانی خودا لەگەڵی دوام.. مرۆڤ کاتێك ئاینی ئیسلامی هەبێت، ئەگەر هەموو دنیاشی لە دەست بچێت زەرەری نەکردووە.. باسی ئەو پلەوپایانەم بۆ کرد کە خودا بەهۆی ئیسلامەوە پێی بەخشیوین.. پاشان بۆم دەرکەوت کە محمد بانگخوازێکی زۆر گەورەیە.. چۆن؟! تێتدەگەیەنم.. وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی سویدی دوو کارمەندی پیاوی تەرخان کرد بوو کە لە بەیانیاندا خزمەتی محمد بکەن‌و دوو کارمەندیش لە ئێواراندا خزمەتی بکەن.. کاتێك یەکێك لەو کارمەندە ناموسڵمانانە دەهاتن، لە ڕێگەی ئاماژەوە بەهۆی کاغەزە هەڵواسراوەکانەوە تێی دەگەیاند کە پەیوەندی بە فلانە هاوڕێمەوە بکە.. کارمەندەکەش پەیوەندی بە هاوڕێکەیەوە دەکرد.. محمدیش بەهۆی کاغەزەکانەوە داوای دەکرد کە پرسیار لە هاوڕێکەی بکات‌و لێی بپرسێت: ئیسلام چیە؟ هاوڕێکەشی وەڵامی دەدایەوە.. کارمەندەکەش وشەکانی لەبەردەکردو پاشان بۆ محمدی باس دەکرد.. پاشان محمد داوای لێدەکرد کە پرسیاری لێبکات‌و پێی بڵێت: جیاوازی لە نێوان ئیسلام‌و مەسیحیەتدا چیە؟ بە هەمان شێوە وەڵامی دەدایەوە.. پاشان دەیوت پرسیاری لێبکەو پێی بڵێ: لە ڕۆژی دواییدا موسڵمان‌و ناموسڵمان حاڵیان چۆن دەبێت؟ هاوڕێکەی وەڵامی دەدایەوەو کارمەندەکەش بۆی باس دەکرد.. هەتا کارمەندەکە لە هەموو قسەکان تێدەگەیشت.. پاشان محمد ئاماژەی بۆ دەکرد کە کتێبخانەکە بکاتەوەو کارمەندەکەش کتێبی بانگخوازی بۆ لای ئیسلامی دەبینی‌و دەریدەهێناو دەیخوێندەوە.. بەم هۆیەشەوە کاری کردۆتە سەر چەندان کەس.. بە ڕاستی محمد لە سەر هەڵوێستێکی جوانە.. خاوەن هیممەتێکی بەرزە.. نەخۆشیەکەی نەیتوانیوە وازی لە بانگەواز پێ بهێنێ.. بەڵکو نەیتوانیوە خۆشی‌و کامەرانیشی لێ بتۆرێنێ.. ڕازی بە بەو بەشەی کە خودای گەورە پێی بەخشیوی دەبیت بە ئیماندار.. بشزانە هەموو مرۆڤێك بەرپرسیارە لەو توانایەی کە خودای پەروەردگار پێی بەخشیوە.. بیستن.. بینین.. زمان.. ژیری.. زۆرجار خەڵکی ئامۆژگاری لە نەخۆشێکەوە زیاتر وەردەگرن، وەك لە کەسێکی لەش ساغ..

ئەی بۆ بانگەواز ناکەی بۆ ئاینی خودا؟! پشت بە خودا ببەستەو دەستەوسان‌و بێتوانا مەبە.. لەوانەشە لێم بپرسی‌و پێم بڵێی: بانگەوازی

کێ بکەم؟! پێت دەڵێم: بانگەوازی پزیشکەکان.. کارمەندەکانی نەخۆشخانە.. بانگەوازی نەخۆشەکان.. ئەو میوانانەی کە سەردانی نەخۆشەکان دەکەن.. ببە بە کەسێکی پیرۆز.. ئامۆژگاری خەڵکی بکە بەوەی کە گرنگی بە نوێژەکانیان بدەن.. بە پاراستنی چاوو داوێنیان.. بەوەی کە سود لە کاتەکانیان وەرگرن‌و خۆیان بە کاری بێسودەوە خەریك نەکەن‌و هەروەها چەندان ئامۆژگاری تر...

لە نەخۆشخانەدا..

٭ کەسێك دەگێڕێتەوەو دەڵێت: لە نەخۆشخانەیەکدا بە لای ژووری نەخۆشێکدا ڕۆیشتم، نەخۆشەکە هاواری لەو کەسانە دەکرد کە بە بەردەم ژوورەکەدا دەڕۆیشتن‌و بانگی دەکردن، منیش چوومە ژوورەوە بۆ لای‌و دەبینم هەموو گیانی شەلەل لێیداوەو ناتوانێ بجوڵێت.. تەختەیەك لە بەردەمیدا دانرا بوو، قورئانێکی بەکراوەیی لە سەر بوو، ئەم نەخۆشە بۆ ماوەی چەند کاتژمێرێك هەر ئەو دوو لاپەرەیەی دەخوێندەوەو دوبارەی دەکردەوە.. لەبەرئەوەی نەیدەتوانی لاپەرەی قورئانەکە هەڵبداتەوە.. کەسێکیشی لێنەبوو هەتا یارمەتی بدات.. کاتێك لە بەرامبەریدا ڕاوەستام، پێی وتم: بێزەحمەت لاپەرەکەم بۆ هەڵبدەرەوە.. لاپەرەکەم بۆ هەڵدایەوە.. ڕوخساری گەشایەوە.. پاشان رووی کردە قورئانەکەو دەستی کرد بە خوێندنەوەی، خۆم بۆ نەگیراو دەستم کرد بە گریان.. سەرم سوڕما بوو لە بێئاگایی خۆمان‌و لە پەرۆشی ئەو نەخۆشە بۆ قورئان..

٭ کەسێکی تر دەگێڕێتەوەو دەڵێت: چووم بۆ لای پیاوێك لە یەکێك لە نەخۆشخانەکان کە بە تەواوی توشی شەلەل بوو بوو.. تەنها سەری دەجولا، کاتێك بینیم بەزەییم پێیدا هاتەوەو وتم: خۆزگەی چی دەخوازیت؟ گومانم وا بوو خۆزگە بە چاکبوونەوە بخوازێت!! هەروەها خۆزگە بخوازێت کە بتوانێت دانیشێت‌و هەڵبستێت‌و بێت‌و بچێت.. نەخۆشەکە وتی: تەمەنم نزیکەی چل ساڵەو پێنج منداڵم هەیە.. ماوەی حەوت ساڵە لە سەر جێگە کەوتووم.. سوێند بە خودا خۆزگەی ئەوە ناخوازم بە پێیەکانم هەنگاو بنێم.. بینینی منداڵەکانیشم بە ئاوات ناخوازم.. بە سەرسوڕمانەوە وتم: ئەی خۆزگە بە چی

دەخوازیت؟! وتی: ئاواتەخوازم نێوچەوانم بنێمە سـەر زەوی‌و كڕنوشێك بۆ خودا بەرم..

* پزیشـكێك بـۆی گێڕامـەوە كە چووەتـە ژووری بوژاندنـەوەی دڵ بۆ لای نەخۆشـێك، كە پیاوێكی پیر بوو.. لە سـەر جێگایەكی سـپی ڕاكشا بوو.. دەم‌وچاوێكی نورانی هەبوو.. پزیشكەكە وتی: فایلەكەیم هەڵدایەوە، زانیم كە نەشتەرگەری دڵی بۆ كراوەو توشی خوێنبەربوون بووە.. ئەمەش بووەتە هۆی ئەوەی كە خوێن لە چەند بەشـێكی مێشكیدا بوەستێت‌و توشی بێئاگاییەكی تەواو ببێت.. لە سـەر دەمی ئامێرێكی هەناسـەدانی دەستكرد دانرا بوو، كە لـە خولەكێكدا نۆ جار پاڵی بە سـیەكانیەوە دەناو هەناسـەی دەدا.. یەكێك لە كورەكانی لە تەنیشـتیەوە بوو، پرسـیارم دەربارەی كـردو هەواڵی پێدام كـە باوكی بۆ ماوەیەكی زۆرە بانگ بێژی یەكێك لە مزگەوتەكانە.. سـەیری باوكیم كردو دەسـتیم جوڵاندو قسـەم لەگەڵ كرد.. هیچ شتێكی نەدەزانی‌و ئاگای لە هیچ نەبوو.. حاڵەتەكەی ترسـناك بوو.. كورەكەی لێی نزیك بۆوەو بـە گوێیدا چرپاندی.. بەڵام هۆشـی لە لای خۆی نەبوو.. كورەكەی دەسـتی پێكـردو وتی: بابە گیان دایكم‌و خوشـك‌و براكانم هەموو باشـن.. خاڵم لە سـەفەرەكەی گەڕایـەوە.. بـەردەوام كورەكەی قسـەی دەكـردو باوكی هیچ نەدەجوڵا.. ئامێرەكەش وەك جاران نۆ جار هەناسەی پێدەدا.. لەپڕ كورەكەی وتی: بابە گیان مزگەوتەكە تاسەی بینینت دەكات.. كەسێك نیە لە جێگەكەت بانـگ بدات، تەنها فلانەكەس نەبێت كە ئەویش لـە بانگداندا هەڵە دەكات‌و شـوێنەكەت لە مزگەوتدا چۆڵە.. كاتێك باسـی مزگەوت‌و بانگ كرا، سـنگی پیاوەكە دەسـتی كرد بە جوڵەو هەناسەدان.. سەیری ئامێرەكەم كرد ئاماژەی بەوە دەكرد، كە لە خولەكێكدا هەژدە جار هەناسەی داوە.. كورەكەشی بەمەی نەدەزانی.. پاشان كورەكەی وتی: ئامۆزاكەم ژنی مارە كرد.. براكەم خوێندنی تەواو كرد.. هەمدیسان ژمارەی هەناسەكانی باوكی بووەوە بە نۆ جار.. كاتێك كـە ئەمەم بینی چووم لە لای سـەریدا وەسـتام‌و دەسـت‌و چاویم جوڵاند.. هەموو شتێك بێدەنگ بوو.. دەمم لە گوێی نزیك خستەوەو وتم: (الله أكبر).. (حي على الصلاة).. (حي على الفلاح).. تەماشـای ئامێرەكەم دەكرد.. هەژدە هەناسـەی تۆمار دەكرد لە یەك خولەكدا.. سـوێند بە خودا ئێمە نەخۆشین

نەك ئەو پیاوە.. پیاوانێك دڵیان وابەستەیە بە مزگەوتەکانەوە.. بەڵێ.. ﴿رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ★ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ النور/٣٧ – ٣٨ واتە: (پیاوانێك ستایشی خودا دەکەن لەو مزگەوتانەدا، کە بازرگانیو کرینو فرۆشتن سەرگەرمیان ناکاتو غافڵ نابن لە یادی خوداو ئەنجامدانی نوێژەکانو بەخشینی زەکاتو لە رۆژێك دەترسن کە دڵانو چاوان تیایدا ئاوەژوو دەبن(لە ترسو هەیبەتی ئەو رۆژە) ★ بە ئومێدی ئەوەن خودا بە چاکترین شێوە پاداشتیان بداتەوەو لە فەزڵو بەخششی خۆی بەهرەوەریان بکات، بە راستی خودا رزقو رۆزی بێ سنور دەبەخشێت بە هەر کەس کە بیەوێتو شایستە بێت)..

ئەمە حاڵی ئەو نەخۆشانەیە.. ئەی تۆ کە لەش ساغیتو دووریت لە هەموو دەردو بەڵایەك.. تۆ لەو هەموو نازو نیعمەتەدایت، لە سزای خودا ناترسیت، بۆ بە کردەوەی خراپ رووبەرووی خودا دەبیتەوە؟! ئایا ناترسیت سبەینێ لە بەردەمی خودای پەروەردگاردا بوەستێنرێیتو پرسیارت لێبکاتو پێت بفەرموێت: بەندەکەم لەشێکی ساغم پێنەبەخشیت؟! رزقورۆزی زۆرم نەدایتێ؟! تۆش دەڵێی بەڵێ پەروەردگار.. پەروەردگاریش پرسیارت لێدەکاتو پێت دەفەرموێت ئەی بۆچی بەرامبەر چاکەکانم خراپەت ئەنجامدا؟ بۆچی خۆت خستە ژێر خەشمو تورەبوونم؟ کاتێك لەبەر چاوی خەڵکی تاوانەکانت دەردەخات، ئەوساکە نەفرەت لە گوناهو تاوان دەکەیت.. ئایا باوکە ئادەم بەهۆی گوناهێکەوە لە بەهەشت دەرنەکرا؟! ئایا گەلی نوح بەهۆی تاوانو گوناهەوە نەبوو کە نوقمی ژێر ئاو بوون؟ گەلی عادو سەمود هەر بەهۆی تاوانەوە لەناونەچوون؟!

خالیدی لاڵ..

د.عبدالعزیز وتی: ئەو رۆژە عیادەکەم، بەهۆی نەخۆشەکانەوە زۆر جەنجاڵ بوو.. زۆربەیان لە دێهاتە دوورە دەستەکانەوە هات بوون.. ئەمەش بە ئاشکرا بە شێوەی جلوبەرگیاندا دیار بوو.. بە ریز دەهاتنە عەیادەکەوە.. نەخۆشەکان جۆراوجۆر بورن.. حاڵەتەکانیشیان جیاواز بوون.. یەکێك لە

نەخۆشەکان بە ناوی خالید هاتە ژوورەوە، کە لە تەمەنی دە ساڵیدا بوو.. دوو کەسیشی لەگەڵدا بوو.. ئەم نەخۆشە زۆر جار لەگەڵ پیاوێکی بە تەمەندا سەردانی دەکردم، کە گومانم وابوو باوکی بێت.. بۆئەوەی چاودێری لاوازی بیستنی بکات، کە هەر لە کاتی لە دایك بوونیەوە وابوو.. هەر سێکیان دانیشتن‌و زانیم کە یەکێکیان باوکی بوو.. ئەوی تریشیان ئەوە بوو کە لەگەڵیدا دەهات‌و بەردەوام چاودێری چارەسەرکردنی خالیدی دەکرد لەم ماوەی چەند ساڵەدا، کە خاڵی بوو.. خاڵی دانیشت‌و سەبارەت بە خالید بە درێژی دەستی بە قسە کردن کرد، کە چۆن بیستنی باش بووە بەهۆی ئەو ئامێرەی بۆ دواهەمین جار کە بۆیان بەکارهێناوە.. خاڵی زۆر بە دڵسۆزیەوە قسەی دەکردو دوبارەی دەکردەوەو دەیوت: بە یارمەتی خودا بەو ئامێرە بیستنی وەك حاڵەتی ئاسایی لێدێتەوە.. خاڵی زۆر بەم چارەسەرە دڵخۆش بوو.. هەروەها زۆر بەوەش دڵخۆش بوو کە مامۆستاکانی قوتابخانەی کەرو لاڵەکان هانی خالیدیان داوەو وتویانە کە لە خوێندندا زۆرباش بووە.. خاڵی وتی: ئەم جارەیان باوکی خالیدیشم هێناوە، بۆئەوەی بەهۆی ئامێرێکی بیستنەوە حاڵەتی بیستنی باش ببێت.. پزیشکەکە وتی: باوکیشی نابیستێت؟! وتی: بەڵێ.. ماوەیەکی دوورو درێژە.. پزیشکەکە بە خالیدی وت: حاڵت چۆنە؟ بە خێرایی وەڵامی دایەوەو وتی: سوپاس بۆ خودا باشم.. لە قوتابخانەدا چۆنی؟ وتی: باشم.. خالید دەیبیست‌و قسەشی دەکرد، بەڵام قسە کردنی قورس بوو، پێویستی بە راهێنان هەبوو.. زیرەکیشی لەگەڵ تەمەنیدا بەرەو پێشەوە دەچوو.. پزیشکەکە بە خاڵی وت: مادام خالید بیستنی باشە، ئەوا پێویستی بە قسە کردنی زۆر هەیە.. پێشنیاری ئەوەتان بۆ دەکەم کە بە خێرایی بیگوێزنەوە بۆ قوتابخانەی ئاسایی، بۆئەوەی لە ژیانێکی تازەدا بژی.. خاڵی بێدەنگ بوو.. سەری داخست‌و روخساری غەمبار بوو.. دڵی بریندار بوو، وەك ئەوەی بڕوا نەکات کە ئەو منداڵە ببێتە کەسێکی ئاسایی..

خاڵی وتی: پێویستە لە قوتابخانەی کەرو لاڵەکاندا بمێنێتەوە.. پزیشکەکە وتی: بۆچی؟! چ گرفتێکی هەیە لەگەڵتاندا؟! خاڵی وتی: ماڵی خالید لە دێهاتێکی دوورە دەستدا نیشتەجێن‌و توانام نیە کە لە قوتابخانەی ئاساییدا دایبنێم، لەبەرئەوەی پێویستە خالید پارێزگاری لە توانای هەڵس‌وکەوت

کردنــی لەگەڵ کــەرو لاڵدا بکات، بۆئــەوەی بتوانێــت هەڵسوکەوت لەگەڵ کەسوکاریدا بــکات، چونکە هەموو ئەندامانی ماڵەوەیان نابیســتن.. باوك.. منداڵــەکان.. پزیشــکەکە وتی: ئەی بــۆ تەنها چاودێری چارەســەری خالید دەکەن؟! خاڵی وتی: زۆر نارەحەتەو ئاســان نیە، کە هەمووومان لە یەك کاتدا لادێکە چۆڵ بکەین.. پزیشــکەکە وتی: خوشکەکانی تەمەنیان چەندە؟ خاڵی وتی: خوشــکە گەورەکەی لە پانزە ســاڵی تێپەریووە.. دووەمیشــیان دوانزە ســاڵێکە.. پزیشکەکە بە تورەییەوە وتی: تۆ ئێســتا باوکە پیرەکەییت هێناوە بۆ چارەســەرو دوو خوشکەکەشــیت کە لە ســەرەتای ژیانیانــدان لە ماڵەوە بەجێ هێشــتووە! یەکەمیان هەلی خوێندنی لە دەست چووەو لەوانەشە هەلی خێزانداریشی لە دەست بچێت!! دەتەوێت کچیی دووەمیش وەکو کچی یەکەمی لێبەســەر بێت؟! ئایا ئەمە تاوانو گوناھ نیە؟! بەڵکو لەســەر ئەوەش سوری، کــە خالیدیش لەو بارودۆخــەدا بمێنێتەوە! خاڵی ســەرەتا بەرگری لە خۆی دەکرد.. کاتێکی زۆر لەگەڵ خاڵیدا دانیشــتمو پێم وت: ئەم بەرپرسیاریەتیە لە ئەســتۆی تۆدایە.. هەروەك چــۆن دەتوانی خالید لە کاتــی خۆیدا ئامادە بکەیت، ئەواش پێویســتە خوشــکەکانی ئامــادەی چارەســەر بکەیت.. خاڵی پەیمانی ئامادە کردنیانیداو لە کاتی چوونە دەرەوەدا لە بەر دەرگاکە وەستاو وتی: پەیمان دەدەم بە سەیارە بچوکەکەم هەموویان ئامادە بکەم، هەتا ئەگەر لە ســەر یەکیش دایان بنێم.. بزەیەك گرتمی.. خۆزگە هەموو کەســانێك لە ناخیانــدا ئەو دڵە پــاكو بێگەردەیان هەڵبگرتایە.. هەر کەســێکیش بە دەم پێویستی خوشكو برایەکی موســڵمانیەوە بچێت، ئەوا خودای گەورە بە دەم پێویســتیەکەیەوە دێت.. خودای گەورەش لە یارمەتــی بەندەکانیدایە، مادام ئەو بەندەیە لە یارمەتیدانی خوشكو برا موسڵمانەکانیدایە..

لە نێوان پزیشكو ئافرەتی نەخۆشدا..

مافی خۆمانە کە بپرسین.. کەی پزیشکی پیاو، ئافرەتی نەخۆش چارەسەر بکات.. وەڵامەکە بریتیە لەوەی: لە بنەرەتدا پێویســتە کە پزیشــکی ئافرەت چارەســەری ئافرەتانو کچانی هاورەگەزی خۆی بکات، بەڵام ئەگەر پێویستی وای خواست، پزیشکی ئافرەتیش نەبوو، ئەوا دروستە پزیشکی پیاو چارەسەری

ئافرەتــی نەخۆش بکات.. لەم کاتەدا پێویســتە ئافرەتە نەخۆشــەکە بەپێی پێویســت جەستەی بە دەربخات.. ئەگەر ئازارەکە لە قاچیدا بوو، دروست نیە پزیشك سەیری شوێنی تری بکات.. ئەگەر ئازارەکە لە دەستیدا بوو، ئەوا دەبێت پزیشك تەنها ســەیری دەستی بکات.. بەبێ ئەوەی ســەیری روخسارو سەرو قــژی بکات.. خودای گەورەش دەفەرموێت: ﴿ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوهُنَّ مِن وَرَآءِ حِجَابٍ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ ﴾ الأحــزاب/ ٥٣ واتە: (کاتێکیش داوای کەل‌وپەلێکتان لە خێزانەکانی پێغەمبەر کرد لە پشتی پەردەوە داوایان لێ بکەن، ئا ئەو جۆرە رەفتارە چاکترە بۆ دڵی ئێوەو ئەوانیش)..

هەروەها نابێت لە کاتی چارەســەر کردندا پزیشکی پیاو لەگەڵ نەخۆشە ئافرەتەکەدا بە تەنها بێت، بەڵکو دەبێت کەسێکی نزیکی ئافرەتەکەی لەگەڵدا بمێنێتەوە، وەك باوك یان مێرد.. ئەگەر کەســێکی نزیکی لەگەڵدا نەبوو ئەوا دەبێت پەرستارێکی لەگەڵدا بمێنێتەوە..

زۆر سەیرە!! جارێك کەسێك خێزانەکەی دەچێتە ژوورەوە بۆ لای پزیشکی ددان، کەچی خۆی لە دەرەوە چاوەرێی دەکات.. پێم وت: بۆ لەگەڵ خێزانەکەتدا ناچیتە ژوورەوە.. وتی: بۆئەوەی ئیسراحەتی خۆی وەربگرێت..

لەگەڵ پزیشکدا..

کاری پزیشك کارێکی پیرۆزە.. عیسا پێغەمبەر (عليه السلام) چارەسەری خەڵکی دەکرد.. چاوی نابیناو نەخۆشیی بەڵەکی چاك دەکردەوە.. بەڵکو بە یارمەتی خودا مردوویشی زیندوو دەکردەوە..

پزیشکی کارێکی زۆر پیرۆزو گەورەیە.. زۆر پێویستە پزیشك ئامۆژگاریکار بێت‌و رەچاوی ئەم خاڵانە بکات:

١-پاراستنی نهێنیەکانی نەخۆش: پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (من ستر مســلماً ستره الله في الدنيا والأخرة)رواه مسلم. واتە: (هەرکەسێك کەم‌وکوری موسڵمانێك بپۆشێت، ئەوا خودای گەورە کەم‌وکوریەکانی لە دونیاو قیامەتدا دەپۆشــێت).. هەندێك کەس بەهۆی کارو پیشــەکانیانەوە، نهێنی کەسانی تر دەکەوێتە بەر چاویان.. وەك پزیشــك، یان ئەو کەســانەی موفتی‌و شارەزای ئاینین، ئەم کەســانە پێویســتە نهێنی خەڵکان بپارێزن، تەنها کاتێك نەبێت

کە خاوەنی نهێنیەکە رێگە بە بڵاوبوونەوەی نهێنیەکە بدات، بەڵام دروستە لەبەر بەرژەوەندی گشتی نهێنی ئاشکرا بکرێت، وەك ئاگادارکردنەوەی لایەنی پەیوەندیدار بەوەی کە نەخۆشەکە توشی نەخۆشیەك بووە، کە تەشەنە دەکات.. یان یەکێك لە ژن‌و مێرد ئاگادار بکاتەوە، یان ئەوی تریان توشی نەخۆشیەکی رەگەزی بووە، وەك ئایدز..

٢-بەکارنەهێنانی کارەکەی بۆ بەرژەوەندی تایبەتی خۆی: رۆژێك لە دوای پێشکەش کردنی وتارو ئامۆژگاریەك، دەرچووم برۆم.. کەسێك هات بۆ لام‌و وتی: یاشێخ من بەرپرسم لە کۆمپانیایەکی گەورەی بەرهەم هێنان‌و دابەش کردنی دەرمان.. کۆمپانیاکە بە ملیۆنەها ریاڵ خەرج دەکات بۆ پروپاگەندەو بانگەشەی فرۆشتن.. ساڵانە ملیۆنێك ریاڵ لە ژێر دەستی مندا دادەنێن بۆ دروست کردنی پەیوەندی لەگەڵ پزیشکەکاندا.. وتم: چۆن؟! وتی: نمونەیەك لە بەرهەمەکانمان بۆ پزیشك دەنێرین.. هەروەها دیاری وەك کاتژمێر.. قەڵەم‌و شتی تریشی لەگەڵدا دەنێرین.. یاخود ئەرك‌و خەرجی ئامادە بوونی لە کۆنگرە پزیشکیەکاندا دەگرینە ئەستۆ.. یان ئەرك‌و خەرجی خۆیی‌و ماڵ‌و منداڵی بۆ گەشت‌وگوزار دەگرینە ئەستۆ.. هەر کاتێك ئەو نەخۆشخانەیەی کە پزیشکەکە کاری تێدا دەکات، بەرهەمەکانی ئێمەیان زیاد بەکارهێنا، ئەوا دەزانین ئەو پزیشکە زیاتر دەرمانەکانی ئێمە بۆ نەخۆشەکان دەنوسێت.. ئێمەش زیاتر دیاری بۆ دەنێرین..

بە گشتی ئێمە رێگای تایبەتی خۆمان هەیە بۆ ناسینی پزیشکی چالاك.. پێم وت: ئایا یارمەتیدانتان بۆ پزیشکەکان زەرەرو زیان لە نەخۆشەکان دەدات؟ وتی: پزیشکەکە کە دەرمانەکانی ئێمە بۆ نەخۆشەکان دەنوسێت، بەهۆی ئەو دیاریانەوە نرخی دەرمانەکان بەرز دەبێتەوە.. لەگەڵ ئەوەشدا پزیشکەکە دەتوانێت دەرمانی کۆمپانیایەکی تری بۆ بەکاربهێنێت، کە دەرمانەکە هەمان کاریگەری هەیەو نرخەکەشی کەمترە.. هەروەها وتی: جاری وا هەیە پزیشکەکە کۆمەڵە دەرمانێك بۆ نەخۆش دەنوسێت، کە زەرورو پێویست نین، وەك دەرمانی هێورکەرەوەو ڤیتامینات.. لەگەڵ ئەوەی زۆربەی جار نەخۆشەکان پێویستیان پێیان نیە، بەڵام بۆ ئەوەیە کە ئێمەش‌و پزیشکەکەش سودمەند بین.. وتم: قوربانیەکەش نەخۆشی هەژارەو پارەو

سامانەکەش عارەقی نێوچەوانیەتی.. وتی: بەڵێ.. بەڵام نەخۆش چاری نیەو دەبێــت دەرمان بکرێت، ئێمەش وای لێدەکەین کــە تەنها لە ئێمەی بکرێت.. وتم: بەڵام پارەیەکی زیاتر دەدات بۆ کرینی دەرمانەکانتان.. کرینی هەندێك دەرمان کە پێویستیان پێیان نیەو ئێوەی پێ سودمەند دەبن.. وا نیە؟!! وتی: بەڵێ وایە.. لێرەوە دەتوانین بە راشکاوی بە خوشكو برا پزیشکەکانم بڵێم: ئەو تاوانەی کە کۆمپانیاکانی دەرمان دەیکەن، پێویستە بەدەم داواکاریەکانیانەوە نەچــنو هاوکارییان نەکــەن، بەڵکو دەبێت بەرەنگاریشــی ببنەوە.. هەندێك لــە کۆمپانیاکانــی دەرمــان، وەســفێکی زۆر ســەیرو ســەمەرەی دەرمانو بەرهەمەکانیان دەدەن بە پزیشــکەکان، بەڵام پزیشــکی زیــرەك زیادەرەوی ناراستو وەسفی زۆری دەرمانەکان کار ناکەنە سەری.. لە دڵسۆزیو راستگۆیی پزیشك ئەوەیە کە دەرمانی باش بەکاربهێنێت بۆ نەخۆش، ئەگەر دەرمانەکە هــی کۆمپانیایەکیش بێت، کە پەیوەندیشــی لەگەڵدا نەبێت.. یان ئەگەر هی ئەو کۆمپانیایەش نەبێت کە دیاری پێدەدات.. یان پەیمانی پێداوە کە گەشتی دەرەوەی وڵاتی پێبکاتو کرێی فرۆکەکەی بۆ بدات.. جاری وا هەیە دەرمانێك هەیە هی کۆمپانیایەکی جیاوازەو کاریگەریو باشــی دەرمانەکەش هاوشێوەی دەرمانی کۆمپانیاکەی ترە، بەڵکو هەرزانتریشە.. ئیتر بۆچی دەرمانە گرانەکە بۆ نەخۆش بەکاربهێنرێت؟! ئەمە ناپاکیو خیانەتە لە سپاردەو ئەمانەت، کە یەك دەرمانن‌و لە کاریگەریشیاندا هاوشێوەن..

٣-داپۆشینی عەورەتو جەستەو لەش‌ولاری نەخۆش: وەك دەبینین زۆرێك لە پزیشکەکان لە کاتی چارەسەردا گرنگی دەدەن بە داپۆشینی نەخۆش.. یان لە کاتی نەشتەرگەریو دواتردا.. هەندێك لە پزیشکەکان کاتێك رۆژانە کە بە لای نەخۆشــەکانیاندا تێدەپەرن، کە نەخۆشێك دەبینن خەوتووەو جەستەی دەرکەوتــووە، بــە پەلە دەچن بۆ لایو دایدەپۆشــن، یان کاتێك نەخۆشــێك دەبینن کە ئاگای لە خۆی نیەو لەهۆش چووەو خۆی دەجولێنێتو جەستەی دەرکەوتــووە، ئەوا بە پەلە دایدەپۆشــن.. هەر کەســیش عەیبو کەموکوری موسڵمانێك لە دونیادا داپۆشێت، ئەوا خودای گەورە لە دونیاو دوارۆژدا عەیبو کەموکوریەکانی دادەپۆشێت.. بەڵام لە هەندێکی کەم لە نەخۆشخانەکاندا ئەم لایەنە پشت گوێ خراوەو پێویستە ئاگاداری پزیشکەکان بکرێتەوەو پزیشكو

کارمەندانی تەندروستیش پێویستە ئامۆژگاری یەکتری بکەن..

د. حارس وتی: لە سەرەتای کارەکەمدا لە بواری پزیشکیدا، هەندێك نەشتەرگەری بچوکم ئەنجام دەدا.. لە ژووری نەشتەرگەری نەخۆش لە دوای بێ هۆش کردن بە قۆناغی ئامادە کردندا تێدەپەڕێت، بەڵام من ناچوومە ژووری نەشتەرگەری هەتا نەخۆشەکە بە تەواوی ئامادە نەکرایە.. کاتێك دەچووم کە نەخۆشەکە تەنها شوێنی ئەنجامدانی نەشتەرگەریەکەی بە دەرەوە بووایە.. جارێکیان لە کاتی ئامادەکردنی نەخۆشدا چوومە ژوورەوە، گەنجێکم بینی کە بەنج کرا بوو.. لە سەر مێزی نەشتەرگەری بوو، بە تەواوی جلو بەرگی لەبەرداکەنرا بوو!! ئەمەش لەبەرئەوەی ئەو پەرستارانەی کە تایبەت بوون بە دانانی جلو بەرگی نەخۆش لە پێش نەشتەرگەریدا، کاری خۆیان ئەنجام دابوو، بەڵام ئەو پەرستارانەی کە تایبەت بوون بە لەبەرکردنەوەی جلو بەرگی نەخۆش، جلو بەرگەکەیان لەبەرنەکردبۆوە.. جاری وا هەیە پزیشك خەریکی تاقیکردنەوەی ئامێرەکانی نەشتەرگەریەو ئەم کارە دەبینێت، کەچی پشت گوێی دەخات، وەك ئەوەی پەیوەندی بەوەوە نەبێت!! پاشان ئەم کارە بەرەو خراپی دەچوو بە تایبەت لە نەشتەرگەری ناو سك بینیو قەستەرەی بۆریەکانی میزەڕۆدا.. ئاسانیش نیە وردەکاریەکان باس بکەم لەبەر ڕێزی خوێنەران.. ماوەیەکی زۆریش بە دڵتەنگی مامەوە..

د. سارەش وتی: لە ژووری نەشتەرگەریدا ئافرەت بە ڕووتی لە سەر مێزی نەشتەرگەری دادەنرێتو پزیشکی بەنجو قوتابیو پزیشکی تریشی لێیە!! پێیان دەڵێم: دایپۆشن.. سەرۆکی دەستە پزیشکیەکان دەڵێت: ئێمە هەموومان پزیشکین.. لە دڵی خۆمدا دەموت: باشە، بەڵام کە ئێمە پزیشکین دەبێت سوکایەتی بە جەستەو عەورەتی خەڵکی بکەین؟! وە من دڵنیام ئەگەر خێزانەکەی خۆی نەخۆش بووایە، ڕێگەی بە کەس نەدەدا بەو شێوەیە ببینن.. وە من وا گومان دەبەم ئەم حاڵەتانە کەمو دەگمەنن.. بۆیەش باسم کرد، بۆئەوەی خوشكو برا پزیشكو پەرستارەکانی لێ ئاگاداربکەمەوە..

٤-خۆ بە کەم زانین لەبەر خوداو نەرمو نیانی لە هەڵسوکەوتدا..

٥- پێویستە پزیشك بەپێی توانا شارەزا بێت لەو بنەما شەرعیانەی کە پەیوەندیان بە چارەسەرو نەخۆشەوە هەیە: بە لایەنی کەمەوە پزیشك پێویستە

شارەزای زانستی فیقهو بنەماکانی خوداپەرستیو عیبادات بێت.. لەبەرئەوەی خەڵکی ئەو پرسیارە تەندروستیانە دەکەن کە پەیوەندیان بە شەرعو عیبادەتەوە هەیە.. بە تایبەت چۆنیەتی دەست نوێژو نوێژ کردنی نەخۆش..

هەندێک نەخۆش هەن، زۆر جار لە کاتی نەخۆشیدا نوێژ ناکەن.. لەبەرئەوە نا کە رقیان لە نوێژ بێت، بەڵکو لەبەرئەوەی چۆنیەتی دەست نوێژ گرتنی نەخۆش نازانن، هەروەها نازانن لە کاتی نەخۆشیدا چۆن نوێژەکانیان ئەنجام بدەن.. کاتێك ئامۆژگاری هەندێك لە نەخۆشەکانمان دەکرد دەیانوت: چۆن نوێژ بکەم لە کاتێکدا جلو بەرگەکانم پاك نین!! چۆن نوێژ بکەم کە قەرەوێڵەکەم رووەو قیبلە نەبێت؟! کێ بەرپرسە لەو کەسانە؟! پزیشکی سەرکەوتوو ئەوەیە، کە بنەماکانی پاکیو پیسیو نوێژو دەست نوێژی نەخۆش فێر ببێتو نەخۆشەکانیش فێر بکات.. هەروەها کۆکردنەوەی نوێژ لە کاتی پێویستیدا.. کەی نەخۆش نوێژەکانی کۆ بکاتەوەو کەی کۆیان نەکاتەوە؟ هەروەها بنەماکانی تەیەموم کردن.. هەروەها بەخەبەر هێنانەوەی نەخۆش بۆ ئەنجامدانی نوێژی بەیانی.. ئەم کارانەش ئاسانە، ئەگەر پزیشك ئەو کتێبانەی لا بێت کە تایبەتن بە کۆکردنەوەی بنەما شەرعیو پزیشکیەکانی تایبەت بە نەخۆش.. دەشتوانرێت پزیشكو نەخۆش زۆر بە ئاسانی سودی لێ وەربگرن..

٦-شایەدیدانی درۆ: زۆر جار لایەنە حوکمیەکان پشت بە راپۆرتی پزیشکی دەبەستن دەربارەی سەلماندن یان نەفی کردنی نەخۆشیەك بۆ پێدانی مۆڵەت بۆ فەرمانبەرەکانیان، یان خانەنشین کردنیان، یان پێدانی یارمەتیو هەروەها.......هتد..

لە سەر پزیشك پێویستە راپۆرتەکە لە سەر بنەمای راستیو راستگۆیی بێت.. پێویستە نزیکیو خزمایەتیو دۆستایەتیو خۆشەویستی وای لێنەکات، کە راپۆرتو شایەدی ناراست بدات..

پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (ألا أنبئكم بأكبر الكبائر؟ قالوا: بلى يارسول الله، قال: الإشراك بالله، وعقوق الوالدين، ثم صمت مَلياً، وقال: الا وقول الزور.. الا وقول الزور.. ألا وقول الزور.. فمازال يُكررها حتى حسَبوهُ لايسكت)رواه الشيخان. واتە: (ئایا ئاگادارتان بکەم لە گەورەترین تاوانەکان؟

وتیان: بەڵێ ئـەی پێغەمبەری خودا، فەرموی: هـاوەڵ پەیداکردن بۆ خودا، وە ئازاردانـی دایكو باوك، پاشـان ماوەیەکـی زۆر بێدەنگ بوو، وە فەرموی: شـایەدیدانی درۆ.. شـایەدیدانی درۆ.. شـایەدیدانی درۆ.. بەردەوام دوبارەی دەکردەوە هەتا گومانمان برد کە وازناهێنێتو بێدەنگ نابێت)..

٧-رەخنە نەگرتن لە پزیشکانی تر لە بەرامبەر نەخۆشدا: زۆر جار پزیشك ئەوەندە هەوڵ دەداتو هیلاكو ماندوو دەبێت، هەتا دەگات بە شـارەزاییەکی زۆر لە کارەکەیدا.. لەگەڵ ئەمەشدا پێویست ناکات کە زۆر باسی کارە جوانو باشەکانی خۆی بکات، یان باسی وردیو زیرەکی خۆی بکات.. لە بەرامبەریشدا لە کارو پیشـەی پزیشـکە هاورێکانی کەم بکاتەوە، بۆ راکێشـانی نەخۆشـی پزیشـکەکانی تر.. نەخۆشیش دوو جۆرە، نەخۆشی دڵو دەروون (دەروونی)، وە نەخۆشـی جەسـتەیی.. چەند جوانو پـیرۆزە ئەگەر پزیشـك بتوانێت چارەسەری هەر دوو جۆرە نەخۆشیەکەی نەخۆش بکات!!

لە سەر جێگەی مردن..

پزیشك پێویستە چی بکات لەو کاتەی کە لای نەخۆشێکەو نەخۆشەکەش خەریکە دەمرێت؟ ئەگەر نەخۆشـەکە نیشـانەکانی مردنی تێدا دەرکەوتو مردنی نزیك بۆوە، سـوننەتە کە شـایەتمانی پێ بهێنرێتو هەوڵی لەگەڵدا بدرێت، لەبەرئەوەی پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (لقنوا موتاكم لاإله إلا الله)رواه مسـلم. واتە: (لە کاتی سـەرەمەرگدا مردووەکانتان رابهێنن بە وتنی لاإله إلا الله)..

ئەمەش دەبێت بە نەرمو نیانیو لەسـەرخۆیی بێت.. نابێت بڵێیت: ئەی فڵانە کەس مردنت نزیك بۆتەوە، شـایەتمان بێنـە.. نەخێر.. بەڵکو دەبێت یـادی خودا بکەیتو شـایەتمان بهێنیت، بۆئەوەی گوێـی لێت بێتو ئەویش یادی خودا بکاتو شایەتمان بهێنێت..

بەڵێ.. ئەگەر بێباوەریش بوو لێی بێ هێوا مەبەو بە راشـکاوی پێی بڵێ: بڵـێ لاإله إلا الله.. لەبەرئەوەی پێغەمبەری خودا (ﷺ) کاتێك خەریك بوو کە ئەبـو تالیبی مامـی بمرێت، پێی وت: ئەی مامە بڵێ لاإلـه إلا الله.. هەتاوەکو بەو وشـەیە لە لای خودا تکات بۆ بکەمو بیکەم بە بەڵگەیەك بۆت.. هەروەها

کاتێك مێردمنداڵێکی جولەکە لە سەرەمەرگدا بوو، پێغەمبەری خودا (ﷺ) پێی دەڵێت: بڵێ لاإله إلا الله.. هەر دوبارەی دەکردەوە هەتا شایەتمانی هێنا.. پاشان مرد.. پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرموی: سوپاس بۆ خودای پەروەردگار کە لە ئاگر رزگاری کرد.. هەروەها ئەو کەسەش کە لە سەرەمەرگدایە پێویستە گومانی باش بە پەروەردگاری بەرێت و دڵ و دەرونی ئاسودە بێت.. هەندێك جار ئەو کەسە بیر و هۆشی لە لای منداڵەکانیەتی، یان لە لای قەرزەکانیەتی، یان بیرلە هەژاری و نەبوونی دەکاتەوە.. بێگومان پێویستە بیر لەوە بکاتەوە، کە تەنها خودا رزق و رۆزی بەخشە و هەرگیز دروستکراوەکانی لەبیر ناچێت، بۆئەوەی بە دڵنیایی و ئاسودەیی گیانی بسپێرێت..

پزیشك و بانگەواز..

راپۆرتێکم سەبارەت بە گاور کردن خوێندەوە.. راپۆرتێکی رێك و پێك و بەرنامە دارێژراو بوو، سەبارەت بە هۆکارەکانی بە گاور کردن و سود بینین لە حاڵەتی هەژاری و نەداری و پێویستی خەڵکی.. لە راپۆرتەکەدا دەستەواژەیەکی گرنگی یەکێك لە رێکخراوە پزیشکیە گاورەکانی تێدا بوو کە دەڵێت: (لە هەر شوێنێك مرۆڤ هەبوو، ئازار هەیە.. کاتێك کە ئازار هەبوو، پێویستی بوون بە پزیشك سەر هەڵدەدات.. کاتێکیش پێویستی بە پزیشك دێتە ئاراوە، ئا لەوێدا هەلێکی گونجاوە بۆ بە گاور کردنی خەڵکی)..

(بات رۆبەرت سۆن) پاڵێوراو بوو بۆ هەڵبژاردنەکانی ئەمەریکا بۆ ساڵی ۱۹۸۷، کە سەرۆکی یەکێك لە رێکخراوە بە گاور کردنەکان بوون.. هەستا بە ئامادەکردنی فرۆکەیەك لە جۆری (لۆکهیدی L50 - 1011) و گۆرینی بۆ فرۆکەیەکی نەخۆشخانەیی گەورە بە بری تێچوونی بیست و پێنج ملیۆن دۆلار، بە هەموو پێویستیەکی نەشتەرگەری و چارەسەرەوە.. بە شێوەیەك بە زۆر ناوچەی جیهاندا دەسورایەوەو لە هەندێك ناوچەی دیاریکراودا بۆ ماوەی هەفتەیەك تا دە رۆژ دەمایەوەو خزمەتگوزاریەکانی بێ بەرامبەر پێشکەش دەکرد.. بەڵام حاڵەتی راستەقینەی ئەم کارە بێ بەرامبەرە، بە گاور کردنی خەڵکی بوو!! لە پێش چارەسەردا پرسیاریان دەربارەی ئاینی نەخۆش دەکرد، پاشان نزیکەی دە خولەك دەربارەی عیسا پێغەمبەر (ﷺ) و ئاینی

مەسـیحی قسەی بۆ دەكەن.. پاشـان هەندێك كتێبو بڵاوكراوەی پێدەدەنو داوای لێدەكەن بیان خوێنێتەوەو دوای چەند رۆژێك لە شوێنێكی دیاریكراودا ئامادە بێت.. سـەیرە!! فرۆكەیەك لە شێوەی نەخۆشخانەدا بەكاربهێنرێت بۆ بە گاوركردنـی خەڵكی.. ئەی ئوممەتی ملیارێك موسـڵمان، ئایا ئێوە توانای كارێكی واتان نیە؟!!

رەحمەتی خودا لە ئیمامی شافیعی بێت، كە دەفەرموێت: (موسڵمانان سێ یەكی زانستیان لە دەستداو دایان بە گاورو جولەكەو ئەوانیان كرد بە جێگری خۆیـان).. بە دڵنیاییەوە دەتوانرێت لە بواری پزیشـكیدا بانگەواز بكرێت بۆ بەرنامەكەی خوداو نەخۆشـخانەكانیش زەویەكی زۆر بە پیتن بۆ بانگەواز، لەبەرئەوەی پزیشـك پەیوەندیەكی پتـەوو بنەرەتی لەگەڵ خەڵكیدا هەیە.. هیچ كەسـێك نیە نەخۆش نەكەوێتو پێویسـتی بە پزیشـك نەبێت.. بۆیە دەبینین خەڵكی بە گەرموگوڕیەوە پەلە دەكەن لە چوونیان بۆ لای پزیشـك بە هیوای شیفاو چاك بوونەوە.. لەو پێناوەشدا پارەیەكی زۆر خەرج دەكەن.. هەوڵیـش دەدەن كـە پەیوەندیەكی پتەو لەگەڵ پزیشـكدا دروسـت بكەن، چونكە دەزانن كە پێویسـتیان پێیەتی.. دەی كەواتە پێویسـتە پزیشك سود لـەم هەلە وەربگرێت، بۆ ئامۆژگـاری كردنی ئافرەتێك تا ببێت بە باڵاپۆش.. یان ئامۆژگاری كەسێك بكات، كە دڵی باوكو دایكی دەرەنجێنێت.. یان كەسێك نوێـژ ناكات.. یان كەسـێك كـە كەوتووەتە نێو زەلكاوی تـاوانو گوناهەوە.. ئامۆژگاری كردنی نەخۆش زۆر گرنگە، بە تایبەت لە بواری بیرو باوەردا.. لە نوشتەو دوعادا.. نەخۆشیش زۆر جار لەبەرئەوەی لە حاڵەتێكی لاوازدایە، بە گوێی پزیشـك دەكاتو باوەری پێدەكات.. لەوانەیە بەهۆی تەنها وشەیەكەوە كەسێك لە تاریكایی تاوانەوە بەرێت بۆ روناكی ئیمان..

رێگەكانی بانگەواز كردن
كە پزیشك دەتوانێت پشتیان پێ ببەستێت..

١-دابەش كردنو بڵاوكردنەوەی كاسـێتو بڵاوكراوەی بەسـود.. هەروەها هەڵواسینو نوسراوی بەسـود بە دیوارەكانەوە، وەك گۆڤارو پۆستەری دیوار، كە دەتوانرێت بابەتەكانیشـی جۆراوجۆر بێت، وەك بنەماكانی دەست نوێژو

پـاك و خاوێنیو نوێـژی نەخۆش، هەروەهـا پاڕانەوەو ئارامگرتن لە سـەر ناخۆشیو نارەحەتی..

٢- دانانی كتێبخانەیەكی ئیسـلامی بچوك لـە بوارەكانی خوێندنەوەو گوێگرتنو بینین، وەك كتێبو نامیلكەو كاسـێتو سـی دی بینراو بۆ سودی موسڵمانانو بانگ كردنی ناموسڵمانان..

٣- دروسـت كـردنو هێنانـەدی كتێبخانەیەكی بیسـتراوی ئیسـلامی بازرگانی لە شـێوەی پێشـانگایەك یان كۆشـكێكی بچوك لە هۆڵی پێشـوازی كردنی نەخۆشدا، ئەم بۆچونەش پاداشتێكی گەورەی هەیە..

٤- ڕێكخسـتنو گونجاندن لە نێوان وتارو ئامۆژگاری مزگەوتو شـوێن نوێژەكانی سەر بە نەخۆشخانە..

٥- بەسـتنی كۆڕی زانیاری پزیشكی بۆ ڕون كردنەوەی دەسەڵاتی خودا لە دروست كردنی مرۆڤدا..

پزیشك و كلیلەكانی خێرو چاكە..

دانیشت بوومو زۆر بیرم دەكردەوە لە حاڵی پزیشك لەگەڵ نەخۆشەكانیدا.. هەروەها بەراوردكردنی پیشەی پزیشـكی لەگەڵ كارو پیشەكانی تردا، زانیم كە مامۆسـتا هەڵسوكەوت لەگەڵ كۆمەڵە كەسـێكی دیاری كراودا دەكات، كە لـە بۆچونو هەڵسوكـەوتو مامەڵەیاندا تا ڕادەیەك لێـك نزیكن، هەروەها زۆریش لەگەڵیانـدا هیلاكو ماندوو نابێت.. هەروەهـا ئەندازیاریش لەگەڵ كۆمەڵە كەسـێكی ئاست لە یەك نزیكدا هەڵسوكەوت دەكات، لەبەرئەوە زۆر بیرو هۆشی ماندوو نابێت.. هەروەها خاوەن پیشەكانی تریش بە هەمان شێوە، وەكو فرۆكەوانو وەسـتای دروسـت كردنی خانوبەرەو ئاسنگەرو دارتاشو... هەروەها.. بەڵام پزیشك لە عەیادەكەی دادەنیشێتو نەخۆش دێتە ژوورەوە بۆ لایو نەخۆش هەیە زیرەكەو زوو لە مەبەستی پزیشك تێدەگاتو پزیشكیش تێدەگـات.. هەیانە بە ئاسـانی تێناگاتو خۆیو پزیشـكیش ماندوو دەكات.. لێـت تێناگەم!! نا.. تۆ لە مەبەسـتی من تێنەگەیشـتیت!! زیاتـر بۆم ڕوون بكەرەوە!! هەروەها.. هەیانە گومانی خراپ بە پزیشـك دەباتو بە قسەكانی خەریكـی دەكات، ئـەوە چیە؟! لە خودا بترسـەو ماڵو سـامانم لە دەرمانو

دەرزیدا بە فیڕۆ مەدە.. ئەو هەموو پشکنینە چیە؟! تۆ دانیشتوویی‌و دزیمان لێدەکەیت!! هەیانە گومانی باش دەبات.. هەیانە تورەیەو بە قسەکانی پزیشك بێتاقەت دەکات، وەك دەڵێت: تۆ تێناگەیت!! چەند جار دەرمانت بۆ نوسیم‌و چاك نەبومەوە؟! ئەگەر نازانی چارسەری نەخۆش بکەیت، عەیادەکەت دابخە؟! هەیانە زۆر نەرم‌و نیان‌و لە سەر خۆیە.. هەیانە بەخشندەیە.. هەیانە رەزیلە.. هەیانە گەورەو بە تەمەنەو هەیانە بچوك‌و منداڵە.. هەیانە دەوڵەمەندەو هەیانە هەژارە.. کەواتە پێویستە پزیشك لە هەڵس‌وکەوتیدا خۆی بگونجێنێت لەگەڵ هەر یەکێکیاندا.. لە کاتی چارسەری نەخۆشدا ئارامگر بێت، بە تایبەت لەگەڵ کەسە بە تەمەنەکاندا وەك رێزێك بۆیان، هەروەها لەگەڵ منداڵدا وەك بەزەییەك بۆیان.. هەروەها لەگەڵ لێقەوماوانی روداوە کت‌وپڕەکاندا وەك سۆزێك بۆیان..

ئەو ئیماندارەی کە تێکەڵی خەڵکی دەبێت‌و لە سەر ئازارو نارەحەتیەکانیان ئارام دەگرێت، لە لای خودای پەروەردگار چاکترو خۆشەویست ترە لەو ئیماندارەی کە تێکەڵی خەڵکی نابێت‌و ئارام ناگرێت، هەروەك پێغەمبەری خودا (ﷺ) هەواڵی پێداوین.. لە کلیلەکانی خێرو چاکەش:

١- نەرم‌و نیانی نواندن لەگەڵ نەخۆشداو پرسیار کردن دەربارەی ژیانی ماڵ‌و منداڵی..

٢- ئامادە کردنی هەندێك کاسێت یان نامیلکەو پێشکەش کردنی بە نەخۆش..

٣- بە سۆزو میهرەبان بوون لەگەڵ کەس‌وکاری نەخۆشداو نارەحەت نەبوون لە زۆر پرسیار کردنیان، هەروەها هەوڵ بدات لە رێگەی ئامۆژگاریەوە کار بکاتە سەریان..

٤- وای دابنێت رۆژانە کە سەردانی نەخۆشەکان دەکات، پاداشتی هەیەو خێری دەگات.. هەر موسڵمانێك سەردانی نەخۆشێکی موسڵمان بکات لە میوەچنینی بەهەشتدایە هەتا دەگەڕێتەوە..

٥- زەردەخەنەو رووخۆشی بە رووی نەخۆشدا، رووخۆش بوون بە رووی موسڵماناندا خێرو چاکەیە.

٦- رێ پیشاندانی نەخۆش دەربارەی ئەو شتانەی پرسیاریان لێدەکات‌و

پێویستیان پێیانە، هەر کەسیش خەریکی جێبەجێ کردنی پێویستی موسڵمانێك بێت، خودای گەورە پێویستیەکانی بۆ جێبەجێ دەکات..

٧- مانەوەی لە ژووری ئێشکگرتندا بە تەنهاو بەجێ هێشتنی ماڵو منداڵو کەسوکار بە خێرو چاکە بزانێتو چاوەڕوانی پاداشتی خودای پەروەردگار بکات..

٨- پەلە نەکردن لە زوو دیاری کردنی نەخۆشیدا، هەروەها پەلە نەکردن لە دیاری کردنی دەرماندا.. هەر پزیشکێك چارەسەری خەڵك بکاتو شارەزایی تەواوی نەبێت، ئەوا لە ڕوودانی هەر کارەساتێك بەر پرسیار دەبێت..

٩- سووربوون لە سەر داپۆشینی عەیبو عاری موسڵمانان، هەر کەسێك عەیبو عاری موسڵمانان داپۆشێت، ئەوا خودای گەورە لە ڕۆژی دواییدا عەیبو عاری دادەپۆشێت..

١٠- زۆر قسە نەکردن لەگەڵ نەخۆشدا ئەگەر هاتوو نەخۆشێکی زۆر چاوەڕوانی هاتنە ژوورەوە بوون، چونکە نەخۆشی وا هەیە ئیشوکارو ماڵو منداڵی بەجێ هێشتووە..

نوێژ کردنی نەخۆش..

ماوەیەك لەگەڵ کۆمەڵە هاوڕێیەك ڕێك کەوتین لە سەر بنیاتنانی لیژنەیەکی خێرخوازی بۆ سەردانی نەخۆشو ئاگادار بوون لە نارەحەتیەکانیانو یارمەتیدانیان لە کاتی پێویستیدا.. ژمارەمان کەم بوو.. نەخۆشخانەکانمان دیاری کردو یەك لە دوای یەك سەردانمان دەکردن.. یەکەم نەخۆشخانە کە سەردانمان کردن پێکهاتبوو لە پێنج سەد جێگەی نەخۆش.. بە لای نەخۆشەکاندا ڕۆیشتینو دیاریمان پێشکەش کردنو وەڵامی پرسیارەکانیانمان دەدایەوە.. ئەوەی چاوەڕوان نەکراو بوو ئەوە بوو کە زیاتر لە ٤٠٪ی نەخۆشەکان لە کاتی نەخۆشیدا نوێژیان نەدەکرد!! هەیان بوو نیەتی ئەوەی هەبوو کە لە دوای دەرچوونی لە نەخۆشخانە نوێژەکانی بگێڕێتەوە.. هەیان بوو دەیوت: چۆن چۆنی نوێژ بکەم کە ڕووم لە قیبلە نەبێت!! یان چۆن نوێژ بکەم کە نەتوانم دەست نوێژ بگرم!! یان جلو بەرگەکانم پاك نین!! هەروەها چەندان قسەو بیانوی تر.. لەگەڵ ئەوەدا کە خودای گەورە

زۆر کار ئاسانی بۆ کردون، ئاینی ئیسلامیش هەڵگری نارەحەتیەکانە.. خودای گەورە لەگەڵ تەنگانەو نارەحەتیدا، خۆشـیو ئاسودەیشـی داناوە.. پێویستە هەموومان ئەوە بزانین کە بە هیچ شـێوەیەك نوێژ کردن لە سـەر موسڵمان لاناچێت، تەنها لە حاڵەتی لەدەسـتدانی ژیریو عەقڵدا نەبێت، وەك شـێت بوون یان لەهۆش خۆچوونێکی درێژخایەن..

لێـرەدا بـە کورتـی چۆنیەتی دەسـت نوێـژو نوێژی نەخـۆش روون دەکەینەوە:

١- ئەگەر نەخۆشیەکەی ئاسـایی بوو، بەکارهێنانی ئاو زیانی نەبوو، وەك سەرئێشەو دان ئێشەو هاوشێوەی ئەوانە، ئەوا تەیەموم کردن دروست نیە..

٢- ئەگـەر بەکارهێنانـی ئاو دەبووە هۆی زیاد بوونی نەخۆشـیەکە، ئەوا تەیەموم کردن دروستە..

٣- ئەگەر نەخۆشـەکە نەیدەتوانی دەست نوێژ بگرێت، یان خۆی بشوات، لەبەر نەتوانینی یان لە زیاد بوونی نەخۆشـیەکەی بترسـێت، ئەوا دەتوانێت بە خۆڵێکی پاك تەیەموم بـکات هەروەك خودای گەورە دەفەرموێت: ﴿وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰٓ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ ٱلْغَآئِطِ أَوْ لَٰمَسْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا۟ مَآءً فَتَيَمَّمُوا۟﴾ المائدة/ ٦ واتە: (ئەگەر نەخۆش بوون یان لە سەفەردا بوون یان دەسـتتان بە ئاو گەیاند بوو (تارەتتان گرت بوو) یـان لە ئافرەتی نامەحرەم کەوتبوونو ئاوتان دەست نەدەکەوت (بۆ خۆشتن یان بۆ دەست نوێژ، ئەو کاتە دەتوانن) بە خاکێکی پاك تەیەموم بکەن)..

ئەگـەر نەیتوانی بـا تەیەمومی بۆ بکـەن، بەوەی کە هەر دوو دەسـتی نەخۆشـەکە بگرنو بیدەن بە خۆڵێکی پاکداو پاشـان بیهێنن بە روخسـارو دەستەکانیدا، وە ئەگەر جلو بەرگەکانی یان جێگەکەی پاك نەبوو، ناشتوانرا پاك بکرێتەوە، ئەوا دروسـتە بەو حاڵەوە نوێژەکانی ئەنجام بدات، هەر وەك خـودای پەروەردگـار دەفەرموێـت: ﴿فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ﴾ التغابن/ ١٦ واتە: (کەوابوو هەتا دەتوانن بە تەقواو خودا ناسبن)..

٤- ئەو کەسەی برین یان شکاوی یان نەخۆشیەکی هەبێت، کە بەکارهێنانی ئاو زیانی پێبگەیەنێت، توشـی لەش گرانیش ببێت، ئەوا دروسـتە تەیەموم بـکات.. بە بەڵگەی ئایەتەکەی خاڵی پێشـوو.. بەڵام ئەگـەر توانی هەندێك

بەشی جەستەی بشوات، یا بیشواتو بەشەکانی تری تەیەموم بکات..

٥- ئەگەر نەخۆشەکە لە شوێنێکدا بوو، نە ئاوو نە خۆڵی لێنەبوو.. کەسیش نەبوو بۆی ئامادە بکات، ئەوا با بە دڵ نیەتی دەست نوێژ بهێنێتو بەو حاڵەتەوە نوێژەکەی بکاتو نابێت نوێژەکەی دوا بخات..

٦- ئەو نەخۆشانەی میزیان بۆ ڕاناگیرێت، یان برینەکەیان خوێنەکەی ناگرسێتەوەو بەردەوام لە چارەسەردایە، ئەوا پێویستە بۆ هەموو نوێژێك، لە دوای هاتنی کاتی نوێژ، دەست نوێژ بگرێتو ئەو بەشەی جلوبەرگەکەی یان لاشەی بشوات، کە میز یان خوێنی پێوە بووە، یان ئەگەر توانی جلوبەرگێکی پاك دابنێتو لە کاتی نوێژەکاندا لەبەری بکات، یان ئەگەر توانی پارچەیەك لۆکە یان پەڕۆ لە سەر ئەو بەشەی جەستەی دابنێت، بۆئەوەی ڕێگری بکات لە گەیشتنی خوێنو میز بۆ لاشەی ئەوا باشترە..

٧- ئەگەر نەخۆشەکە لەفافو پێچانەوەی پێوەی بوو، ئەوا لە کاتی خۆشۆرینو دەست نوێژدا پێویستە ئەو شوێنە مەسح بکات، واتە دەستی تەری پێدابهێنێتو ئەندامەکانی تریشی بشوات، بەڵام ئەگەر مەسح کردنەکە زیانی پێدەگەیاند، یان برینی پێوە بوو، نەدەتوانرا بشۆرێت یان مەسح بکرێت، وەك سوتان ئەوا لە دوای دەست نوێژەکە دەتوانێت تەیەموم بکات..

چۆنیەتی نوێژکردنی نەخۆش..

زاناکان هاوران لە سەر ئەوەی ئەگەر کەسێك نەتوانێت بە پێوە نوێژ بکات بۆی هەیەو دەتوانێت بە دانیشتنەوە نوێژەکەی بکات.. چۆنیش لە لای ئاسانە دەتوانێت بەو شێوەیە دابنیشێت.. ئەگەر بە دانیشتنەوە نەیتوانی نوێژەکەی بکات، ئەوا دەتوانێت لە سەر تەنیشت نوێژەکەی بکاتو ڕوو لە قیبلە بێت.. سوننەتیشە لە سەر تەنیشتی ڕاستی بێت.. ئەگەر لە سەر تەنیشتیش نەیتوانی، دەتوانێت لە سەر پشت نوێژەکەی بکاتو ئەگەر توانی با قاچەکانی ڕووەو قیبلە بن.. هەروەك پێغەمبەر (ﷺ) بە هاوەڵێك دەفەرموێت: (صل قائماً، فإن لم تستطيع فقاعداً، فإن لم تستطيع فعلى جنب)رواه البخاري. لە لای ئیمامی نەسائی ئەمەشی لەگەڵدایە (فإن لم تستطيع فمستلقياً) واتە: (بە پێوە نوێژ بکە، ئەگەر نەتتوانی بە دانیشتنەوە، ئەگەر نەتتوانی لە سەر

تەنیشت، ئەگەر نەتتوانی بە پاڵدانەوەوە).. ئەگەر کەسێك دەیتوانی بە پێوە بوەستێت، بەڵام نەیدەتوانی بۆ ڕکوع‌و کڕنوش بردن بچەمێتەوە، ئەوا هەر دەبێت بە پێوە نوێژەکەی بکات، بەڵام بۆ ڕکوع تەنها کەمێك جەستەو سەری دانەوێنێت‌و پاشان دانیشێت‌و بۆ کڕنوشیش سەری دانەوێنێت.. خودای گەورە دەفەرموێت: ﴿وَقُومُواْ لِلَّهِ قَـٰنِتِينَ﴾ البقرة/ ٢٣٨ واتە : (هەمیشەو بەردەوامیش هەستن بە ئەنجامدانی فەرمانەکان بۆ خودا، بە گەردن کەچیەوە).. خۆ ئەگەر نەخۆشیەکەی بەهێز بوو، یان شەلەلی بوو، نەیدەتوانی سەری بجولێنێت، ئەوا لە دڵی خۆیدا نیەتی ڕکوع‌و کڕنوش دەهێنێت.. وە ئەگەر نەیدەتوانی ڕوو بکاتە قیبلەو کەسیش نەبوو یارمەتی بدات، ئەوا چۆن بۆی ئاسانەو بۆی دەگونجێت، با وا بکات.. هەندێك نەخۆش کاتێك نەشتەرگەریەکیان بۆی ئەنجام دەدرێت، نوێژ ناکەن، لەبەرئەوەی ناتوانن بە تەواوی ئەنجامی بدەن، یان ناتوانن دەست نوێژ بگرن، یان لەبەرئەوەی جل‌وبەرگەکەیان پاك نیە، ئەمەش هەڵەیەکی گەورەیە.. وازهێنان‌و نەکردنی نوێژ دروست نیە، بەڵکو دەبێت هەر چۆنێك بۆی بکرێت، بیکات.. هەر وەك خودای گەورە دەفەرموێت: ﴿فَاتَّقُواْ اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ التغابن/ ١٦ واتە: (کەوابوو هەتا دەتوانن بە تەقواو خوداناس بن).. هەندێك نەخۆش دەڵێن: کاتێك چاك بووینەوە، نوێژەکانمان دەگێڕینەوە.. ئەمەش ساردو سڕیە.. نوێژ دەبێت لە کاتی خۆیدا ئەنجام بدرێت‌و دروست نیە دوای بخەین بۆ کاتێکی تر.. ئەگەر نەخۆش، یان کەسێکی تر خەوی لێکەوت، یان لە بیری چوو نوێژەکەی بکات، ئەوا دەبێت هەر کە خەبەری بووەوە، یان بیری کەوتەوە یەکسەر نوێژەکەی بکات.. نابێت وازی لێ بهێنێت‌و لەگەڵ نوێژێکی تردا بیکات.. هەروەك پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (من نام عن صلاة، أو نسيها فليصلها متى ذكرها لاكفارة لها إلا ذلك) واتە: (هەر کەسێك لە کاتی نوێژدا خەوی لێکەوت، یان لە بیری چوو، ئەوا هەر کاتێك بیری کەوتەوە با نوێژەکە ئەنجام بدات‌و تەنها ئەمەش کەفارەتیەتی).. ئەگەر نەیتوانی هەر نوێژەو لە کاتی خۆیدا ئەنجام بدات، ئەوا با نوێژی نیوەڕۆو عەسر بەیەکەوەو نوێژی ئێوارەو خەوتنیش بەیەکەوە ئەنجام بدات، پێشیان بخات یان دوایان بخات، بەپێی گونجان‌و ئاسانی بۆی، واتە (جمع تقديم يان جمع تأخير).. بەڵام نوێژی بەیانی لە

کاتـــی خۆیدا ئەنجام بدرێت‌و نە لەگەڵ پێش خۆی‌و نە لەگەڵ دوای خۆی کۆ ناکرێتەوە..

ڕۆژووگرتنی نەخۆش..

هەموو نەخۆشـێك، کە ڕۆژووگرتن لە لای گران‌و زەحمەت بوو، دەتوانێت بەرۆژوو نەبێت، هەروەك خودای گەورە دەفەرموێت: ﴿وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ البقـرة/ ١٨٥ واتـــە: (ئەوەش کە نەخۆش بێت یان لە سەفەردا بێت با لە ڕۆژانی تردا بەو ئەندازەیە بیگرێتەوە).. بەڵام دروســت نیە لەبەر نەخۆشـــی بڵاوو ئاســان، وەك کۆکەو سەرئێشە بەرۆژوو نەبێت.. ئەگەر ڕۆژووەکە دەبووە هۆی زیاد بوونی نەخۆشـیەکە یان درەنگ چـاك بوونەوەی‌و بە ڕۆژ پێویسـتی بە خواردنـــی دەرمانەکانی هەبوو ئەوا دروستە بەرۆژوو نەبێت، بەڵکو مەکروهە کە بەرۆژوو بێت، هەروەك خودای گـــەورە دەفەرمویـــت: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ البقرة/ ١٨٥ واتە: (چونکە خودا ئاســانکاری بــۆ ئێوە دەوێت‌و نایەوێت (پەرســتن‌و فەرزەکانتان) لە سەر قورس‌و گران بکات)..

ئەگەر هاتوو ڕۆژووگرتنەکە دەبووە هۆی لە هۆش خۆچوونی نەخۆشەکە، ئەوا با ڕۆژووەکەی بشـکێنێت‌و پاشــان بیگرێتەوە.. وە ئەگەر بەرۆژوو بوو، پاشان لە هۆش خۆی چوو، بەڵام پێش یان دوای ڕۆژئاوا بوون بە هۆش هاتەوە، ئـــەوا ڕۆژووەکەی تەواوو دروســـتە، مـــادام هیچ خـــواردن‌و خواردنەوەیەکی نەخوارد بێت..

وە ئەگەر کەســێك لە هۆش خۆی چوو، یان دەرمانێکی ئارام بەخشیان بۆ بەرژەوەندی نەخۆشـــەکە بەکارهێناو پاشــان لە هۆش چوو.. ئەگەر لە هۆش چوونەکەی لە سێ ڕۆژ کەمتر بوو، ئەوا دەبێت ڕۆژووەکەی بگرێتەوە، چونکە حســابی خەوتووی بۆ دەکرێت.. بەڵام ئەگەر لە هۆش چوونەکەی لە سێ ڕۆژ زیاتر بوو ئەوا پێویســت ناکات ڕۆژووەکەی بگرێتەوە، چونکە حسابی نەمانی ژیــری‌و عەقلی بۆ دەکرێت، ئەمەش بە پێی فتوای زانای گەورە (شــیخ إبن باز)..

ئەگەر نەخۆشـێك چاوەڕوانی چاکبوونەوەی لێدەکـرا، هەر وەك ئەوەی

نەشتەرگەری بۆ ئەنجام بدرێت، ئەگەر ڕۆژووەکە لە سەری نارەحەت بوو، با بیشکێنێت و پاشان بیگرێتەوە.. بەڵام ئەو نەخۆشانەی نەخۆشی درێژخایەنیان هەیەو چاوەڕوانی چاك بوونەوەیان لێناکرێت، وەك شێرپەنجە یان لە دەستدانی گورچیلە، هەروەها ئەو کەسانەی تەمەنیان زۆرەو ناتوانن بەرۆژوو بن و ناشتوانن بیگرنەوە، ئەوا لە باتی هەر ڕۆژێك با خواردنی هەژارێك بدەن، کە دەکاتە کیلۆو نیوێك برنج.. یان خواردنی ئەو وڵاتە..

ئەو نەخۆشەی کە هەندێك ڕۆژی ڕەمەزان بەرۆژوو نەبووەو چاوەڕوانی چاك بوونەوە دەکات بۆئەوەی بیان گرێتەوە، پاشان بۆی دەردەکەوێت کە نەخۆشیەکەی درێژخایانەو ناتوانێت بیان گرێتەوە، ئەوا پێویستە بۆ هەر ڕۆژێك خواردنی هەژارێك بدات.. بەڵام ئەو کەسەی چاوەڕوانی چاك بوونەوو شیفا دەکات، بەڵام پێش ئەوەی بگاتە ڕۆژو کاتی گرتنەوەی ڕۆژووەکە بمرێت، ئەوا هیچ شتێك نە لە سەرخۆی و نە لە سەر کەس وکاری نیە..

بۆ نمونە: کەسێك لە بیست وپێنجی ڕەمەزاندا نەشتەرگەریەکی بۆ ئەنجام دەدرێت و بەرۆژوو نابێت، بەو نیازەی لە دوای چاك بوونەوە بیان گرێتەوە، بەڵام لە سی ڕەمەزاندا دەمرێت.. لەم حاڵەتەدا کەس وکارەکەشی لە سەریان نیە نە ڕۆژووەکەی بۆ بگرنەوەو نەخواردنی هەژاریش بدەن.. بەڵام ئەو کەسەی نەخۆش دەکەوێت و بەرۆژوو نابێت، پاشان چاك دەبێتەوەو دەتوانێت ڕۆژووەکەی بگرێتەوە، بەڵام ساردو سری لێدەکات هەتا دەمرێت، ئەوا دەبێت بۆ هەر ڕۆژێك خواردنی هەژارێك لە ماڵەکەی دەربکرێت.. بەڵام ئەگەر کەسێك لە خزمەکانی وتی: من ڕۆژووەکانی بۆ دەگرمەوە، ئەوا ئەمەیان باشترە، هەر وەك پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (من مات وعليه صيام، صام عنه وليه) واتە: (هەرکەسێك مردو ڕۆژووی لەسەر بوو، با کەس وکاری بۆی بگرنەوە)..

بۆ نمونە: کەسێك لە بیست وپێنجی ڕەمەزاندا نەشتەرگەری بۆی ئەنجام دەدرێت و بەرۆژوو نابێت بە نیازی ئەوەی لە دوای چاك بوونەوە بیانگرێتەوە، بەڵام لە سی ڕەمەزاندا چاك دەبێتەوەو ساردو سری لە گرتنەوەی ڕۆژووەکەی دەکات، هەتا لە مانگی حەجدا دەمرێت، ئەوا کەس وکارەکەی یان دەبێت ڕۆژووەکەی بۆ بگرنەوە یان خواردن بدەن بە هەژاران.. ئەگەر نەخۆشەکە

نەخۆشیەکەی بەدرێژخایەن دادەنراو بەرۆژوو نەبوو، پاشان بواری پزیشکی پێشکەوتو چارەسەر بۆ نەخۆشیەکەی دۆزرایەوەو چاکبووەوە، ئەوا لە سەری نیە ئەو رۆژووانەی پێشـوو بگێڕێتەوە، چونکە لەو کاتەدا بەرۆژوو نەبووەو لە سەری نەبووە، هەروەها نەشیتوانیوە بیان گرێتەوە.. (اللجنة الدائمة)..

ئەگەر کەسـێك توشـی برسـیەتیو تینویەتێکی زۆر هاتو ترسا لەوەی کە لەناوبچێت، با رۆژووەکەی بشـکێنێتو پاشـان بیگرێتـەوە، لەبەرئەوەی پاراستنی گیان پێویستو زەرورە..

خواردنـی هەژاریش بە دوو شـێوە دەبێت: دروسـتە لـە کۆتایی مانگدا خواردنی سی هەژار بدات، هەروەها دروستە هەموو رۆژێك خواردنی هەژارێك بدات..

چەند وشەیەک بۆ ئەوانەی لای نەخۆشن..

هەندێك کەس کاتێك لە لای نەخۆشێکی نزیکیان دەبن، سۆزو بەزەیی بە سـەریاندا زاڵ دەبێت.. بەردەوام لە نەخۆشـخانە لەگەڵ نەخۆشەکە دەبێتو هەڵدەسـتێت بە خزمەت کردنو جێبەجێ کردنی پێویستیەکانی.. هەندێك جار ئەم کەسـە شـەو ناخەوێت، بەڵام نەخۆشـەکە دەخەوێت.. شەونخونی ئیماندار لەبەر برایەکی نەخۆش یان لەبەر خوشـکێکی نەخۆشی موسڵمانی، هۆکارێکی گەورەیە بۆ نزیك بوونەوە لە خودای گەورە.. خۆ ئەگەر نەخۆشەکە کەسێکی نزیکی ببێت، وەك باوك یان دایك یان خوشكو برا، ئەوا بە دڵنیاییەوە پاداشتی گەورەتر دەبێت..

پێغەمبـەری خودا (ﷺ) هەواڵمان پێدەداتو دەفەرموێت: (هەر کەسـێك سـەردانی نەخۆشـێك بکات، ئەوا بەردەوام وەکو ئەوە وایـە خەریکی میوە چنین بێت لە بەهەشـتدا، هەروەها حەفتا هەزار فریشتە داوای لێخۆشبوونی بۆ دەکەن).. ئەمە بۆ سـەردان کردنی نەخۆشە!! ئەی ئەگەر بەردەوام لەگەڵ نەخۆشـەکەدا بێتو خزمەتی بکات؟! بەڵام هەندێك لەو کەسانەی کە لە لای نەخۆشـن، هەموو ئەو چاکەو پاداشـتانە کۆ دەکەنەوەو پاشان بەهۆی چەند هەڵەو تاوانێکەوە بەفیرۆی دەدەن..

کەواتە هەمووومان پێویسـتە بپرسـین: ئەو کەسـانەی لە لای نەخۆشـن

کاتەکانیان لە چیدا بەســەر ببەن؟ دەتوانن کاتەکانی خۆیان لە خوێندنەوەی بە سوددا بە سەر ببەن.. هەروەها لە نەخۆشخانەدا ئامۆژگاری خەڵکی بکەن.. یان ئەگەر لە نەخۆشخانە لە لای نەخۆش بوو، با دوعا بە سەر نەخۆشەکەدا بخوێنێت.. خودای گەورە دەفەرموێت: ﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ ٱلْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴾ الإسراء/ ٨٢ واتە: (ئێمە لە قورئان ئایەتو سورەتانێك دادەبەزێنین، کە ببێتە هۆی شــیفاو چارەســەر بۆ نەخۆشــیە دەروونیو جەســتەییەکان هەروەها ببێتە رەحمەتو میهرەبانیش، بۆ ئیمانداران).. هەروەها دەفەرموێت: ﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ هُدًى وَشِفَآءٌ ﴾ فصلت/٤٤ واتە: (ئەی پێغەمبەر (ﷺ) پێیان بڵێ: ئەم قورئانە بــۆ ئەوانەی باوەریان هێناوە هیدایەتو رێنمووییو شیفایەو چارەســەری هەموو دەردێكو نەخۆشیەکان دەکات).. بە دڵنیاییەوە خوێندنی قورئان بە سەر نەخۆشدا کاریگەریەکی گەورەی دەبێت..

لە نەخۆشخانەی سەربازیدا..

عبداللــەی هاورێــم گەنجێکی چاکەکار بوو.. پەیوەندیو دۆســتایەتیمان پێکــەوە هەبوو.. ئەمزانی کە باوکی توشــی نەخۆشــی دڵ بــووەو چەندان نەشــتەرگەری بۆ ئەنجامدراوەو کۆتا جاریش بردویانەتەوە نەخۆشخانەو لە ژێر چاودێری وردداییە..

چەند جارێك لە نەخۆشــخانە سەردانم کرد، پاشان نەخۆشیەکەی پەرەی ســەندو کەوتە بێ هۆشــیەکی تــەواوەوە.. نەیدەزانی لــە دەوروبەریدا چی روو دەدات.. کاتێــك ئەو هاورێیەم زانی کــە باوکی ئاگای لە هیچ نیەو زۆری ســەردانی میوانەکانیش نارەحەتی دەکەن، نوسراوێکی بە دەرگای ژوورەکەدا هەڵواســیو لێی نوســی: بە فەرمانی پزیشك سەردان قەدەغەیە.. پاش چەند رۆژێك پەیوەندیم پێوە کردو بە شڵەژاویەوە وتی: یا شێخ دەمەوێت سەردانی باوکم بکەیت، بۆئەوەی هەندێك قورئانی بە سەردا بخوێنیت.. بە پەلە چووم بۆ نەخۆشــخانەو چوومە ژوورەوە بۆ لای باوکی.. وەك لاشــەیەکی بێ گیان وابوو، لە ســەر جێگەکەی راکشــا بوو.. لە بێ هۆشیەکی تەواو دابوو.. چەند ئامێرێــك بە جەســتەیەوە بوو.. ئامێری فشــاری خوێن.. ئامێری شــەکرە.. لێدانی دڵ.. هەناســەدان.. لە تەنیشــتیەوە یاریدەدەری پزیشکێك بە ئارامی

چاودێـــری ئامێرەکانی دەکـــرد.. لێی نزیك بوومەوەو چوومە دیار ســـەریو قســـەم لەگەڵ کرد، بەڵام هیچ شتێکی وەڵام نەدامەوە.. وتم: ئەی فلانە کەس ئەگـــەر گوێت لێمە، تەنها پەنجـــەت بجوڵێنە.. بە بێ جوڵە مایەوەو پەنجەی نەجولانـــد.. بە دەنگێکی کەمێك بەرزو بیســـتراو، دەســـتم کرد بە خوێندنی قورئـــان.. ﴿ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ★ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ★ مَٰلِكِ يَوْمِ ٱلدِّينِ ....﴾ ﴿ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَىُّ ٱلْقَيُّومُ ...﴾.. نەخۆشـــەکە کەمێك جوڵاو بەڵام قسەی نەکـــرد.. لە پڕ یەکێك لـــە ئامێرەکان دەنگی لێوە هـــات، وەك دەنگی ئاگادار کردنەوە.. یاریدەدەری پزیشـکەکە ترســـاو هەســـتا ژمارەکانـــی ئامێرەکەی گـــۆڕیو دانیشـــت، پاشـــان ئامێرێکـــی تریـــش دەنگـــی لێوە هات.. هەســـتاو گۆڕانکاری لەویشدا کردو دانیشتەوە، پاشان ئامێری سێیەم بە هەمان شێوە.. بـــەردەوام لە نێوان ئامێرەکاندا هاتوچۆی دەکردو منیش قورئانم دەخوێند.. گوێـــم لە هاورێکەم بـــوو بە یاریدەدەری پزیشـــکەکەی دەوت: ..This Qoran This Qoran .. ئـــەوە قورئانە.. ئەوە قورئانە.. بە سەرســـورمانەوە ســـەیری دەکردیـــن!! بـــەڵام من لە قورئـــان خوێندنەکەم هەر بـــەردەوام بووم، بە بێ ئەوەی ئاوڕیان لێبدەمەوە.. نزیکەی نیو کاتژمێر قورئانم بە ســـەردا خوێند، پاشـــان دوعام بۆ کردو ڕۆیشتم، بەڵام عبدالله لەگەڵ یاریدەدەری پزیشکەکەدا مایـــەوەو بە زمانی ئینگلیزی قســـەی بۆ دەکرد.. گوێم لـــە دوبارە بوونەوەی ئەم وشـــانە بوو: قورئان.. ئیسلام.. پاشان عبدالله بەرەو رووم هاتو سوپاسو ماڵئاوایـــی لێکردم.. دەســـتیم گرتو وتم: تێنەگەیشـــتم چـــی روویدا؟! ئەم ئامێرانە چی بوون، کە بێتاقەتیان کردین؟! یاریدەدەری پزیشـــکەکە بۆچی شـــڵەژا؟! وتی: یا شێخ کارەکە زۆر ســـەر سورهێنەرە.. تۆ دەزانی باوکم توشی نەخۆشـــی دڵ بووەو چەندان نەشتەرگەریمان بۆ ئەنجامداوە.. پێش دوو ڕۆژ لە کۆتا نەشـــتەرگەریدا، لە پڕ خوێن لە دەمارەکانیدا وەســـتاو پزیشکەکەشی چاوەڕوانی ئەوەی نەدەکرد.. لە پێش نەشتەرگەریەکەدا پزیشکەکە زۆر سور نەبوو لە ســـەر گەیاندنی دانانی ترومپایەکی کارەبایی (مضخة كهربائية) بۆ جوڵاندنی خوێن لە دەمارەکانیدا بۆ کاتی پێویســـت.. هەر بۆیە پزیشـــکەکە زۆر بە پەلە هەســـتا بە دانانی ترومپایەکی بە دەست جوڵاو، داوای لە یەکێك لە یاریدەدەرەکانی کرد کە بە دەســـت ترومپاکە بجوڵێنێت.. ئەمەش باوکمی

هێنایە سـەر لێواری مـەرگ، لەبەرئەوەی خوێن لـە دەمارەکانیدا بۆ ماوەی پەنجـا خولەك وەسـتا.. بەڵام خـودای گەورە زۆر بە سـۆزو میهرەبانە.. لە دوای نەشتەرگەریەکە وەك جەستەیەکی بێ گیان باوکمیان هەڵگرتو بردیان بـۆ ژوورەکەی.. فشـاری خوێنی دابەزی تا گەیشـتە چل پلـە.. بە چەندین هۆکار هەوڵی بەرزکردنەوەیاندا، بەڵام نەیانتوانی.. پزیشـکەکە بڕیاریدا کە ماددەیەکی کیمیاوی بکرێتە دەمارەکانیەوە، بۆئەوەی فشاری خوێنەکەی بەرز ببێتەوە.. ئەو ماددەیەش زۆر ترسـناك بوو، هەر بۆیە لە رووی پزیشـکیەوە نابێـت لە دوانزە پلە زیاتـر بدرێتە نەخۆش، چونکـە زۆرجار دەبێتە هۆی مردنی نەخۆشـەکە.. ئەو بـڕە دەرمانەی پێـدراو حاڵەتی هیـچ پێی باش نەبوو، پاشـان پزیشکەکە زیادی کرد بۆ سـیانزە پلە، پاشان بۆ چواردە پلە.. بۆ پانزە پلە.. بۆ شـانزە پلە.. فشـاری خوێنەکەی بەرزبووەوە بۆ شەسـتو حەوت پلەو وەستا.. لەگەڵ ئەوەشدا هەر نزم بوو، پاشان لە سەر ئەم جێگەیە دایاننـاو ئەم پاریـدەدەرەش چاودێری دەکرد.. دوای ئەوەی تۆ دەسـتتت بە قورئان خوێندن کرد، فشـاری خوێنی باوکم دەسـتی بە بەرزبوونەوە کردو بەرزبووەوە.. بۆ شەستو هەشت.. شەستو نۆ.. حەفتا.. پاریدەدەرەکە هەستا بە کـەم کردنەوەی ئەو ماددەیـەی کە بۆ بەرزبوونەوەی فشـاری خوێنەکە پێویسـت بوو، بەردەوام فشـاری خوێنی باوکم بەرز دەبووەوە، هەتا گەیشتە حەفتاو پێنج.. هەشـتا.. نەوەد.. هەتا لە سـەدو بیستو یەکدا جێگیر بوو.. ئێستا هۆکاری سەرسورمانی پاریدەدەرەکە دەزانی؟! پزیشکەکان.. ئامێرەکان.. دەواو دەرمان، هیچ سـودێکیان نەبوو، کوا شـارەزایی پزیشکەکان؟! کوا دەواو دەرمانەکانیـان؟! پاکـیو بێگەردی بـۆ ئەو خودایەی کـە قورئانی دابەزاند ﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ ٱلْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴾ الاسـراء/٨٢ واتـە: (ئێمە لە قورئان ئایەتو سـورەتانێك دادەبەزێنین، کە ببێتە هۆی شـیفاو چارەسـەر بۆ نەخۆشـیە دەروونیو جەستەییەکان هەروەها ڕەحمەتو میهرەبانیش، بۆ ئیمانداران)..

★ هاوەڵی نەخۆش دەتوانێت دوعا بۆ نەخۆش بکات بە:

١. خوێندنی حەوت جاری سـورەتی (الفاتحـة)، لەگەڵ فوو کردن بە شوێنی ئازارەکە، یان بە سـەری نەخۆشەکەدا.. ئەبو سەعیدی خودری (ﷺ)

دەگێڕێتەوە کە کەسانێك لە هاوەڵان لە گەشتێکدا دەبن‌و بە لای دانیشتوانی هۆزێکدا دەڕۆن‌و داوایان لێدەکەن، کە میوانداریان لێ بکەن‌و لە لایان لابدەن، بەڵام ڕازی نابن.. گەورەی ئەو هۆزە مار پێوەی دەدات.. کەسێکیان دێت بۆ لای هاوەڵەکانی پێغەمبەر (ﷺ)و دەڵێت: گەورەی هۆزەکەمان مار پێوەی داوە.. ئایا دوعاو نزایەکتان لەلا هەیە؟ یەکێك لە هاوەڵان وەڵام دەداتەوەو دەڵێت: بەڵێ.. سورەتی (الفاتحة)ی بەسەردا دەخوێنێت‌و گەورەی هۆزەکەیان چاك دەبێتەوەو هەندێك مەڕو ماڵاتیان دەداتێ، بەڵام هاوەڵەکە وەریناگرێت‌و دەڵێت: پرس بە پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەکەم.. کاتێك دێت بۆ لای پێغەمبەری خودا (ﷺ)و پێی دەڵێت: ئەی پێغەمبەری خودا (ﷺ)، سوێند بە خودا تەنها سورەتی (الفاتحة)م بە سەردا خوێند.. پێغەمبەری خودا (ﷺ) زەردەخەنەیەکی کردو فەرموی: تۆ لە کوێ دەزانیت ئەو سورەتە دوعایە؟! پاشان فەرموی: مەڕو ماڵاتەکەیان لێوەربگرن‌و بەشی منیشی لێ بدەن..

٢. خوێندنی حەوت جاری هەر سێ سورەتی ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ﴾ و ﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ﴾.. هەروەها خوێندنی حەوت جاری ئەم نزایە (أسأل الله العظيم، ربَّ العرش العظيم أن يشفيك. بسم الله أرقيك من كل شيء يؤذيك، من شر كل نفس، وعين حاسدة، بسم الله أرقيك، والله يشفيك) رواه احمد.. هەروەها خوێندنی (أذهب البأس، رب الناس، اشف أنت الشافي لاشفاء إلا شفاؤك شفاء لايُغادر سقماً) متفق عليه.. هەروەها خوێندنی (أعيذك بكلمات الله التامة، من كل شيطان وهامة، ومن كل عين لامة) رواه الترمذي..

٣. پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: هەر کەس سەردانی نەخۆشێك بکات، کە کاتی مردنی نەهاتبێت‌و حەوت جار ئەم نزایەی بۆ بخوێنێت (أسأل الله العظيم رب العرش العظيم أن يشفيك) رواه الترمذي.. ئەوا خودای گەورە شیفای دەدات.. هەروەها نزاو پاڕانەوەی تریش زۆرەو قورئانی پیرۆزیش هەمووی هەر شیفایە..

★ هاوەڵی نەخۆش دەتوانێت سود لە کاتەکانی ببینێت بە:

١- خوێندنەوەی بە سود.. قورئان خوێندن بێت، یان کتێب‌و نوسراوی بەسود..

٢- دوورکەوتنەوە لە ڕووبەڕوو بوونەوەو چاوپێکەوتن لەگەڵ ئافرەتاندا،

یان ئافرەتان لەگەڵ پیاواندا، چونکە لە کاتی دەســت بەتاڵیدا شەیتان دەست دەکات بە یاری کردن بەو کەســانە.. ئافرەتان وا لێدەکات، کە لە ڕێرەوەکاندا هاتوچۆ بکەن، یان یاری بە ژمارە تەلەفۆن و مۆبایل بکەن.. هەروەها پیاوانیش بــە هەمان شــێوە.. زۆر شــتانی خراپمان بیســتووە کە لە نەخۆشــخانەکان ڕوویداوە.. زۆرێك لە ئافرەتان کاتێك لە نەخۆشخانەدان، لە خۆداپۆشینیاندا ســاردو سری دەکەن، یاخود لە قســە کردن و لە پێکەنینیاندا لەگەڵ پیاوانی نامەحرەمدا..

٣- چەند جوانە هاوەڵی نەخۆش کاتی خۆی لە شــتی بە ســوددا بە ســەر بەرێت.. بەڵکو وا لە نەخۆشەکەش بکات، کە ئەویش لە شتی بە سوددا کاتەکانی بە سەر بەرێت.. کاتەکانی لە خوداپەرستیدا بە سەر بەرێت، کاسێتی بە سودو قورئان و ئامۆژگــاری لە لا بێت.. ئاگای لە کاتی نوێژەکان بێت و جێبەجێیان بکات.. دوورکەوێتەوە لە هەموو کارێك، کە تووشــی تاوان و سەرپێچی خودای گەورەی بکات..

٤- ڕازی بێت بە هەموو قەزاو قەدەرێکی پەروەردگار..

٥- لە بیرم ناچێت، کە بە هاوەڵی نەخۆش بڵێم:

پاڵەوان و ئازا بە..

بەڵێ.. پاڵەوان بە.. لەرزۆك و بێئارام مەبە.. زۆر جار جێگەی سەرزەنشت نیــە، ئەگەر گوێمان لە ئاهو ناڵەی نەخۆش بێت.. چونکە زۆربەی مرۆڤەکان ســنورێکی دیاریکراویان بۆ ئارامگرتنیان هەیە، بەڵام جێگەی سەرســورمان ئەوەیــە، کاتێك کەســێك دەبینی کە لە لای نەخۆشــێکەو خەریکی گریانەو بێئارامە، لەگەڵ ئەوەش چاوەڕوانی ئەوە لەو کەسە دەکرێت، کە نەخۆشەکە ئارام بکاتەوەو دڵی بداتەوەو ببێتە پێشــەنگ لە ئارامگرتن و ڕەزامەندیدا بۆ نەخۆشەکە، بەڵام حاڵی ئەمیش لە حاڵی نەخۆشەکەوە زۆر نزیکە.. زۆرێك لە هاوەڵانی نەخۆش و ئەو کەســانەی نەخۆشیان هەیە، سکاڵای ئەوە دەکەن، کە گریان و دڵتەنگی بە ســەریاندا زاڵ دەبێت.. منیش پێیان دەڵێم: بەڵێ.. بەڵام ئارامگرتن زۆر جوانترە بۆت.. ئەگەر هاتوو نەخۆشە خۆشەویستەکەت بەرەو مردنیش بچێت، نارەزایی و نائارامی چ سودێکت پێدەگەیەنن؟! ئارام بگرە بە

ئارامگرتنێکــی جوان.. پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (کاتێك کەســێك منداڵەکەی دەمرێت، خودای گەورە بە فریشتەکان دەفەرموێت: گیانی منداڵی بەندەکەمتان کێشــا؟ میــوەی دڵیتان لێکردەوە؟ فریشــتەکانیش دەفەرمون: بەڵــێ.. خودای گەورە دەفەرموێت: ئەی بەندەکەم چی وت؟ فریشــتەکانیش دەفەرمون: سوپاســی کردیت.. خــودای گەورەش دەفەرموێت: کۆشــکێك لە بەهەشــتدا بە ناوی کۆشکی سوپاســگوزاریەوە بۆ بەندەکەم دروست بکەن).. کاتێــك زەرەرو زیانێکت تووش دەبێت، هەروەهــا دڵت تەنگ دەبێت بە نزاو پارانەوە پەنا بۆ خودا بەرە.

د. عبدالله وتی:

ئافرەتێك هات بــۆ لام، هەنگاوەکانی بە دوای خۆیدا پەلکێش دەکرد.. بە باڵەکانی منداڵێکی نەخۆشــی هەڵگرت بوو.. دایکەکــە تەمەنی نزیکەی چل ســاڵ دەبوو.. کۆرپەکەی لە باوەش گرت بوو، وەك ئەوەی پارچەیەك بێت لە جەستەی.. حاڵی زۆر نارەحەت بوو.. لە دووری دوو تا سێ مەترەوە گوێت لە دەنگی هەناسەی سنگی دەبوو.. پرســیارم لێکرد: تەمەنی چەندە؟ وتی: دوو ساڵو نیوە.. پشکنینی پێویستمان بۆ ئەنجامداو دەرکەوت کە خوێنبەرەکانی دڵی ناتەواون.. دوو رۆژ لە دوای ئەنجامدانی نەشتەرگەری، کورەکەی زۆر باش بوو بوو.. دایکەکــەش زۆر دڵخۆش بوو.. هەر کات کە دەمبینیم دەیوت: کەی دەردەچــین؟ خەریك بووم فەرمانی دەرچوونی بۆ بنوســم، لەپر منداڵەکەی لە قورگیدا توشــی خوێن بەربوونێکی زۆر هات.. ئەم رووداوەش بوو بە هۆی وەستانی دڵی بۆ ماوەی چلو پێنج خولەك.. منداڵەکە لەهۆش چوو.. ئاگای لە خۆی نەما.. پزیشکەکان هەموو لە ژوورەکەیدا کۆبوونەوەو چەندین کاتژمێر تێپەریو نەیانتوانی چارســەری بکەن.. یەکێك لە هاوەڵانم پەلەی کردو بە دایکەکەی وت: لەوانەیە کوردکەت دەماغی وەستا بێت، واش گومان دەبەم کە هیــچ هیوایەکی بۆ ژیان نەما بێت.. بە سەرزەنشــتەوە ئاورم لێدایەوەو پێم وت: بۆچــی وات پێوت؟! ئافرەتەکەش ســەیری کردو ســوێند بە خودا لەمە زیاتر کە وتی: شــیفا لە لای خودایە، هیچی تری نەوت، پاشــان داوای شیفای لە خودا کردو بە بێ دەنگی چوو بۆ لای کورســیەكو لە ســەری دانیشــت..

قورئانێکی شینی بچوکی بە دەستەوە گرتو دەستی کرد بە خوێندنەوەی..
دکتـۆرەکان لە ژوورەکە چوونـە دەرەوەو منیش لەگەڵیـان دەرچووم.. منداڵەکەش وەك جەسـتەیەکی بێ گیان لە سـەر قەرەوێڵە سپیەکەی بوو.. ئـاورم لە دایکی دایـەوە، هەر وەك خۆی بوو.. رۆژێـك دەمبینی قورئانی بە سەردا دەخوێند، رۆژێك بۆی دەپارایەوە..
دوای چەند رۆژێك پەرستارێك هەواڵی پێدام کە منداڵە بچوکەکە دەستی کردووە بە جوڵە.. سوپاسـی خودام کردو وتم: پیرۆزە، دایکی یاسـر.. مژدە بێت، یاسـر بەرەو بـاش بوون دەچێت.. تەنها بە وشـەیەك وەڵامی دامەوەو وتی: سوپاس بۆ خودا..
بیسـتو چوار کاتژمێر تێپەریو منداڵەکە توشـی خوێـن بەربوونێکی هاوشـێوەی خوێن بەربوونی یەکەم هات.. جارێکی تر، دڵی وەستا.. جەستەی منداڵەکە زۆر هیلاك بوو، جوڵەو هەسـتی لە دەستدا.. یەکێك لە پزیشکەکان بۆ چارەسـەری چـووە ژوورەوە.. دایکەکە گوێی لێبوو کە دەیوت: وەسـتانی دەماغـەو ئەمیش هەر دوبارەی دەکردەوەو دەیوت: (الحمدلله علی کل حال)..
پـاش چەند رۆژێك منداڵەکە باش بوو، بەڵام چەنـد کاتژمێرێکی خایەندو توشی خوێن بەربوونێکی تر بوو، لە دڵیدا، دوبارە جوڵەو هەستی لە دەستدا.. پاشـان رۆژێکی تر باش بوو، هەمدیسان تووشی خوێن بەربوونێکی تر بوو.. حاڵەتەکەی زۆر سەرسورهێنەر بوو، لە ژیانمدا حاڵەتی لەو شێوەیەم نەدیبوو.. خوێن بەربوونەکەی شـەش جار دوبارە بووەوەو گوێم لێنەبوو دایکی شتێکی تـر بڵێت جگەلە ئەمە نەبێت: سـوپاس بۆ خودا.. شـیفا لـە لای خودایە.. دوای چەندین پشـکنینو چارەسـەر، هەروەها پاش شـەش هەفتە لە خوێن بەربوون، پزیشـکەکان توانیان زاڵ بن بە سـەر ئەو بۆری هەوایەی کە خوێن بەربوونەکەی تیایدا روویدەدا.. یاسـر دەسـتی بە جوڵە کرد.. لەپڕ تووشی وەرەمێکـی گەورەو هەوکردن بوو لـە دەماغیدا.. خۆم چاودێریم دەکردو بە دایکیـم وت: کورەکەت حاڵـی زۆر خراپەو ترسـناکە.. ئەویش وتی: خودای گەورە شـیفادەرەو دەسـتی کرد بە قورئان خوێندن.. پاش دوو هەفتە، دوو رۆژ منداڵەکە باش بوو.. سوپاسی خودامان کردو دایکەکە خۆی بۆ دەرچوون لە نەخۆشـخانە ئامادە دەکرد.. لە پاش سـێ رۆژ، تووشـی هەوکردنو سست

بوونی گورچیلە هاتو نزیك بوو بمرێت.. دایکیشــی بەردەوام پابەند بوو بە پشت بەستن بە خوداوەو هەردوبارەی دەکردەوەو دەیوت: خودای پەروەردگار شیفادەرە، پاشان دەڕۆیشتو دەستی دەکرد بە قورئان خوێندن..

ڕۆژان تێپەڕینو ئێمەش بەردەوام بۆ ماوەی زیاتر لە سێ مانگ لە هەوڵدا بووین.. ســوپاس بۆ خودا منداڵەکە حاڵی باش بوو، بەڵام چیرۆکەکە کۆتایی نەهات.. منداڵەکە تووشی نەخۆشیەکی زۆر سەیر بوو، کە لە ژیانمدا نەمبینی بوو.. دوای چوار هەفتە تووشــی هەوکردنی پەردەی دڵ بوو، کە ناچار بووین قەفــەزەی ســنگی بکەینەوەو بە کراوەیــی بەجێی بهێڵــین، بۆئەوەی کێمو زوخاوەکەی دەربکەین.. دایکیشــی سەیری دەکردو دەیوت: داوام وایە خودای پەروەردگار شــیفای بدات.. شــیفا هەر لە لای خودایە، پاشــان دەچوو بۆ لای کورســیەکەیو قورئانەکەی دەکردەوە.. جار جار ســەیری دایکی منداڵەکەم دەکردو قورئانەکەشــی بە دەستەوە بوو، سەیری دەوروبەری خۆی نەدەکرد.. چوومــە ژووری بوژاندنــەوەی دڵ، چەندان نەخۆشــی جۆراوجــۆرم بینی.. هەندێــك نەخۆش هاواریان دەکرد.. ئەوانەی لە لای نەخۆشــەکانیش بوون، دەگریان.. هەندێکی تریان بە دوای پزیشــکەکاندا دەچوون.. بەڵام ئافرەتەکە لە ســەر کورســیەکەی دانیشــت بوو، قورئانی دەخوێند.. ئاوڕی بۆ لای ئەو کەســانە نەدەدایەوە کە هاواریــان دەکرد، بۆ لای پزیشــکەکانیش نەدەچوو، لەگەڵ کەسیشدا قسەی نەدەکرد.. وام هەست دەکرد، کە ئەم ئافرەتە چیایەك بێت نەك مرۆڤ..

دوای شەش مانگ لە ژووری بوژاندنەوەی دڵ، بە لای منداڵەکەیە ڕۆیشتمو دەبینم، کە هیچ نابینێت.. دەنگیشــی لێوەی نایەت.. ناشــجوڵێت.. سنگیشی کراوەتــەوە.. وا گومانمــان برد، کە ئەمە کۆتاییەتی.. ئافرەتەکەش لە ســەر قورئان خوێندنی خۆی بەردەوام بوو.. ئارامگر بوو، هیچ سکاڵایەکی نەدەکرد.. بە تەنها وشــەیەکیش نەیدەدواندم.. پرســیاری حاڵی منداڵەکەشی نەدەکرد، تەنها مەگەر من قســەم بکردایە.. هاوســەری ئەم ئافرەتە چل ســاڵێك زیاتر دەبوو.. جارجار لە لای منداڵەکەی دەمبینی، کاتێك دەیویســت پرسیار بکات دەربارەی منداڵەکەی، خێزانەکەی ورەی بەرز دەکردەوەو بیری دەخستەوە کە شیفا تەنها لە لای خودایە..

لە دوای دوو مانگ، حاڵی منداڵەکە بەرەو باش بوون چوو.. رەوانەی بەشی منالآنمان کرد.. چەندەها جۆر چارەســەرمان بــۆی بەکارهێنا، لە دوای ئەوە منداڵەکە بە پێی خۆی رۆیشــتەوە بۆ ماڵەوە، منداڵەکە بە شێوەیەك قسەی دەکرد وەکو ئەوەی لەوەو پێش تووشی هیچ شتێك نەبوو بێت..

ببــورە.. چیرۆکە ســەیرەکە کۆتایی نەهاتــووە.. دوای ســاڵ و نیوێك، لە عیادەکەم بوو، پیاوێك هاتە ژوورەوە، خێزانەکەشــی کە منداڵێکی لە باوەشدا بوو بە دوایدا هاتە ژوورەوە.. منداڵەکە تەندروستی باش بوو، سەردانی ئاسایی هەبــوو، بۆ لای یەکێك لە هاورێکانم، بەڵام بۆ هەواڵ پرســین و چاك و چۆنی هاتن بۆ لام.. بە پیاوەکەیم وت: ماشــاءالله.. ئەم منداڵە شیرەخۆرەیە منداڵی شەشــەم یان حەوتەمی خێزانەکەتانە؟ وتی: ئەمە دووەم منداڵمانە، منداڵی یەکەمیشمان ئەوە بوو کە ساڵی پار چارەسەرت کرد.. ئەو منداڵەشمان لە دوای حەڤدە ســاڵ لە پێکهێنانی ژیانی هاوسەریمان و لە دوای چارەسەری نەزۆکی، خودا پێی بەخشــین.. سەرم داخســت.. بیرم لە ئافرەتەکە دەکردەوە، کاتێك کــە لە لای منداڵە نەخۆشــەکەی بوو.. گوێم لە دەنگــی نەدەبوو.. نارەزاییم لێنەبینی.. لە دڵی خۆمدا وتم: ســبحان الله، لە دوای حەڤدە ساڵ ئارامگرتن و جۆرەها چارەسەری نەزۆکی، منداڵێکیان بوو کە چەندەها جار بە چاوی خۆی مەرگــی منداڵەکەی دەبینی.. تەنها ئەم وتانەشــی دوبارە دەکردەوە لاإله إلا الله.. شیفا لە لای خودایە.. ئەمە چ ئافرەتێکە؟!.

چۆنیەتی سەردانی نەخۆش..

لە هەندێك کتێبدا هاتووە کە کەســێك دەچێت بۆ لای نەخۆشێك و پێش ئەوەی کە دابنیشێت، بە نەخۆشەکە دەڵێت: فلانە کەس رەنگت زەردە..

نەخۆشەکەش دەڵێت: الحمدلله علی کل حال..

کابرا دەڵێت: زۆر هیلاك و ماندوو دیاریت..

نەخۆشەکەش دەڵێت: خودا گەورەیە..

کابرا دەڵێت: نەخۆشیەکەت زۆر پیوە دیارە، کەی تووش بوویت؟

نەخۆشەکە دەڵێت: چەند رۆژێکە..

کابرا دەڵێت: هاواری چی دەکەیت؟

نەخۆشەکە دەڵێت: شتێکی وا نیە، داوای شیفا لە خودا دەکەم..
کابرا دەڵێت: نەخۆشیەکە چیە؟
نەخۆشەکە دەڵێت: نەخۆشیەکی دیاریکراوە..
کابرا دەڵێت: چیە؟ ناوی نیە!! باشە .. ئایا تۆ باشی؟
نەخۆشەکە دەڵێت: پێش ئەوەی کە بێیت بۆ لام زۆر باش بووم..
کابرا دەڵێت: باشە من دەڕۆم، پێویستیەکت نیە؟
نەخۆشەکە دەڵێت: با، پێویستیەکەم ئەوەیە کاتێك کە لە لای من دەڕۆیت هەرگیز مەیەرەوە بۆ لام، ئەگەر مردیشم گەردنت ئازا بێت نوێژیشم لە سەر مەکە..

ئەمــە زمان حاڵو ســکاڵای هەندێك لە نەخۆشــەکانە لەو کەســانەی کە ســەردانیان دەکەن.. هەندێك میوان، کاتێك دادەنیشــن کۆمەڵە پرســیارێکی کۆتایی نەهاتوو لە نەخۆش دەکەن.. پێشنیاری سەیر دەردەبڕن، خۆیان وەکو پزیشکێك پیشــان دەدەن.. لێرەدا پێویستە چەند نەریتێکی شەرعی بە بیری خۆمان بهێنینەوە دەربارەی چۆنیەتی سەردانی کردنی نەخۆش:

١- ڕەچاوکردنــی دابو نەریتــی ســەردان کردن، وەك لە ســەرخۆ لە دەرگــادانو ناوهێنانــی خۆت بە ئاشــکرا، پاراســتنی چاو لە ســەیر کردنی ئەملاولا.. هەندێك جار نەخۆشەکە جەستەی بەدەردەکەوێت یاخود شتێکی ناخۆش ڕوودەدات، کە پێویست ناکات ئاوری بە لادا بدەیتەوە..

٢- سەردان کردنی نەخۆش لە کاتی گونجاودا..

٣- بردنــی دیاریــەك لەگەڵ خۆت، کە نەخۆشــەکە خۆشــحاڵ بکات.. خۆزگە دیاریەکە شــتێك بێت کە نەخۆشــەکە ســودمەند بکات، وەك کتێب یان کاســێت یان گۆڤاری بەسود، یاخود شــیرینی یان میوە یان خواردنێك کە نەخۆشەکە حەزی لێبکات.. بەڵام ئەوەی کە دەیبینین، کە چەپکە گوڵ بۆ لای نەخۆش دەبرێت، زیادەڕەویە.. نەخۆش سودی لێنابینێت، بەڵکو هەندێك لە مێژووناسان دەڵێن: ئەمە نەریتی یۆنانیەکان بووە، هەتا ئێستاش مەسیحیەکان کاریگەرن بەو هەڵسوکەوتەوە.. ئایا نابینیت، کە چەپکە گوڵ لە سەر تابوتو گۆڕەکانیان دادەنێن؟!

٤- پرســیارکردن لە نەخۆش بە شێوەیەکی نەرمونیانو زۆر نەچوونە ناو

وردەکاریەوە..

٥- ئەوەندە دانەنیشـیت، نەخۆشـەکە بێزار بێت.. نەخۆش پێویستی بە سەرئاو دەبێت، هەروەها گۆڕینی جلو بەرگ، هەروەها پێویستی بە خواردنو خەوتـن دەبێت، ئەم کارانـەش لە بەرامبەر میوانەکانـدا نارەحەتە، مەگەر میوانەکە کەسێکی خۆشەویستو نزیکی نەخۆشەکە بێت، نەخۆشەکەش حەز بکات ئەو کەسە زیاتر لە لای بمێنێتەوە، لەم حاڵەتەدا قەیناکە..

٦- هەوڵدان بۆ دڵخۆش کردنی نەخۆشـەکەو بە بیرهێنانەوەی بە دەسـت هێنانی پاداشتی خودایی، هەروەها دوعا کردن بۆ نەخۆشەکە، لەو دوعایانەش خوێندنی حەوت جاری ئەم فەرمودەیە: (أسأل الله العظیم رب العرش العظیم أن یشـفیك)، هەروەها خوێندنی سـورەتی (الفاتحة)و (الإخلاص)و (الفلق)و (الناس) بە سەر نەخۆشەکەدا..

لە پێش نەشتەرگەریدا..

نەخۆشـەکان جۆراوجۆرن، ترسناکیو شێوازی چارەسەریشیان جیاوازن.. جـاری وا هەیە پزیشـك بریاری نەشـتەرگەری بۆ نەخـۆش دەدات.. پێش ئەنجامدانی نەشتەرگەری، خۆزگە خوشكو برای نەخۆش، ئەم ئامۆژگاریانەیان لێ قەبوڵ بکردینایە:

١- پشـت بەسـتن بە خـودای گـەورەو پەنابردن بۆی.. هەموو خۆشـیو ناخۆشـیو بەڵاو موسـیبەتێك هەر بە دەسـتی خۆیەتی، هـەروەك ئەیوب پێغەمبـەر (عليه السلام) هاوار لە خودا دەکاتو دەفەرموێت: ﴿ أَنِّي مَسَّنِيَ ٱلضُّرُّ وَأَنتَ أَرۡحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴾ الأنبیـاء/٨٣ واتە: (بە راسـتی من ئازارو ناخۆشـیم تووش بـووە، تۆش لە هەموو کەس میهرەبانترو لە هەمـوو کەس دلۆڤانتریت).. تۆ لەبەر دەستی خودا دایتو سکاڵای خۆتی بۆ دەربرە..

٢- ئازاو خۆراگرو رەزامەندو ملکەچ بە.. کەسوکارەکەت دڵخۆش بکە.. بەڵێ.. هەوڵ بدە بە سەر خۆتدا زاڵ بیت، بەپێی توانا.. ئەوەی خودا لە چارەی ئەنوسی بیت، تووشت نابێت.. ترسو غەمباریو دڵەراوکێت، هیچ لە کارەکەت ناگۆڕێت، خەڵکیش بە خۆتەوە دڵتەنگ مەکە، بشـزانە کە هەموو کارێکی موسـڵمان هەر خێرو چاکەیە، ئەگەر تووشی خۆشـیەك ببێت، سوپاسی خودا دەکات، ئەمەش

خێرە بۆی، ئەگەر تووشـــی ناخۆشیەکیش ببێت، ئارام دەگرێتو ئەمەش خێرە بـــۆی، ئەمەش تەنها بۆ ئیماندارانـــە.. ئەوەی ئارامگر بێت، ڕەزامەندی خودا بۆ ئەوە.. ئەوەی نارازیو نائارام بێت، تووڕەیی خودای لە سەرە..

٣- نوسینی وەســیەتنامە.. ئەمەش ترسی ناوێتو مانای ئەوە نیە کە بەم زووانـــە دەمریـــت!! نەخێر.. بەڵکو زانایان نوســینی وەســیەتنامە بە واجب دەزانن، بۆ هەموو ئەو کەســانەی کە شــتێکیان لایەو پێویســت بە وەسیەت دەکات، وەکو وەســیەت کردن لە ماڵو ســاماندا، یان بۆ مــاڵو منداڵ، یان بۆ قەرز، یان بۆ هەر شتێکی تر.. کەواتە پێویستە پەراو بهێنیتو وەسیەتنامەی خۆت بنوســیت، وەك ئەوەی بڵێیت: فلانە شــتم لە لای فلانە کەســە.. شتی فلانە کەســم لە لایە.. داوای تەمەن درێژی بۆ خۆمانو بۆ ئێوەش لە خودای گەورە دەکەین، هەروەها داوای عاقیبەت خێریو وتەو کرداری چاك لە خودای پەروەردگار دەکەین..

دەستکەوتێکی ئاسان..

خوشــكو برای نەخۆش: خودا شیفات بدات.. ڕاو بۆچوونت چیە دەربارەی خوداپەرســتیەکی پێغەمبەری خودا (ﷺ) کە لە هەموو ساتەکانی تەمەنیدا، ئەنجامیــداوە.. خودای گــەورە فەرمانی بە ئیمانداران کــردووە، کە لە دوای نوێــژەکان، لە دوای ڕۆژوو، لـــە دوای ئەنجامدانی فەریـــزەی حەج، هەروەها لـــە کاتی غـــەزاو تێکۆشانیشـــدا، کە ئەم خوداپەرســتیو عیبادەتـــە ئەنجام بـــدەن.. فەرمانت پێکراوە کە ئەنجامی بدەیت لـــە پێشو لە دوای خواردنو خواردنەوەدا، لە پێشو لە دوای چوونە سەر ئاودا، لە چوونە ژوورەوەو هاتنە دەرەوە لە ماڵدا، لە پێش خەوتنو لە دوای هەڵســـان لە خەودا، لە پێش جلو بـــەرگ لەبەرکردنو لە دانانیدا.. ئەویش زیکرو یـــادی خودای پەروەردگارە، ســـوپاس کردنو بە گەورە زانینیەتی.. ئیمانداران ئەو کەســـانەن کە خودای گەورە دەربارەیان دەفەرموێت: ﴿ ٱلَّذِينَ يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَـٰمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَـٰذَا بَـٰطِلًا سُبْحَـٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ ﴾ آل عمـران/ ١٩١ واتە: (ئەوانەی یـــادی خودا دەکەن لە کاتێکدا کە بە پێوەن یان دانیشـــتوون یان ڕاکشـــاون (لە هیچ حاڵەتێکـــدا یادی ئەو زاتە

فەراموش ناکەن)، هەمیشــە بیر دەکەنەوە لە دروســت بوونی ئاســمانەکانو زەوی (بیردەکەنــەوە لە هەموو وردەکاریەك، ســەرنجی هەمــوو دیاردەیەك دەدەن، ســەرئەنجام دەڵێــن): پەروەردگارا تۆ ئەم هەموو دروســت کراوانەت بێهودەو بێ ئامانج دروســت نەکردووە، پاکیو بێگەردی شایســتەی تۆیە، دە تۆش بمانپارێزە لە سزای ئاگری دۆزەخ).. زیکرو یادی خودای گەورە، پێویستی بە دەســت نوێژو رووکردنە قیبلەو بە پێوە وەستان، یان دانیشتن نیە، بەڵکو چۆن بۆت دەکرێت بەو شــێوەیە ئەنجامی بدە.. ئەبوهورەیرە (ﷺ) لە شەوو رۆژێکدا زیاتر لە دوانزە هەزار جار (ســبحان الله)ی وتووە، بۆئەوەی خۆی لە دۆزەخ پێ رزگار بکات.. باشــترین زیکرو یادی خــوداش کە نەخۆش بیانکات بریتیــە لە: دوعاو پارانەوە، چونکە دوعــاو پارانەوەی نەخۆش گیراو قبوڵە، هەروەها زۆر وتنی (أســتغفرالله)، چونکە ئەو کەســەی زۆر ئەم زیکرە بکات خودای گەورە لە هەموو غەمو خەفەتێك رزگاری دەکاتو لە شوێنێکیشــەوە رزقو رۆزی بۆ دەنێرێت کە هەر بە بیریشــیدا نەهاتبێت.. (أستغفرالله) کلیلی رزقو رۆزیە.. هۆی بەرەکەتی ماڵە.. هەروەها دەبێتە هۆی چاك بوونی ماڵو منداڵو شیفای نەخۆش.. پێغەمبەری خودا (ﷺ) دەفەرموێت: (ئایا ئاگادارتان بکەم بە باشــترین کردارەکانتان، وە پاکتریــنو چاکترینو بەرزترین کردار لە لای خــودای پەروەردگار، وە باشــتر بێت بۆتان لە بەخشــینی زێرو پارە، وە لەوەش چاکتر بێت کە بە دوژمنەکانتان بگەنو لە گەردنیان بدەنو ئەوانیش لــە گەردنتان بدەن؟ وتیان: بەڵێ ئــەی پێغەمبەری خودا.. پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرموی: زیکرو یادی پەروەردگارە).

نەخۆشو سەرپێچیو تاوان..

رۆژێك چووم بۆ لای نەخۆشــێك، کە تووشــی نەخۆشیەکی ترسناك بوو بوو.. نەخۆشەکە کەسێکی بەهێزو بە توانا بوو.. بەڵام لە دوای نەخۆشیەکەی، جەستەی لاواز بوو بوو، ئێسقانەکانی بێ هێز بوو بوو.. هەندێك کەس پێیان راگەیانــدم کە پزیشــك وتویەتی کۆتایی تەمەنی نزیکە، هــەر چەندە تەنها خودای گەورە دەزانێــت.. بە ئارامی بەرەو ژوورەکەی کەوتمە رێ.. چاوەڕێی ئەوەم دەکرد بە قورئان خوێندنی پێشوازیم لێبکات، هەروەها چاوەڕێم دەکرد

بەرماڵـی نوێژەکەی ڕاخراو بێـتو ڕووەو بارەگای خودا بێت.. لە دەرگامداو مۆڵەتیانـدام کە بچمە ژوورەوە، ئەو نەیدەزانی کە منم، چوومە ژوورەکەی.. ژوورەکەی هاوشـێوەی گۆڕسـتان بوو.. ئاوێنەی ژوورەکەی بە ڕەنگی سـپی داپۆشـرا بوو، بۆئەوەی خۆی نەبینێتو ئاگـاداری هەڵوەرینی قژی نەبێتو نەخۆشیەکەی بیر نەکەوێتەوە.. کاتێك بینیمی خۆی ئامادەکرد کە دابنیشێت.. کۆمەڵێك هاوڕێی لە لا بوو، گەورەترین خەمیان، ئەوە بوو کە نەخۆشیەکەی لە بیر ببەنەوە.. وا گومانیان دەبرد کە خزمەتێکی گەورەی پێشکەش دەکەن، کـە بیخەنە پێکەنین.. بەڵێ.. بیخەنـە پێکەنین.. تەنها پێکەنین.. گەنجەکە کەوتە پێکەنین، یان پێکەنیناوی خۆی دەردەخست.. نازانم!! لە بیری چوو بوو، کە نامەی کردارەکانی لە هەر سـاتێکدا دەپێچرێتەوەو زۆربەی ئەندامەکانی جەسـتەی لە کاردەکەون، بەڵکو لە هەر سـاتێکدا لەوانەیـە بمرێت.. کاتێك دانیشـتم، یەکێکیان هەستاو دەنگی گۆرانی تەلەفزیۆنەکەی کز کرد، هەستم کرد کە ئەوان هەسـت دەکەن دانیشـتنو شـەو مانەوەکەیانـم لێتێکدان.. لاحـول ولاقوة إلا بالله.. ئەم دڵانە چەندە ڕەقـن.. چاوم بە ژوورەکەدا گێراو ئاواتەخـواز بووم کە قورئانێك، یان بەرماڵێك یان کاسـێتێکی قورئان ببینم، بـەڵام زۆر بە داخەوە، تێبینی هیچ یەکێك لەو شـتانەم نەکرد.. ئەوەی لێی بوو بریتی بوو لە گۆڤارەکان، بەرگی یەکێکیان وێنەی شـاجوانی فەرەنسـای لە سـەر بوو، یەکێکی تریان وێنەی یەکێك لە گۆرانی بێژەکانی لە سەر بوو.. گۆڤاری سـێیەمیان دەربارەی گەنـجو وەرزش بوو، چوارەمیـان..... هەموو گۆڤارەکانیـش لە تەنیشـتیەوە بوون، بـە لاپەڕەکانیشـیانەوە دیار بوو، کە چەندان جار هەڵیدابوونەوەو سەیریشـی کرد بوون.. لە ڕاسـتیدا، نزیك بوو بگریمو سەیریشم دەکرد، بەڵکو دەمویست وا لە خۆم بکەم کە فرمێسکەکانی چاوم نەیەنە خوارەوەو دەرنەکەون.. هاوەڵەکانی هەوڵیاندا کە بەشدار بم لە پێکەنینەکانیاندا، منیش دڵم ڕادەگرتنو زەردەخەنەم بۆ دەکردن.. یەکێك لە هاوڕێکانی باسی هەڵوێستێکی پێکەنیناوی کرد، کە بیستوویەتی من لە یەکێك لە وتارەکانمدا یان لە چاوپێکەوتنێکی تەلەفزیۆنیدا بە سەرم هاتووە، بۆئەوەی خۆیو منیش پێبکەنین، ئەو هەژارە داماوە وا هەسـتی دەکرد کە بەم قسەو توانجە پڕوپوچە، خوێن شـیرین دەبێت، بەڵام لە ڕاستیدا، قسەشی نەکردایە

زۆر ڕەزا قورس و خوێن تاڵ بوو، چ جای قسەی بکردایە.. زۆرم لە خۆم کردو زەردەخەنەم خستە سەر لێوم و لە دڵی خۆمدا وتم: ئــاه.. چۆن هاوڕێکانی دەتوانن ئارام بگرن و لەگەڵیدا بێتاقەت نابن.. تاقەتی دانیشتنەکەیانم نەماو مۆڵەتم وەرگرت و چوومە دەرەوە.. لە ڕاڕەوی نەخۆشخانەکەدا هەنگاوم دەنا، کاتێـك نزیك بوومەوە لە دەرگاکەی، لە دڵی خۆمدا وتم: دروسـت نیە بڕۆم، هەتا ئامۆژگاری نەکەم، لەوانەیە ئەم یەکتر بینینە دوا دیدار بێت، گومانەکەم ڕاسـت و دروسـت بوو.. کۆتا دیدارمان بوو.. گەڕامەوە بۆ لای و لە دەرگامداو چوومــە ژوورەوە.. مۆڵەتــم لە هاوڕێکانی وەرگرت، کە بــۆ کەمێك بە تەنها جێمان بهێڵن.. هاوەڵەکانی چوونە دەرەوەو بە ئارامی دەرگاکەیان داخسـت و تەنها من و نەخۆشــەکە ماینەوە.. سەیری کردم و گومانم وا بوو، کە دەزانێت چــی پێدەڵێم.. زۆر بە ڕاشــکاوی پێم وت: کاتی مجامەلە نیە، دەشــزانی کە تۆ یەکێکی لە خۆشەویســترین کەسـم.. تامەزرۆییم بۆ تــۆ، وای لێکردم کە کارەکــەم بەجێ بهێڵم و بێم بۆ ســەردانت.. کاتێك بە نەخۆشــیەکەتم زانی دڵگــران بووم.. وا هەسـت دەکەم کە خەمی من بۆ تــۆ کەمتر نیە لە خەمی تۆ بۆ من.. ئەگەر تۆ بە فرمێسـك بۆ خۆت بگریت، ئەوا من بە خوێنم بۆت دەگریم.. ســەری دانەواندو گریا.. منیش هەنسـکمدا.. وتم: هاتمە ژوورەوە بۆ لات و گومانم وا بوو کە لە ســەر بەرماڵ دەتبینم، یان لە کاتێکدا دەتبینم کــە قورئانت بە دەســتەوە بێت، خۆ تــۆ پەیمانی ئەمریت پێنــەدراوە.. بە دڵنیاییەوە پزیشکەکە پێی ڕاگەیاندویت کە نەخۆشیەکەت پەرەی سەندووە.. ژیانی دونیاشــت لەوانەیە چەند ڕۆژێکی دیاری کراوی مابێت.. نازانم هەینی داهاتوو لەگەڵماندا نوێژ دەکەیت، یان نوێژت لە ســەر دەکەین.. زیاتر گریا.. وا شایستەیە بۆ کەسێك کە پەڕاوی کردارەکانی بپێچرێتەوەو هەناسەکانی لە ســەری بژمێردرێت کە زیاتر بەپێی توانا لــە خودای گەورە نزیك ببێتەوە.. کەسی لەش ســاغ فەرمان پێکراوە بە خۆشەویستی و ملکەچی خودای گەورە، کەواتە کەسی نەخۆش زیاتر پێویستە فەرمانەکانی خودای گەورە جێبەجێ بکات.. تۆ لە کوێ بوویت دەربارەی پارانەوەو زیکر و یادی خودا بۆت بدوێم.. کوا دڵ نەرمیەکەت؟ کوا ئەو ئازایەتیەی کە پەیمانت پێدا؟ کوا ئەو قسەیەی کــە ڕۆژێك وتت: پێویســتە مرۆڤ تــف بکاتە دەموچاوی شــەیتان و ئاوڕ لە

وەسوەسەکانی نەداتەوە.. چۆن لەم کاتی پێویستیەدا لە خودای گەورە دوور دەکەویتەوە؟! زیاتر گریا.. بە چەند وشەیەك ستایشی کردم، پاشان لە لای رۆیشتمە دەرەوە.. پاش سێ رۆژ کۆچی دوایی کردو نوێژمان لە سەر کرد.. خودا بە بەزەیی بێت لەگەڵیداو پلەی بەرز بکاتەوە.. ئامین..

نەخۆشەکان جۆراو جۆرن..

لە رەمەزاندا گەشتێکم کرد بۆ وڵاتێکی ئەوروپی.. کەش و هەوا زۆر سارد بوو، لە ناوەندی ئیسلامی کۆبووینەوەو نوێژی تەراویحمان ئەنجامدا، پاشان ئامۆژگاری رۆژانەم بۆباس کردن.. پیاوێکی پیر، کە توانای رۆیشتنی نەبوو یەکێك لە کورەکانی لە سەر عەرەبانەیەك هێنا بووی، کە پاڵی پێوەی دەنا.. شەوێك لە شەوان نەمبینی و دیار نەما.. وتم: لەوانەیە کەش و هەوای ساردو باو باران رێگری لە هاتنی بۆ مزگەوت کرد بێت.. شەوی دووەمیش بە هەمان شێوە تێپەری.. شەوی سێیەمیش هەر دیار نەبوو.. پرسیارم لە کورەکەی کردو هەواڵی پێدام کە توشی نەخۆشی بووەو ماوەی سێ رۆژە لە نەخۆشخانە خەواندویانە.. لەگەڵ هەندێك لە نوێژ خوێناندا رێکەوتین، کە سبەی عەسر سەردانی بکەین.. چووین بۆ نەخۆشخانەو چووینە ژوورەوە.. شێوەمان سەرنج راکێش بوو.. من پۆشاکێکم لەبەردا بوو.. کەسێکی تر پۆشاکێکی درێژی لەبەردا بوو.. سێیەم پانتۆلی لە پێدا بوو.. یەکێك لە پەرستارەکان پرسیاری لێکردین و وتی: ئایا ئێوە هەمووتان کوری ئەون؟! وتمان: نەخێر.. پەرستارەکە وتی: کەواتە ئێوە کۆمەڵەیەکی خێرخوازین.. وتمان: نەخێر.. وتی: کەواتە ئێوە کێن؟! بۆچی هەمووتان هاتوون بۆ لای؟! کێ کرێی ئوتومبیلی بۆ داون؟ من سەرسامیەکەیم لا سەیر نەبوو، لەبەرئەوەی پەرستارەکە وا راهات بوو کە پیاوێکی پیر لە نەخۆشخانە، دوو یان سێ مانگ بمێنێتەوەو کەسێك سەردانی نەکات، بەڵکو جاری وا هەیە، کە دەشمرێت، نەخۆشخانە ئەرکی کفن و دفن کردنی دەگرێتە ئەستۆو منداڵەکانی لێی ناپرسنەوە.. تێمان گەیاند، کە ئێمە موسڵمانین و ئەویش لە ئیسلامدا برامانە.. لە ژووری هاوەڵەکەمان رۆیشتین و یەکێك لە هاوەڵەکانمان لەگەڵ پەرستارەکەدا مایەوەو باسی ئیسلامی بۆ دەکرد..

چوویــن بۆ لای باوکی عیمــاد، کە پیاوێکی بە تەمەن بوو.. شــوێنەواری نەخۆشــی پێوە دیار بوو.. ســەریم ماچ کرد.. گریــاو پێم وت: حاڵت چۆنە؟ وتی: ســوپاس بۆ خــوا.. ناتوانم بــە ڕۆژوو بم، بەڵام قورئــان دەخوێنمو بە پــێی توانا زیکرو ...ی خــودا دەکەم.. درێژەی پێداو باســی تامەزرۆیی خۆیی بــۆ مزگەوتو ئەنجامدانی نوێژی تەراویح کــردو دڵی پڕو چاوی پڕ فرمێسکی، قسەکانیان بڕی دەبری.. چاوم بە ژوورەکەیدا گێڕاو دوو پیاوی پیرم بینی ، کە خەڵکی ئــە..وڵاتە ئەوروپیە بوون.. زمانەکەیانم باش نەدەزانی.. یەکێــك لە هاوەڵانم نارد بۆ لایان، تا ســڵاویان لێ بــکات، هەروەها هەواڵیان بپرسێت.. سەیریان لە ئێمە دەهات.. ئەوەی جێی سەرسورمان بوو هەمان ئەو پرسیارانەیان لێ کردین کە پەرستارەکە لێی کردین.. ئێوە کێن؟! کۆمەڵەیەکی خێرخوازین؟! کاتێك پێمان ڕاگەیاندن، کە هیچ خزمایەتیەك لە نێوان ئێمەو ئــەودا نیە، تەنها هاوئاینــی نەبێت، هەروەها هیچ پارەو سامانێکیشــمان لە بەرامبەر ســەردان کردنیدا پێ ناداتێ.. هەریەکەیان بە سەرسامیەوە سەیری ئــەوی تریانی دەکرد.. لە بیرمە کە یەکێکیان شــانازی بە ســەر هاوەڵەکەیدا دەکردو دەیوت: کچەکەم جەژنی ڕابوردوو کارتێکی پیرۆزبایی بۆ ناردم..

بــۆ ماڵئاوایی گەڕامــەوە بۆ لای باوکی عیمــادو دوو پیاوەکەش لە دوورەوە ســەیریان دەکردم، لێم پرسی: ئێوە هیچ قســەو وتوێژێکتان لە نێواندا هەیە؟ وتی: یا شێخ ئەو دوو پیاوە کاتەکانیان سەیر بە سەر دەبەن.. وتم: چۆن؟! وتی: هەتا عەســر دەخەون، کاتێك کە هەڵدەستن، برسیانە.. پەرستارەکە خواردنیان بۆ ئامادە دەکات، کاتێك تێر دەبن، ئاخو ئۆف هەڵدەکێشــنو تورە دەبنو جنێو دەدەنو هاواریــان نەخۆشــخانەکە پڕ دەکاتو پەرســتارەکە یەکێ شوشــەیەك عارەقیان بۆ دەهێنێت، وا دەزانم کە خەولێخەر بێت، دەیخۆنەوەو دەخەون هەتا سبەی عەسر!! پاشان لە خەو هەڵدەستنو هەمان بەرنامە دوبارە دەکەنەوە..

ترس لە نەخۆشی..

یەکێك لە قوتابیەکانم لە زانکۆ، تەمەنی نزیکی چل ساڵ دەبوو، وام گومان دەبرد هەر بیستو پێنج ساڵێك بێت.. چەند رۆژێك دیار نەماو نەمبینی، پاشان بینیمەوەو سەبارەت بە دیار نەبوونەکەی پرسیارم لێکرد، ئەویش وتی: کورەکەم نەخۆشەو خەریکی چارەسەری بووم..

وتم: خودا شیفای بدات، توشی چی بووە؟!

وتی: توشی ژەهراوی بوونی خوێن بووەو کاری کردووەتە سەر جگەرو دەماغی، ئێستاش نەخۆشیەکە بە لاشەیدا بلاوبووەتەوە..

وتم: الحمدلله علی کل حال، مژدە بێت ئەجرو پاداشتی گەورەت هەیە. هەتا ئەگەر گیانیش بسپێرێتو بمرێت، لەبەرئەوەی مردنی منداڵی بچوك شەفاعەتو تکا بۆ باوكو دایکی دەکات..

وتی: یا شێخ منداڵی بچوکی چی؟! تەمەنی حەقدە ساڵە..

وتم: سوپاس بۆ خودا.. خودا بەرەکەت بخاتە براکانیەوەو بیان پارێزێت..

کەمێك مات بوو، وتی: یا شێخ تەنها ئەو کورەم هەیەو بەس!! بەلاَم سوێند بە خودا سوپاسگوزارم.. ئارامگرمو چاوەڕێی پاداشتی خودا دەکەم.. هەموو شتێکیش بە پێی قەزاو قەدەرە.. توخوا بەراوردێك لە نێوان ئەم کەسە ئارامگرەو کۆمەڵێکی ترساوی بێ هێزی داروخاوی ئیمان لاوازدا بکە.. ئەو کەسانەی کە ئارامگر نینو بە تەمای پاداشتی خودا نین..

تەنها خاڵێکی بچوك..

د.ئەریج وتی: بە هێواشــی لە دەرگای عیادەکەی داو پەرستارەکە مۆڵەتی هاتنــە ژوورەوەی پێــدا، مێردەکــەی‌و کچەکەشــی لەگەڵیدا بــوو.. لێی ورد بوومــەوە، ئافرەتێــك بوو لە تەمەنی چل ســاڵیدا بوو، کەمێــك قەڵەو بوو، بــە شــێوەیەکی ئاشــکرا دیار بوو، کــە زۆر بایەخی بە خۆی دەدا.. لە ســەر کورســیەك دانیشــت‌و دەستی کرد بە قسەو وتی: پێویســتم بە راو بۆچونت هەیە بۆ ئەو کێشــەیەی کە ماوەیەکی دوورو درێژە بە دەستیەوە دەناڵێنم.. زەردەخەنەیەکم بۆ کرد.. زیاتر درێژەی پێداو قسەی بۆ کردم دەربارەی ئەو شــتەی کە ماوەیەکــی زۆرە ماندووی کردووە، ئەویش چەنــد خاڵێك بوو لە دەم‌وچاویدا.. بۆ چارەسەری ئەو چەند خاڵەی دەم‌وچاوی سەردانی زۆرێك لە پزیشــکان‌و ناوەندە جوانکاریەکانی کرد بوو.. ئێستاش ماوەی چەند مانگێکە دەرمانێــك بەکاردەهێنێــت، کە ئەو دەرمانە بەوە ناســراوە، کــە دەبێت بە شێوەیەکی زۆر ورد چاودێری بکرێت بۆئەوەی کارنەکاتە سەر جگەر..

پێم وت: کوا ئەو خاڵانەی روخسارت؟! شوێنی خاڵەکانم نەبینی، بەردەوام بوو لە گێرانەوەی ئەو نارەحەتیانەی کە لە ماوەی چارەسەریدا توشی هات بوو، بە راستی هیلاك‌و ماندو بوو.. جارێکی تر پرسیارەکەم دوبارە کردەوە.. رێگەم پێدەدەی کە پشــکنین بۆ ئەو خاڵانەت بکەم کە مەبەستتە؟ کاتێك روخساری بە دەرخســت، خەریك بوو دەســتێك بە دەم‌وچاومــدا بهێنم، گومانم هەبوو لەوەی کە بینیم!! ببورە ؟! ئازیزەکەم، کوا ئەو خاڵانەی کە مەبەستتە؟! وتی: ئەوەتــا دکتۆرە.. تەنها خاڵێکەو بەس!! جارێکی تر ســەیرم کردەوە، خاڵێکی زۆر بچوك، کە بە ئاسانی نەدەبینرا.. وتم: ئێستا ئەمەیە بێزاری کردوویت؟! وتی: بەڵێ.. دەرونم زۆر هیلاکەو تکات لێدەکەم یارمەتیم بدەیت.. ســەیرە!! پێموت: بەڵام دەبینم روخســارت زۆر باشــە.. قســەی پێ بریم‌و وتی: ئــاه.. نــا.. نــا.. باش نیەو لێــی رازی نیم!! ماوەیەکی درێژ خۆم گرت‌و بە ســەر خۆمدا زاڵ بووم.. پێش ئەو پشکنینم بۆ کەسانێك کرد بوو، کە حاڵیان خراپ بوو، خودای گەورە بە نەخۆشی توند تاقی کردبوونەوەو چارەسەریان نەبوو، سوپاســگوزارو ئارامگریش بوون.. بە هێواشــی پێمــوت: ئازیزەکەم ئەم کارە

ئەوەنــدە خراپ نابینم کە تۆ بیری لێدەکەیتــەوە، هەتاوەکو ئەو دەرمانەش کە ئێســتا بە کاری دەهێنیت، بە پێویســتی نازانم، دەتوانیت لە ئەمرۆوە واز لــە بەکارهێنانی بهێنیــت، ئەو خاڵەش زۆر بچوکــە.. نامەوێت زۆر بایەخی پێبدەیت.. گەشبین بەو تەماشای لایەنە جوانەکانو ئەو نازو نیعمەتە زۆرانە بکە کە خودا پێبەخشــیویتو سوپاســگوزاریش بە.. پــاش چەند چرکەیەك لــە بێدەنگی، وتــی: دەمەوێت دەرمانەکە تەواو بکــەم، هەروەها ئەمجارەیان دەمەوێــت ئەو خاڵە بە تەواوی نەمێنێت.. باشــە ئازیزەکــەم، بریار بریاری خۆتە، دەرمانەکە تەواو بکە.. هەر کاتێکیش ویستت واز لە دەرمانەکە بهێنیت، بەخێربێیت بۆ عیادە.. خۆزگەم دەخواســت کە مێردەکەی لە بەرامبەر مندا ڕێگای پیشــانی هاوسەرەکەی بدایەو پێی بوتایە: هاوسەرەکەم پێویستیت بە دەواو دەرمــان نیەو ئەو خاڵەش بچوکەو پێویســت نــاکات ئەوەندە گرنگی پێبدەیــت.. من دەمزانــی ئەگەر ئەو قســانەی بکردایە، زۆرێــك لە ترسو بەربەســتەکانی تێکدەشــکاند، بەڵام بە درێژایی کات بێدەنگ بوو!! ئــاە بۆ پیاوان!!

لە کۆتاییدا..

براو خوشکی نەخۆش.. پزیشکی بەرێز.. هاوەڵی دڵسۆزی نەخۆش.. ئەمە گەرانێکی خێرا بوو دەربارەی نەخۆشی.. داواکارم کە سودمەند بێت.. خودای گــەورەش زاناترە.. وصلی الله وســلم وبارك علی نبینا محمــد و اله وصحبه اجمعین..

ناوەڕۆك

شەیدایەك
لە ژووری نەشتەرگەریدا

- بە هەڵەداوان رایان دەکرد.. پەشۆکابوون.. دەیان وت: کوا پزیشك؟ نەشتەرەکان بێنن.. خێرا کەن بەنجەکە بێنن.. هەموو دەیان وت: مەترسە، نەشتەرگەرییەکی سووکە! ئێستا دڵی شەیدایەك لەت دەکەن، کە ئارەزوو یاری بە شادەمارەکانی کردووە، شەهوەت موولوولە خوێنەکانی ورووژاندووە، دونیا لە کون‌و قوژنبی دڵیدا رەگی داکوتاوە.. گەورەترین تارماییش کە لێی دەترسێت، دێوەزمەی مەرگە..
- دڵێکی تریش لەت دەکرێت، بەڵام ئەم دڵەیان پەیوەستە بە خوداوە، لێوانلێوە لە خۆشەویستی خودا، هەموو هیوایەکی نزیکبوونە لە خودا، رووی داواکارییەکانی تەنها دەکاتە خودا، بە هەموو قەزاو قەدەرێکیشی رازییە..
- ئەم کتێبە گەشتێکە لە نێوان ئەم دوو دڵەدا.. نیگایەکە رووەو جیهانی نەخۆشخانەکان‌و حاڵ‌و هەواڵی نەخۆشەکان.. پێکەوە تەماشای حاڵیان دەکەین.. لە گەورەیی بەڵاو جیاوازی نارەحەتییەکانیان رادەمێنین..
- ئەم کتێبە چەند پەیام‌و وشەیەکە بۆ نەخۆش‌و پزیشك‌و ئەو کەسانەی کە نەخۆشیان هەیە.. چەند ئاداب‌و رەوشتێکە، بە خوێنی دڵم نووسیومن‌و هەناسەی رۆحمی تێکەڵە، تەنها وەکو خۆشەویستی‌و میهرو سۆزێك بۆ ئێوەی ئازیز..

د. محمد العريفي
arefe@gawab.com